236

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI.

III.

ARISTOPHANES VIGJÁTÉKAI

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA ÁLTAL GR. KARÁCSONYI JUTALOMMAL KITÜNTETETT FORDITÁS.

HARMADIK KÖTET:

A NŐK ÜNNEPE. — A NŐURALOM. — PLUTOS.

BUDA-PEST, MDCCCLXXX

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

295348

Eupolis atque Cratinus, Aristophanesque poëtae,
Atque alii, quorum *comoedia prisca* virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod *malus*, aut *fur*
Quod *moechus* foret, aut *sicarius*, aut alioqui
Famosus, *multa cum libertate* notabant.

Horat. Serm. I, 4.

M. ACADEMIA KÖNYVTARA

R 1977

Franklin-Társulat nyomdája.

A NŐK ÜNNEPE.

SZEMÉLYEK:

MNESILOCHOS, Euripides rokona.
EURIPIDES.
SZOLGA Agathonnál.
AGATHON, költő.
Agathon *Karéneklői.*
NŐ HIRNÖK.
ÜNNEPLŐ NŐK KARA.
Első } NŐ.
Második stb. }
KLEISTHENES.
Egy *pritan.*
Egy *nyilas* (poroszló).
Néma személyek.

Előadatott: Olymp. 92. 2. Kr. e. 410.

BEVEZETÉS.

Sem azt nem tudjuk, hogy e darab mikor került színre, sem azt, hogy mely darabokkal s milyen sikerrel versenyzett. De mégis úgy látszik, hogy Kr. e. 410-ben januárius havában, a Lenæa nevű ünnepen adták elő. Mások szerint előadása ideje a 411-dik évbeli Dionysiákra esik.

Aristophanes e vígjáték motivumául a Thesmophoria ünnepet használja, melyet a nők Demeter és Persephone tiszteletére ünnepeltek. Ez ünnep ősz közepén volt és öt napig tartott. Az első nap a *Stenia*, mikor az asszonycsapatok nap lementével Halimusba vándoroltak, a mely község Athéntől másfél órányira délre, a mai Trachones nevű tanya helyén volt. A második a *Thesmophoria Halimusban*, a hol bizonyos mysteriumokat végeztek. A harmadik az *Anodos* vagyis a *Fölmenet*, a városbeli ünnep első napja, melyen nagy processióban Halimusból Athénbe vonúltak és szent asszonyok fejükön hordották (dobozokban) Demeter *törvényeit*. Innét van az egész ünnepnek a neve: a *Törvényhordás*, és vígjátékunknak tulajdonképeni címe: *A törvényhordást ünneplő*, vagy egyszerűen: *a törvényhordó asszonyok*. A városi ünnep szentélyébe érvén, mely valószínűleg az Akropolis keleti lejtőjén állott, bizonyos szertartásokat végeztek, melyeknek *Skira* a nevük, s titkos határozatokat hoztak, a mikre

Aristophanes a Nőuralom 18. versével céloz. A negyedik, azaz a városbeli ünnep második vagy *középső* napja a *Nesteia* (a *Böjt*), mely titkos gyülésnek és vezeklésnek volt szánva. Az utolsó nap a *Kalligeneia*, mely név, úgy látszik eredetileg a most már megengesztelt Demetert jelentette, a ki megengedi, hogy a nők szép magzatokat szüljenek.

Aristophanes a *Nesteia* napját választotta e vígjáték számára, míg ellenben egy másik hasonló nevű darabban a különféle mulatsággal járó utolsó napot vette alapul. Minő volt a *második Thesmophoriazusák*ban a cselekvény haladása, az a ránk maradt töredékekből ki nem érthető.

Hogy hogyan fogadta Euripides, a kivel a jelen darab is csúfot űz, a komikus költészet sértéseit, látni *Melanippe*-jének egyik töredékéből, mely így szól:

Sok ember űzi a gúnyolás művészetét
A tréfa kedveért. De én utálom a
Bohót, ki bölcsek ellen féktelen szavú,
És számot nem tesz férfiak között,
De a nevetés honában olcsón ellakik
S begyűjti szépen a gálya-hozta kincseket.

A NŐK ÜNNEPE.

I.

(Utcza.)

MNESICHOLOS *(félre)*.

Oh Zeus, mikor küldsz már fecskét...![1] Megöl
Ez ember lótva-futva hajnal óta. *(fenn:)*
Szabad — mielőtt kifúnám lépemet —
Tudnom: hová hurczolsz, Euripides?

EURIPIDES.

Mi szükség hallanod a mit szemeddel
Fogsz látni mindjár'?

MNESILOCHOS.

Hogy' volt? kezdd elől.
Nem szükség hallanom?

EURIPIDES.

Nem, a mit látni fogsz.

[1] «Mikor jön meg a fecske?» *közmondás* e helyett: mikor esz egy jó, nyugodt napom?

MNESILOCHOS

Látnom se' hát?

EURIPIDES.

Nem, a mit hallanod kell.

MNESILOCHOS.

Mily oktatás ez!.... Bár ügyes beszéd.
Se' lássak én, se' halljak, úgy-e bár?

EURIPIDES.

Mivel természetök különböző,
A nem látás-, nem hallásnak; tudod már?

MNESILOCHOS.

Különböző?

EURIPIDES.

Így váltak egykor el:
Midőn az Aether elsőbb is külön vált
S nemzett magából mozgó lényeket,
Elébb a látás műszerét teremté
A napkerék-utánozó szemet;
Úgy fúra halló tölcsért, a fület.

MNESILOCHOS.

Se' látok e «tölcsér» miatt, se' hallok?
Zeus uccse beh jó hogy ezt is tudom!
Lám, mily derék a bölcs társalkodás!

EURIPIDES.

Sokat tanulnál még tőlem ilyet.

MNESILOCHOS.

Úgyde
Azt hogy' találnád még ki, ennyi jóhoz,
Hogy megtanúljak sánta lenni is?

EURIPIDES.

Jer csak, s figyelj rám.

MNESILOCHOS.

No s?...

EURIPIDES.

Lát'd azt az ajtót?

MNESILOCHOS.

Ugy gondolom, Herakles uccse.

EURIPIDES.

Hallgass.

MNESILOCHOS.

Hisz' hallgatok. S az ajtó?...

EURIPIDES.

Csitt! figyelj.

MNESILOCHOS.

Figyelmezek és hallgatok. S az ajtó?...

EURIPIDES.

Ottan lakik Agathon,[1] hírneves
Tragoedia-költő...

[1] A *Békák*ban dicséri Dionysos. Itt erősen gúnyolják. Lásd: *Békák* 83. v.

MNESILOCHOS.

Ki az az Agathon?

EURIPIDES.

Van egy Agathon...

MNESILOCHOS.

Az a barna, köpczös?

EURIPIDES.

Nem, másik ez. Hát nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Lompos szakállu?...

EURIPIDES.

Nem láttad soha?

MNESILOCHOS.

Bizony nem én, tudtommal legalább.

EURIPIDES.

Élhetted is pedig — csak nem tudod.[1]
Hanem vonúljunk félre, mert ihol
Jön a cselédje, mirtust hoz, tüzet:
Áldozni fog tán a *költés* előtt.

SZOLGA.

Csend és figyelem! az egész népség
Csukja be száját, mert odabent, az

[1] Mint cinaedust.

Uraság házában, a Múzsasereg
Dalt költeni megjelenék már.
Fogja meg a lég szende fuvalmit,
Tenger azúrkék habja ne zúgjon....

MNESILOCHOS.

Bum, bum!

EURIPIDES.

Hallgass. Mit szólsz te belé?

SZOLGA.

Madarak nemei mind űljenek el,
Erdőn-futosó fenevad lába
Leragadjon mind....

MNESILOCHOS.

Bum, bum bele, bum!

SZOLGA.

Mert mézajakú gazdám, Agathon,
Most akar épen....

MNESILOCHOS.

Űződni talán?

SZOLGA *(széttekint)*.

Ki beszél itten?

MNESILOCHOS.

«Szende fuvalmak.»

SZOLGA.

.... Rakni le bordát színműve alá;

S görbíti az új vers-bókonyokat,[1]
Egyet esztergál, másikat enyvez,
Gyárt mondatokat, csereberél szót,
Olvaszt viaszat s gyúr gömbölyüvé,
Önti be, mintáz....

MNESILOCHOS.

S buja kéjt hajhász.

SZOLGA *(meglátja)*.

Miféle paraszt *az*, a párkánynál?

MNESILOCHOS.

Ollyan, ki neked s a mézajakú
Gazdádnak is a párkányotokat
Kész volna begyúrni, befordítni
S teleönteni *ezzel* a mintát.[2]

SZOLGA.

Ej, ej öreg, be' nagy kópé lehettél
Ifjabb korodban!

EURIPIDES *(a szolgának)*.

Hagyd pokolba *ezt*
Szolgám, hanem fuss, hívd elő Agathont.

SZOLGA.

Kérned se' szükség: mindjárt jő maga.
Mert verselésbe fog, s így télidőn

[1] Bókony, a hajó görbe bordája, melyre a deszkát szegezik. [2] Káromkodás rejlik alatta.

Nem könnyü ám csavarni vers-szakot
Hacsak ki nem jön a jó napmelegre.

EURIPIDES *(önbajára gondolva).*

De mit tegyek most?

SZOLGA.

Várj, mindjárt kijön.

EURIPIDES.

Oh Zeus, tanácsolj, mit tegyek ma én!

MNESILOCHOS.

Az istenekre! már én is szeretném
Tudni, mi a baj. Mit nyögsz? mit epedsz?
Tőlem ne titkold, hisz' süved[1] vagyok.

EURIPIDES.

Nagy bajt szitáltak nékem a nyakamba!

MNESILOCHOS.

Mi az?

EURIPIDES.

Ma lesz eldöntve: él-e még
Euripides, vagy immár veszve van.

MNESILOCHOS.

Hogyan? de hisz' ma törvényszék sem ítél.
Tanács sem űl, lévén ma harmadik,[2]
Vagyis középső Thesmophoria.[3]

[1] A német *sógor* régi magyar neve. [2] Azaz a Pyanepsion (fél okt. — fél nov.) hónap (tizen-) *harmadik* napja. [3] Nők ünnepe, *Demeter* és *Persephone* tiszteletére. Lásd a Bevezetést.

EURIPIDES.

Hisz' éppen *attól* várom vesztemet;
Az asszonyok mind rám bőszültek, és
Ünnepjeken ma gyűlést tartanak
Az én fejemre.

MNESICHOLOS.

Hogy? miért?

EURIPIDES.

Mivel
Böcsmérlem őket a tragoediámban.

MNESILOCHOS.

Poseidon uccse, méltán is lakolnál.
S minő kibúvód van most *ez* alól?

EURIPIDES.

Fölkérem a szinműiró Agathont,
Menjen közéjök ünnepelni . . .

MNESILOCHOS.

Mért?

EURIPIDES.

Vegyen részt a gyülésben, és ha kell,
Védjen beszéddel.

MNESILOCHOS.

Nyilván vagy titokban?

EURIPIDES.

Titokban, — asszonyköntöst véve föl.

MNESILOCHOS.

Ez furcsa — és hozzád illő fogás;
Mert cselszövésben mienk a lepény.[1]

EURIPIDES.

Hallgass.

MNESILOCHOS.

Mi baj?

EURIPIDES.

Agathon jő.

MNESILOCHOS.

Melyik az?

EURIPIDES.

Az, a kit a gép[2] fordít kifelé.

MNESILOCHOS.

De vak vagyok hát, mert nem látok ott
Férfit, csak egy Kyrénét[3] látok ott.

EURIPIDES.

Légy csendesen: dalt készül mondani.

MNESILOCHOS.

A hangya-nyomról czinczog,[4] vagy miről?

AGATHON *(énekel)*.

Vegyetek szent fáklyavilágot,

[1] *Közmondás:* Mienk a díj, pálma. Lásd: *Lovagok* 280. [2] Lásd: *Acharniak* 375. v. [3] Hetaerának a neve. Agathon asszonyias voltára czéloz. [4] Jellemzi Agathon költészete sekélyes modorát.

Lejteni, szűzek, szabad hazában,
Dallal a föld istennőinek.[1]

AGATHON KARA.

Melyik istennek daloljunk?
Mondjad! mert az én hű tisztem
Az isteneket dicsérni.

AGATHON.

Nosza, Múzsa, üdvözöljed
Az arany ív' ajazóját
Phoibost, ki földén Simoisnak
E hely körfalait raká.

KAR.

Üdv tehát, Phoibos, ki magasztos
Énekiddel szent jutalmat
Nyersz a műversenyen!

AGATHON.

Csernemző hegyek istennőjét
Zengjétek, Artemist a szűz vadászt.

KAR.

Fogadom, hirdetve Létó
Dicsőséges leányát
A násztalan Artemist.

[1] Érti Démétert és leányát. [2] Az egész ének Trojára látszik vonatkozni, s hihetőleg Agathon valamelyik tragoediájából vétetett. Tróját Poseidon és Apolló építtették. A dal oda illik, mikor a görögök Trója alatt Tenedoshoz vonúltak, s a trójai nép örvendett a vélt megszabadulásnak.

AGATHON.

Létót is, ázsiai kobzon,
Ütemes lábbal s ütem-ellenesen,
Phryg' Kellemek intése szerint.

KAR.

Áldom Létó királynét,
S a kobzot a dal anyját,
A férfi-hanggal ékest,
Mire fény lövell az isteni szemekből
Lelkesedett rögtön-dalainkra.
Ezért Phoibos királyt magasztald
Imádva! Üdv, Létó dicső fia!

MNESILOCHOS.

Mily édes e dal, szent Genetyllidák! [1]
Mily asszonyos, mily nyelvcsók zamatú,
És mily körűlnyalt, — hogy hallgatva már
Bizsergés fogta el az üllepem'!
S azt kérdem, ifju — ha *az* vagy — tetőled
Mit a Lykurgeiában [2] Aeschylos:
«Honnan, *hugom?* mi a honod? mezed?
Mily felfordúlt világ ez? a koboz
És szoknya hogy' fér meg? lant, fejkötővel?
Olajtartó [3] az övvel? mily badar!
Fegyverhez a tükörnek mi köze?»
S magad, fiam, mi vagy? mint férfi nőttél?
Hol hát a férfi tag, köpeny, saru?
Vagy nő tehát? akkor hol a kebel?...

[1] Nemtők, Aphrodite kiséretében. [2] Elveszett tragoedia. [3] Ez férfias, mert a tornai kenekedésre használták.

Felelsz? vagy nem felelsz?.. No, majd dalodból
Veszem ki, hogyha nem szólasz magad.

AGATHON.

Oh öreg, öreg, hallám az irígység
Gáncsát, — de nem fájt a mérges fulánk.
Nem hordom én ok nélkül e ruhát:
Mert drámaíró, a mi jellemet költ,
Magát is abba kell helyeznie.
Így, a ki női[1] drámákat szerez,
Testében is kell lenni nőiesnek ....

MNESILOCHOS.

És így, ha Phaedrát költesz, lóra űlsz?[2]

AGATHON.

Mert, ha ki férfiast költ: az anyag
Már *benne* megvan; de a nem-levőt
Csak mímeléssel böngészheti össze.

MNESILOCHOS.

Mikor Satyrt költsz, hívj engem tehát
Hogy majd segítsek nyélbe ütni hátul.

AGATHON.

Különben is rút nézni, hogyha költő
Szőrös, parasztos. Látod, Ibykos,
Alkaios és Anakreón, a téji,
Kik a dallamnak ízét megadák,

[1] Kétértelműleg: *nőjellem* a drámában, és *asszonyias* drámák. [2] V. ö. *Darázsok* 478. v.

Mitrát [1] viseltek, jónilag puhán;
De Phrynichos is (ezt hallád magad)
Szép egy személy volt, s szépen öltözött,
Azért valának a drámái szépek,
Mert, a ki mílyen, ollyan verset ír.

MNESILOCHOS.

És így Philokles, mert rút, rútat ír,
És így Xenokles, mert rossz, rosszat ír,
És így Theognis,[2] mert fagyos, fagyost ír.

AGATHON.

Azt, okvetetlen. Én tehát *sokat*
Helyezek magamra . . . .

MNESILOCHOS.

Mit, az égre, mit? [3]

EURIPIDES.

No, ne vonyits: ilyen koromban én is
Úgy tettem, a mikor verselni kezdék.

MNESILOCHOS.

Nem is irígylem a nevelésedet!

EURIPIDES.

Hadd mondjam el hát, mér' jövék.

MNESILOCHOS.

No, mondjad.

[1] Ázsiai fejrevaló. Lásd 255. v. [2] Tragikus költők. [3] Gonosz vágás az erkölcsére.

EURIPIDES.

Agathon! «illik a bölcshöz, rövid
Szavakba tömni értelmet sokat.»[1]
Én, kit veszélynek új csapása ért,
Jöttem ma esdekelni . . . .

AGATHON.

Mi bajod?

EURIPIDES.

Ma engem a nők, az ünnepjökön
El akarnak veszteni, hogy sok roszat
Mondok felőlök.

AGATHON.

S mit segithetünk *mi?*

EURIPIDES.

Mindent. Ha elvegyűlve titkon a
Nők közt, de úgy, hogy nőnek tartsanak,
Védnél beszédben: akkor mentve volnék;
Méltón beszélni *hozzám* csak te tudsz.

AGATHON.

S mért nem magad mégy védni tenmagad'.

EURIPIDES.

Megmondom. Egy az: ismernek nagyon,
Ősz is vagyok, szakállas: ámde te
Csínos, borotvált arczu, szép fehér,
Nőhangu, gyöngéd, nézni kellemes.

[1] Euripides töredéke.

AGATHON.

Euripides . . .

EURIPIDES.

No mit?

AGATHON.

«Örűlsz a létnek: azt hiszed *atyád* nem?»[1]

EURIPIDES.

Én azt.

AGATHON.

Ne várd hát, hogy a *te* bajod'
Mi veszszük által; őrült nem vagyunk.
Hanem czipeld te a sajátodat;
Mert a veszélyt nem másra játszani
Át az igazság, de kiállni tettleg.

MNESILOCHOS *(talán félre).*

Te meg gyalázatos! tág üllepű vagy,
Nem puszta szóval, de «kiállva tettleg».

EURIPIDES.

S ugyan mitől félsz odamenni hát?

AGATHON.

Vesztemre mennék, jobban mint te.

EURIPIDES.

Hogyhogy?

[1] Euripides sora.

AGATHON.

Úgy jőne ki, hogy a nők éji titkát
Lopom meg s asszony-élvet rablok ott.

MNESILOCHOS.

Hogy még te «lopnál!» «adsz» magad, bizisten.
Hanem, Zeus uccse, nem rossz az ürügy.

EURIPIDES.

Hát megteszed?

AGATHON.

Ne várd.

EURIPIDES.

Úgy jaj nekem,
Hármas jaj! elveszett Euripides!

MNESILOCHOS.

Süvem, barátom, el ne hagyd magad'!

EURIPIDES.

De mit tegyek?

MNESILOCHOS.

Hagyd *ezt* a nyavalyába!
S velem parancsolj tetszésed szerint.

EURIPIDES.

No vesd le hát — ha már átengedéd
Magad' nekem — azt a zekét.

MNESILOCHOS.

Le van.
De mit csinálsz velem?

EURIPIDES.

Szakálladat
Levágom, itt alul leperzselem.[1]

MNESILOCHOS.

Tedd, a mi tetszik; — vagy nem kell vala
Magam' kezedbe adnom.

EURIPIDES.

Hej, Agathon,
— Mindig van nálad — adj csak egy borotvát.

AGATHON.

Válaszsz a tokból.

EURIPIDES.

Mily nagylelkü vagy. —
Most űlj le, fúdd fel a jobbik pofád'! *(kezdi borotválni.)*

MNESILOCHOS.

Jujúj!

EURIPIDES.

Mit ordítsz? Majd felpeczkelem
A szádat, csak ne hallgass!

MNESILOCHOS.

Jujujújj! *(felugrik s tovább fut.)*

EURIPIDES.

Hé, hé, hová futsz?

[1] Női szokás. Lásd *Lysistrate* 755. v.

MNESILOCHOS.

Az oltár mögé:[1]
Déméter uccse, nem hagyom magam'
Megnyúzni.

EURIPIDES.

S nem nevetség tárgya léssz
Félig-borotvált arczczal?

MNESILOCHOS.

Bánom én!

EURIPIDES.

Az istenekre! jöszte vissza, és
Ne hagyj így cserbe.

MNESILOCHOS *(visszajön)*.

Én boldogtalan!

EURIPIDES.

Tartsd jól; ne kushadj; mit ürögsz-forogsz?

MNESILOCHOS.

Hühüm!

EURIPIDES.

Mit ühm-getsz? Már megvan, ne félj.

MNESILOCHOS.

Szegény fejem, csupasz-vitéz[2] levék!

[1] Mint a kit üldöznek. Eredetiben: az Erinysek temploma.
[2] A görög táborban *csupasznak* (psilos) nevezték a vért és paizs nélkül harczolókat.

EURIPIDES.

Azzal ne gondolj; már szép vagy: szeretnéd
Magad' megnézni?

MNESILOCHOS.

Adj hát egy tükört.

EURIPIDES *(tükröt tart)*.

Látod magad'?

MNESILOCHOS.

Nem istenuccse én,
Csak Kleisthenest.[1]

EURIPIDES.

Állj fel; *tartsd:* pörkölöm le!

MNESILOCHOS.

Oh én boldogtalan, — malacz leszek!

EURIPIDES.

Hozzon ki fáklyát — mécset valaki!
Hajolj le. Őrizd a szerszámodat.

MNESILOCHOS.

Lesz gondom, uccsegen; de meg ne süss.
Jaj! jaj! vizet, vizet szomszédaim;
Mindjárt belékap az alszögbe is!

EURIPIDES.

Ne félj.

[1] Asszonyos puha ember, cinaedus.

MNESILOCHOS.

Ha tűzzel-vassal jösz nekem . . . ?

EURIPIDES.

No, már se' baj : a nagyján átesél.

MNESILOCHOS.

Tyühé, be' nagy tűz ! füstös lessz a párkány.

EURIPIDES.

Ne busulj : majd letörlik azt szivacscsal.

MNESILOCHOS.

Meg is siratja a ki ott pacsmagol !

EURIPIDES.

Ha már *magad'* nem adtad át, Agathon,
Add kölcsön azt a nőruhát s övet,
Mert azt, hogy nincsen, úgy se' mondhatod.

AGATHON.

Nem bánom, itt van egy, használd.

EURIPIDES.

Melyik ?

AGATHON

Melyik ? . . Elébb vedd rád e sárga köntöst.

MNESILOCHOS.

Szent Aphrodite, mily kedves bakbűze van !

AGATHON *(Eurip.-nek)*.

Te most övezd fel.

EURIPIDES.

Adj övet.

AGATHON.

Nesze.

MNESILOCHOS.

No, most a lábbelim' hozd rendbe még.

EURIPIDES.

Most mitra [1] kell és fejszalag.

AGATHON.

Ihol
A fejkötőm, a melyben hálni szoktam.

EURIPIDES.

Zeus uccse, már ez alkalmas nagyon.

MNESILOCHOS.

De jól fog állni?

AGATHON.

Pompásan, bizisten.

EURIPIDES.

Palástot adj még.

[1] Turbánféle keleti fejdísz, milyet Görögországban csak a nők és asszonyos puha férfiak viseltek.

AGATHON.

Ott van, a nyugágyon.

EURIPIDES.

Most már czipő kén'.

AGATHON.

Nesztek az enyém.

MNESILOCHOS.

De feljön?

EURIPIDES.

Még örülsz, hogy mily nyugalmas.

AGATHON.

Azt lásd magad. — De már van mindened:
Engem tehát forditsatok be[1] gyorsan. *(El.)*

EURIPIDES.

E férfi most már szemre-főre asszony; —
Csakhogy, ha szólsz majd, hangod nőies
Legyen, hogy elhigyék.

MNESILOCHOS.

Azon leszek.

EURIPIDES.

Most hát eredj.

MNESILOCHOS.

Apollon uccse, én nem,
A míg hitet nem adsz.

[1] A gépen.

EURIPIDES.

— Mire?

MNESILOCHOS.

Hogy kimentesz
Ha bajba esném — bár törik-szakad.

EURIPIDES.

No «esküszöm Aetherre, Zeus lakára . . .»[1]

MNESILOCHOS.

Mért nem a Hippokrates[2] fiaiéra?

EURIPIDES.

Hát esküszöm minden istenre, csőstül.

MNESILOCHOS.

Eszedbe jusson ám, hogy «*szíved* esküdt,[3]
Nem *nyelved* esküdt» : azt nem esketém meg.

(Asszonyok üvöltenek. A templom betolatik). [4]

EURIPIDES.

No, csak siess, mert a gyülés jelét
Immár kitűzték az ünnep helyén.
Én távozom. *(El.)*

MNESILOCHOS.

Jer, Thratta,[5] most' kövess.

[1] Euripidesből. *Békák* 100. és 305. v. [2] Rondaságról gúnyoltatnak. Piszkos, rosz házuk lehetett. [3] Euripides szavai, megfordítva. Lásd: *Békák* 101. v. [4] Ez egyike az igen ritka régi görög szinpadi utasításoknak, mely a színváltozás módjára is világot vet. [5] Thraciai rabnő, ki vele volt.

Nézd, Thratta, mennyi tenger fáklya ég
S hogyan gomolyg a füstje fölfelé! —
Szép Thesmophorok,[1] oh fogadjatok
Jöttömbe' s visszatérve, kegyesen! —
Menj, Thratta, vedd le a tokot s belőle
Lepényt, hogy az istennőknek áldozom. —
Déméter, oh imádott kedves úrnőm,
És Persephatta,[2] engedj sokszor és
Sokat áldoznom neked, lévén miből;
Vagy legalább most rajta ne kapjanak!
Meg' a leányom hadd akadjon egy
Dús férjre, a ki máskép együgyű,
Csak lisztes zsákjain csügg szíve-lelke. —
Hová is üljek, hogy a szónokot
Halljam? hová? — Te Thratta, menj haza,
Rabnőnek itt tilalmas hallgatózni.

II.

NŐHIRNÖK.

Csend és figyelem! csend és figyelem! Könyörögjetek a Thesmophoroknak, Déméternek és a Leánynak,[3] és Plutosnak, és Kalligeneiának,[4] s az Ifjuság-nevelőnek, és Hermesnek, és a Charisoknak: hogy ez a gyűlés, e mai összejövés, folyjon a legszebb, legjobb rendben, Athenae város, és a mi magunk', előmenetére, javára. S ki legüdvösbet fog javasolni e nőközségnek: annak szava győz-

[1] Déméter és leánya. [2] Persephone (Proserpina). [3] Persephone. [4] Némelyek szerint Déméter dajkája, mások szerint ő maga, valamint az *Ifjuságnevelő* is.

zön. Kérjétek imával ezt, és mimagunknak minden jókat.
Ié paeon! ié paeon! Béke velünk!

NŐK KARA.

Fogadjuk; és az istenek neméhez felkönyörgünk,
Hogy szálljanak le kegygyel. —
Nagynevü Zeus, s te aranykobozú, ki
A szent Delost birod,[1]
És te, hadverő leány,
Te kékszemű, aranykopjás, e féltett város őre,[2]
Jertek elő ma;
És te, nevekben-dús, vadölő szűz,
Kit szült aranyarczu Létó;[3]
S te, felséges Poseidon,
Hullámok fejedelme, jer
Haldús örvényeidből;
S tengeri Néreus lányai mind, és tí, hegyi Nymphák! —
Most az arany lant
Zengjen vissza imáink szózatihoz,
S tanácskozzunk sükerrel
Mi Athenaenek nemes leányi.

HIRNÖK.

Könyörögjetek az olympi isteneknek
És istennőknek, a pythóiaknak
S pythói-nőknek, a delosiaknak
S delosi-nőknek, s mind a többinek! —
Ha bárki vészt kohol e nő-közönség
Ellen, vagy a médnek s Euripidesnek
Békét ajánl a nők sérelmivel,

[1] Apollon. [2] Athena (Minerva). [3] Artemis (Diana).

Vagy zsarnokságra tör, vagy zsarnokot
Készül behozni, vagy idegen gyerek [1]
Becsempészőt felád, vagy a kerítő
Rabasszony, a ki fülbe súg urának,
Vagy küldetésben járva, mást hazud;
Vagy az, ki férjes nőt gonoszra csábít
És a mit ígért volt, nem adja meg;
Vagy a mely aggnő bért *ad* a legénynek,
Vagy hűtlen *elvesz* mástól bérleány,
Vagy az, ki csaplár, csaplárnő levén
Törvényes itczét, pintet megrabol:
Átok fejére! veszszen mind maga
Mind háza-népe. — Mínekünk pedig
A többinek — könyörgjünk — adjanak
Minden szerencsét s jót az istenek!

KAR.

Veled könyörgünk, hogy imád teljék be városunkra,
Teljék be községünkre is;
S ki legüdvösbet tanácsol,
Győzzön beszéde;
De ki csalfán, nyereségért, veszedelmest javasol,
S törvény-szabta hitét szegi, vagy községi határzatot
És törvény-erejű szokást felforgatni erőlködik,
S titkos elleneinknek megmond, vagy *méd*et akar behozni
A honba, vagy a várost megbecsteleníti.....[2] Hanem
Mind ezt, hatalmas Zeus, érvényesítsd, hogy
Legyenek velünk az istenek, bár asszonyok vagyunk is.

[1] A gyermektelen nők sokszor idegen csemetét loptak be a családba, férjök híre nélkül. [2] *Átok reá* — de ezt nem mondja ki.

HIRNÖK.

Mindenki hallja meg. A nők Tanácsa
Elvégezé (Timoklea elnökölt,
Lysilla jegyzé, Sostrate javaslá) [1]
Gyülést hirdetni ünnep második
Napjára,[2] mert ráérünk jobban ekkor,
S Euripidesről végzenünk előbb is,
Hogyan lakoljon: mert csúffá tevé
Egész nemünket. — Ki akar beszélni?

EGY NŐ.

Én.

HIRNÖK.

Tedd fel ezt[3] elébb, aztán beszélhetsz.
Hallgass, figyelj nép: már hákog, miként
A rhétorok. Hosszan akar beszélni.

A NŐ.

Nem a dicsőség vágya készt felállni
S beszélni, oh nők, istenimre! de
Régóta fájlalom, szegény fejem,
Sárral dobálva látni bennetek'
Euripidestől, a kofa' fiától,
És rátok annyi rosszat hallani.
Mert hisz mi rosszat ránk nem kent ez ember?
Hol nem gyalázott, a meddig csak egy
Tragoedia-kar van, és néző közönség?
Nevünk előtte korcs, férfit-buvó,
Árúló, fecskelocska, borszipák,

[1] Szokott formula, e hármat minden végzés- vagy törvényjavaslatnál megnevezni. [2] Lásd a Bevezetést. [3] Koszorút, mint a szónokok.

Semmirevaló, férjek nagy veszedelme;
Kik, ha belépnek szinházból jövet,
Ránk sanda szemmel nézve, azt lesik
Nincs-é szobánkban elbújt kedvesünk.
Csinálni meg, mint másszor, nem szabad
Semmit nekünk! úgy elkapatta *ez*
A férjeinket! hogy csak koszorút
Ha fon szegény nő, már «szerelmes», és ha
Egy tört edényt, a mint jár-kel, ledob:
Már kérdi férje: «kinek tört a fazék?[1]
Korinthi vendégednek, bizonyos!»
Beteg egy leány: a bátyja mondja tüstént:
«Nem tetszik e leánynak a szine!»
Hagyján! de még ha egy gyermektelen nő
Fiat csempészne, sincs titkolni mód;
Mert mindig ott ül a férj, ágya mellett.
Az agglegények közt meg, kik előbb
Leányt vevének, úgy bevádola,
Hogy egy se' nősül e szavak miatt:
«Vén vőlegénynek zsarnok a neje».[2]
Ezért ma már a női termeket
Zárral, pecséttel szokták biztosítni,
Úgy őrzenek, sőt még legényijesztő
Komondor nagy kutyát is tartanak.
Ez mind mehetne, csak hogy — mint elébb
Gazdaszonykodni szoktunk, csenve titkon
Lisztet, olajt, bort — most az sem szabad:
Mert férjeink már holmi átkozott

[1] A mit a nők eltörtek, elhullattak, az, a babona szerint, *elhunyt barátaiknak* esett (mint nálunk is *pokolba*). *A korinthi vendég*, Bellerophon, Euripidesnél, a *Stheneboia* cz. darabban.
[2] Euripides töredéke.

Rejtélyes kulcsot hordanak magok,
Lakónit, a mely három makkra jár.
Így is ki tudtuk nyitni a reteszt,
S pecsétnyomónk lett három obolért:
De most e búszerző Euripidestől
Szú-ette fát [1] tanultak hordani
Pecsét gyanánt. — Én hát javaslom, *ennek* [2]
Főzzük ki vesztét bár hogy és miképp,
Vagy méreg által, vagy akármi csellel,
Csak vesszen. Ennyit nyiltan mondhatok,
A többit a jegyzővel iratom le.

KAR.

Soha én ennél nem hallottam
Furfangosabb eszű nőt,
Sem hatalmasb szónokot.
Mert igazság mind a mit mond,
S minden eszmét meghányt-vetett,
Fontra tőn elméje mindent,
S körmönfonott jól meggondolt beszédeket talált ki,
Úgyhogy, bárha most Xenokles szólna Karkinos fia,[3]
Mindnyájatoknak, azt hiszem,
Úgy tetszenék: épen semmit se' mondott.

MÁS NŐ.

Kevés az, a miért felállok.
Helyeslem e nő vádjait különben,
Csak a magam baját panaszlom el.
A férjem elhalt Kyprosban, s reám

[1] Utánozhatlannak vélték a szú-rágta fadarabból készült pecsétnyomót. [2] Euripidesnek. [3] Lásd az egész családot: *Darázsok* 1441 s a köv. sorokban.

Öt gyermeket hagyott, kiket magam
Koszorúfonásból tartok nehezen.
Eddig megéltünk volna, úgy a hogy,
De most *ez* a tragoediáiban
A népet elhitette: nincsen isten,
Úgy hogy felényi árúm sem kel el.[1]
Most hát tanácslom, s kérlek összesen:
Lakoltassátok annyi bűnéért,
Mert sok vadat tesz, oh nők, ellenünk,
Mint a ki vad gyökéren[2] nőtt maga.
De most piaczra kell sietnem, és ott
Megfonni húsz megrendelt koszorút. *(el).*

KAR.

Lám, ez ismét új bizonyság, még ügyesb az előbbinél,
Nem is idétlenül nyelvelt ez a nő,
Esze van neki, és értelme ravasz,
Nem is oktalan, sőt hiteles minden szava.
Hadd lakoljon meg hát ezen
Rágalmakért példásan a rosz ember!

MNESILOCHOS.

Hogy ennyi bántás szörnyen feldühít
Euripidesre, oh nők, nem csuda,
Sem, hogy epétek felforr e miatt.
Én is gyülölöm — úgy legyek szerencsés
Gyermekszülésben[3] — azt a férfiút,
Hisz épen őrült is volnék, ha nem.
De legyünk őszinték egymás közt — hiszen

[1] Minden áldozatoknál, ünnepen stb. koszorút viseltek. [2] Melyeket anyja árult. [3] Vagy egyszerűen: «A gyermekimben.» De amaz komikusabb volna, az eredeti ezt az értelmet sem zárja ki.

Magunk vagyunk és nem mehet ki a szó.
Mit vetjük *őt* mi mindenben okúl,
S mit duzzogunk, ha két-három hibát
Megtudva, ránk mond, kik ezret teszünk?
Tulajdon én is — hogy másról ne szóljak —
Tudok magamra sok-sokat: mi közt
A legkülönb, mikor háromnapos
Menyecske lévén, mellettem feküdt
A férjem épen; kedvesem pedig,
Ki már csicsézett hétéves koromban,
Jön és kaparja [1] ajtónkat kivűl.
Egyszerre tudtam és titkon leszállok.
Azt kérdi férjem: «hová mégy?» — «Hova?
Nagy csikarásom van, fáj a hasam,
Megyek bajomra.» — «Úgy hát eredj.»
S ő tört nekem kaprot, zsályát, borókát:
Én meg, az ajtó sarkát meglocsolva,[2]
Ki, a legényhez, — s nekidőltem az
Oltárnak,[3] a babérba' megfogózva.
Ezt sohse mondta, lám, Euripides;
Sem, hogy, ha más nincs, jó rabszolga is
Meg öszvérhajcsár, azt se mondja ránk;
Sem, hogy, ha végig hanczúztuk az éjt,
Reggelre fokhagymát rágunk, nehogy
Férjünk, ha megtér a bástyák megől,[4]
Kiszagolja és roszat gyanítson. Ezt
So'se mondta ő, lám. Hogy Phaedrát gyalázza,

[1] Nem kopogtat, mert azt a férj is észrevenné, csak körömmel csendesen kaparja. [2] Hogy ne csikorogjon. [3] Az ajtó előtt oszlopalakú oltár, Apollo szobrával, melyen babérkoszorú. V. ö. *Darázsok* 838. v. [4] Hol éjjel őrködnie kellett. A fokhagyma, *este éve*, tanúság volna a nő ártatlansága mellett; mert illat és kenet nélkül nem eshetett a kéjelgés.

Mit tartozik ránk? — Azt se' mondta el,
Mikor palástját — mily szép fénye van —
Mutatva a nő férjének: alatta
Bujt a legény ki; nem bizony sehol.
Mást is tudok még: tiz napig vajúdott
Az asszony, a míg vásárolt fiat:
A férj szaladgál méhnyitó szerért,
A gyermeket meg egy aggnő fazékban
Csené be, a száját, hogy ne sikoltson,
Viaszszal tömve meg. Int a banya,
«S menj, menj!» kiált a nő: «férjem! szülök már.»
(No, mert rugdosták — a fazék hasát.)
A férj örömmel fut ki; benn, kivették
A szájdugót, s visított a gyerek.
A vén gaz asszony meg, ki hozta volt,
Fut vigyorogva a férjhez s kiáltja:
«Fiad, fiad[1] lett, képed mássa ez,
Te vagy, szakasztott, — még a teste is
Tiéd, — olyan kis görbe makkopáncs.» —
Nem teszszük ezt mind? — Artemisre! teszszük;
Aztán Euripidesre duzzogunk,
Holott nem ér nagyobb rosz, mint tevénk!

KAR.

Ez mégis bámúlatos,
Honnan csöppent e gaz jószág, s mely vidék nevelte föl
Ezt a vakmerő teremtést?
Mert, hogy ezt szemünkbe, és még ily orczátlanúl kimondja,
Soh'se hittem volna el, hogy merje köztünk valaki.

[1] Eredetiben *oroszlánod:* de e hosszú szó, ismételve, alkalmatlan.

Ámde minden lehető már, és nagyon való e régi
Példaszó:
«Megnézd minden kő alatt: nem rejt-e mérges» — szónokot.[1]
Csak nincs is a földön gonoszb teremtés, mint az asszony
Ha szemtelen természetű, kivéve még — az asszony.

3-ik NŐ.

Nincs is jó dolgotok bizony, Aglauros[2] uccse, oh nők,
Hanem vagy megbabonáztak, vagy más baj ért, hogy ezt a
Hitvány dögöt hagyjátok így mindnyájunkon kifogni.
Ha hát *van*, a ki tart velünk....[3] ha *nincs* pedig, mi és a
Rabasszonyok, tüzes hamut kerítve valahonnan,
Kopaszszuk meg, jerünk, alól; tanúlja meg, hogy asszony
Létére asszonyok felől máskor roszat ne mondjon.

MNESILOCHOS.

Ne bántsatok, jó nők, alul! hiszen, ha szólni mertem,
Ha polgárnők vagyunk jelen s van itt szólás-szabadság,
S a mit tudék Euripides felől igazt, kimondtam:
Ezért nekem most csúfosan koppasztva kell lakolnom?

3-ik NŐ.

Hogy ne lakolnál te, mikor oly embert védni mertél
S mellette szólni egymagad, ki nékünk annyit ártott,

[1] A közmondásban *skorpió* vagy ilyesmi lehetett. [2] Kekrops leánya. [3] Hát jöjön. Ilyesmi maradt el az indulat hevében.

Szándékosan mind oly mesét keresve, melyben a nő
Hitvány: csupa Menalippékat s Phaedrákat; — Pénelopét
Bezzeg nem írt ám egyet is, mert ez hű volt s erényes.

MNESILOCHOS.

Okát adom; mert a mai nők közt írúl se' lelnél
Penelopét; hanem Phaedrát bizony mind, mind a hány van.

3-ik NŐ.

Hallátok ezt, nőtársaim? mit monda e gaz asszony
Mindnyájunk ellen újra most?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, még koránt sem
Mondhattam el, a mit tudok! vagy többet mondjak, az kell?

3-ik NŐ.

De nincs is ám! a mit tudtál, kitálalád egészen.

MNESILOCHOS.

Ezred részét se' még bizony; a mit mi tenni szoktunk:
Hisz' azt se' mondtam, látod-é, hogy nádcsővel [1] lopózzuk
Titkon a bort . . . .

3-ik NŐ.

Veszsz meg, czudar!

MNESILOCHOS.

Se', hogy az Apaturiákról [2]
Való húst a kerítőnek adván, macskára fogjuk.

[1] Eredetiben egy bőrvakaró eszköz, melynek hosszu csöves nyele volt. [2] Ünnep.

3-ik NŐ.

Jaj, jaj, hová legyek! hazudsz.

MNESILOCHOS.

Se' azt, midőn az asszony
Fejszével vágta le urát,[1] nem mondtam; azt se' a ki
Méreggel őrítette meg; se' a melyik a vályu
Alá elásta . . . .

3-ik NŐ.

Pukkadj meg!

MNESILOCHOS.

. . . . Achárni nő az apját.

3-ik NŐ.

Hát képes, ezt csak hallani?

MNESILOCHOS.

Se' hogy mikor *fiat* szült
Rab-asszonyod, te a magad *lyány*ával kicserélted.

3-ik NŐ.

A két istenre![2] nem soká beszélsz nekem te ilyet:
Kitépem minden szál hajad'.

MNESILOCHOS.

Hozzám ne nyúlj, bizisten!

3-ik NŐ.

No, majd megládd!

[1] *Klytaemnestra* eszébe fog jutni az olvasónak, ki így vágta le a férjét, Agamemnont. [2] Castor és Pollux.

MNESILOCHOS.

No, majd megládd.

3-ik NŐ.

Ne a zekém, Philíne.[1]

MNESILOCHOS.

Rám tedd csak a kezed', ha én, Artemis uccse . . .

3-ik NŐ.

Mit, no?

MNESILOCHOS.

Ki nem szorítom a lepényt belőled, a mit ettél!

KAR.

Ne szitkozódjatok tovább: amott jő nagy sietve
Felénk egy asszony. Míg tehát ez ide ér s jelen lesz,
Hallgassatok, hogy rendiben megérthessük mi hírt hoz.

KLEISTHENES *(jő.)*[2]

Szeretteim, nők, jellem-rokonim!
Mert hogy szeretlek, arczom is[3] mutatja,
Ki nők bolondja s védőtök vagyok.
Most is, hogy egy rátok vonatkozó
Nagy dolgot megtudék, mely pletyka-tárgy
A közteren, jövök hírt mondani
Hogy óvakodva résen álljatok,
Nehogy szörnyű baj érjen védtelen.

[1] Egyik nőtársa neve, mert *rabnő* nem lehet jelen. V. ö. 293. v. [2] *Ezt* nézték nőnek. Asszonyos férfi. [3] Símára beretvált.

KAR.

S mi a baj, gyermekem? mert hisz' gyereknek
Kell mondanom, míg állad ily csupasz.

KLEISTHENES.

Euripidesről mondják, hogy ide
Küldé, nem t'om miféle vén süvét.

KAR.

Mi végre aztán? mi a szándoka?

KLEISTHENES.

Hogy a miről itt tanakodni és
Végezni fogtok, minden szót kilessen.

KAR.

Hogy' lappanghatna, férfi nők között?

KLEISTHENES.

Megpörzsölé, megkoppasztá s egészen
Nővé csinálta ám Euripides.

MNESILOCHOS.

Hisztek szavának? Volna férfi oly
Oktondi, hogy a koppasztást kiállja?
Én, isten az atyám, nem gondolok.

KLEISTHENES.

S majd én jövök hirt adni, hogyha nem
Hallom olyantól, a ki tudja szentül!

KAR

Szörnyű dologról hoztál hirt nekünk.

Most, asszonyok, hát nem kell ámolyogni,
Hanem keresni a férfit, s kutatni
Hol rejtezik, ha köztünk lesben űl.
Te is segits nyomozni, pártfogónk, hogy
Hálánk irántad kétszeres legyen.

KLEISTHENES.

Hadd lám. *(Egy nőhöz:)*
Ki vagy te, hé?

MNESILOCHOS *(félre)*.

Hová legyek?

KLEISTHENES.

Mind sorra veszlek.

MNESILOCHOS *(félre)*.

Én boldogtalan!

4-ik NŐ.

Engem kérdesz?

KLEISTHENES.

Igen.

4-ik NŐ.

Kleonym' neje.

KLEISTHENES.

Ismeritek ezt az asszonyt, kicsoda?

KAR.

Ismerjük ezt jól; a többit kutasd.

KLEISTHENES.

Hát a gyerekkel ott *az*, kicsoda?

4-ik NŐ.

Dajkám, bizisten.

MNESILOCHOS *(félre:)*

Én elillanok.[1]

KLEISTHENES.

Hová osonsz, hé? Itt maradj! Mi baj?

MNESILOCHOS.

Ereszsz p..elni!

KLEISTHENES.

Orczátlan személy vagy.
Végezd tehát no: mert megvárlak itt.

KAR.

Várd meg bizony, s vedd jól szemügyre, mert
Csak ez van itten, kit nem ösmerünk.

KLEISTHENES.

Soká vizellsz, hé!

MNESILOCHOS.

Csillagom, nehéz a
Vizelletem: tormát találtam enni.

KLEISTHENES.

No csak ne tormázz. Jösz már vissza, hé? *(húzza.)*

[1] A szó ezt is jelentheti, azt is: *oda vagyok.* A következő sor mutatja, hogy szökni akar Mnesilochos.

MNESILOCHOS.

Mit rángatod szegény beteg fejem'!

KLEISTHENES.

Ki hát a férjed?

MNESILOCHOS.

Férjem' kérdezed?
Izé.... tudod már.... a kothókisi...[1]

KLEISTHENES.

Kizé? miféle?

MNESILOCHOS.

Hát izé... ki hajdan
Izét, izének a fiát....

KLEISTHENES.

Bolond vagy.
Voltál-e már itt másszor?

MNESILOCHOS.

Minden évben,
Zeus uccse!

KLEISTHENES.

S ki a sátor-czimborád?

MNESILOCHOS.

Izé, no... *(félre.)* Jaj nekem!

KLEISTHENES.

Badar beszéd.

[1] Egyik attikai község (demos) neve.

5-ik NŐ.

Eredj csak: én majd kérdőre veszem
Mult évi ünnepünkről. S férfi lévén
Távozz', ne hallgasd. *Te* pedig felelj:
Mi volt az első szertartás tavaly?
Hadd lám: mi volt?

MNESILOCHOS.

Mi? hát ittunk nagyot.

5-ik NŐ.

S a második, mi?

MNESILOCHOS.

Ráittunk nagyobbat.

5-ik NŐ.

Hallottad mástól. És a harmadik?

MNESILOCHOS.

Xenylla rocskát kért, mert éj-edény
Nem volt.

5-ik NŐ.

Badarság! — Jer, jer Kleisthenes,
Ez a *te* férfid.

KLEISTHENES.

Mit tegyek vele?

5-ik NŐ.

Vetkőztesd le; mert nem jár a szava.

MNESILOCHOS.

Engem? kilencz gyermeknek édes anyját?

KLEISTHENES.

Oldd csak hamar az öved', gyalázatos!

5-ik NŐ.

Ugyancsak izmos, vaskos nőszemély!
De keble nincs, Zeus uccse, mint nekünk.

MNESILOCHOS.

Mert sohse szültem, magtalan vagyok.

5-ik NŐ.

Nos? hisz kilencz gyermeknek anyja voltál?

KLEISTHENES.

Állj egyenest: mit dugsz ott hátra, hé?

5-ik NŐ.

Hátul kifittyent; még ugyan derék!

KLEISTHENES.

Hol van?

5-ik NŐ.

Megint előre csuszszana.

KLEISTHENES.

Nincs itt bizony.

5-ik NŐ.

Már itt buvik megint.

KLEISTHENES.

Tán isthmusod [1] van, ember? úgy vonod
Fel és alá, mint a korinthiak.[2]

[1] Földszoros, különösen Korinthusnál. [2] A hajókat, egyik tengerből a másikba.

5-ik NŐ.

Ez a gazember mocskolt minket úgy
Euripides kedvéért!

MNESILOCHOS (*félre*).

Jaj nekem:
Mily galibába keverém magam'!

5-ik NŐ.

Nos, mit tegyünk most?

KLEISTHENES.

Őrizzétek ezt,
De jól, hogy el ne szökjék; én pedig
Megyek feladni a prytanisoknak. (*El.*)

KAR.

Mi pedig most már fáklyát gyújtván, s derekunk' fel-
övezve vitézül,
Vessük le zekénket, s induljunk nyomozódni, ha nem
töre-é be
Más férfi közénk, s az egész Pnyxet, minden sátrat, ki-
bejárót,
Vizsgálva körülfutkosni, szoros kutatással venni szem-
ügyre.

FÉL KAR.

Rajta hát mind, gyors inakkal, s nézzünk szét első-
ben is
Halkan mindenütt; csak aztán késni nem kell, mert idő
Nincs sokáig kászolódnunk, hanem futni kell körül.
Rajta hát, mindent nyomozz, kutass ki hamar,
Nincs-e rejtve még más férfi lesbe' itten valahol.

Vesd szemed mindenfelé,
Erre, arra, itt is, ott is mindent végy szemügyre jól.
Mert ha napfényre jut a szentségtörő,
Megbűnhödik, intő példa gyanánt
Mind a többi gonosztevő-, botránykereső-
S istentelen erkölcsüeknek.
El is ösmeri nyiltan, hogy *vannak* az istenek, és még
Ő tanít majd minden embert, félni a halhatlanokat,
Vallást és törvényt igazán követni,
S arra törekedni csak szüntelen, a mi jó,
Ezt hogyha nem cselekszik, így legyen:
A kit közűlök bűnbe' marasztanak,
Az, mint dühös őrült, eszeveszett
Állittassék közlátványul férfi-, nő-, s mindenkinek,
Hogy az isten így veri a törvényszegőt.

(Fordulat történik.)*

KAR.

Mindent jól szemügyre vettünk, felkutattunk gondosan,
S nem találánk férfit lesben senki másikat sehol.

6-ik NŐ.

Ajaj!
Hé, hé, hová futsz? hé, megállj, megállj!
Jaj, jaj nekem! ni, elkapá ölemből
A kisdedem' s tovább szaladt vele.

MNESILOCHOS.

Ordits: de ennek nem rágsz több popát, ha
El nem bocsáttok; mert mindjár' a czombján

* Azaz a *kar* körüljár, mintha keresné a férfit. *Eredeti* utasítás.

«Átütve kardom vér-erét, az oltárt
Leönti vérrel».[1]

6-ik NŐ.

Jaj, szegény fejem!
Nők, nem segíttek? nem riadtok harczra
És győzelemre? sőt elnézitek
Hogy' foszt meg az egyetlen magzatomtól?

KAR.

Jaj óh, jaj óh
Végzet' hatalmas Női![2] mit látok újra,
Mi szörnyü látományt?
Vakmerőség, szemtelenség mit mindent el nem követ!
Ime, mily dolgot cselekvék, mílyet ujra, kedvesim!

MNESILOCHOS.

Megpuhítom én azt a nagy makacsságot bennetek!

KAR.

Hát nem rettentő dolog már ez, vagy annál is nagyobb?

6-ik NŐ.

Rettentő bizony, mikor, ni, elrablá a gyermekem'!

KAR.

Mit mondjon az ember az ílyenre,
Hogy ez ily dolgot mer szemtelenül?

MNESILOCHOS.

Nincs ám még vége koránt sem!

[1] Tragoediából való sorok. [2] *Moirák* (rómaiaknál parcák).

6-ik NŐ.

De nem is viszed ezt haza ép bőrrel,
Sem szárazon el nem osonsz innét
Kérkedni, mi nagy dolgot mivelél:
Hanem itt nyom az átok.

MNESILOCHOS.

Azt ne adják semmiképp az istenek, imádkozom.

KAR.

Mely isten, melyik a halhatatlanok
Közől, védne ily gonosztettidért?

MNESILOCHOS.

Hiába is fecsegtek: nem adom ki.

KAR.

Monnó [1] istenre! nem soká paczkázol és lesz kedved az
Istentelen beszédhez itt:
Mert majd gonosz *tettel* fizetjük ám mi is
A gonosz *szót*, a hogy illik,
S ízibe másféle bajt kerít a nyakadba egy
Szerencse-fordulat. *(Egy nőnek.)* [gonoszt
Fogd meg e rabnőkkel,[2] mindjárt! 's fát kell hozni, s e
Megperzselni; tűzzel-vassal elpusztítni mielőbb!

6-ik NŐ.

Jerünk hát rőzse-hozni, Mania.[3]

[1] Mindkét. Lásd fentebb: 535. v. [2] Talán csak *társnőkkel*, mert fönt az van mondva, hogy *rabnők* nem lehettek jelen. Aristophanes nem is mond *rabnőket*, csak nőket (γύναι), hanem a commentator véli, hogy a még nyilt ajtón hívtak be rabnőket. [3] Rabnő neve, az igaz.

(Mnesilochosnak:)

Mindjárt üszökké válsz, megmutatom.

MNESILOCHOS.

Gyújts hát no, égess! — De te meg, baba,
Vesd le csak a kis inged', — mert csupán
Anyád' okolhatd a halálodért.

(Meg akarja ölni)

Mi ez? ni, *tömlő* lett, borral teli,
A kis leányból, még ugyan *czipős!* — [1]
Oh, fránya nők, világ iszákosi,
Beh mindenből kisüttök egy ivást!
Csaplár-vidítók, férjek nagy baja,
Edények átka s a szövő-padé! [2]

6-ik NŐ.

Hányj csak reá sok rőzsét, Mania!

MNESILOCHOS.

Hányjad tehát, no! — Te pedig felelj:
Te szülted ezt?

6-ik NŐ.

Én, s hordozám egész
Tíz hónapig.

MNESILOCHOS.

Te?

6-ik NŐ.

Én, Artemis ucese.

[1] A tömlő (mint állatbőr) lábaira valószinüleg gyermek-czipő volt húzva. [2] T. i. roszúl megy a házi munka részegen.

MNESILOCHOS.

Négy[1] itcze, vagy hogy? szólj csak.

6-ik NŐ.

Mit tevél?

Megmeztelenítéd, orczátlan, az én kis,
Ekkorka gyermekem'?

MNESILOCHOS.

Mekkorka?

6-ik NŐ.

Egy csepp.

MNESILOCHOS.

Ugyan hány éves? három — négy Choé-s?[2]

6-ik NŐ.

Körülbelől, — no még a Bacchus-ünnep.
De add csak vissza.

MNESILOCHOS.

Apollónra, én nem!

6-ik NŐ.

Úgy hát megégetünk.

[1] Eredetiben *három*, de az nem lényeges. [2] Hányszor érte meg a *Choé* (kancsó) ünnepet, mely évenkint tartatott. Lásd *Acharn.* 909. v. Erre feleli a nő, hogy *körülbelül*, csak még azt az időt adva hozzá, a mi a Bacchus-ünnep (Dionysiák) óta eltelt, melynek a *Choe* egy része volt.

MNESILOCHOS.

Égessetek!
De a leányod' tüstént átdöföm.

6-ik NŐ.

Ne bántsd, könyörgök; inkább én velem
Tégy, a mi tetszik.

MNESILOCHOS.

Jó egy anya vagy.
Hanem leányod' mégis átdöföm.

6-ik NŐ.

Jaj, gyermekem! Medenczét, Mania,
Hadd fogjam fel szülöttem drága vérét.

MNESILOCHOS.

No tartsd, alá: ez egyben kedvezek. [1]

6-ik NŐ.

Veszsz meg: beh szivtelen vagy, és irígy!

MNESILOCHOS *(az üres tömlőt feltartva)*.

Ez áldozatbőr a papné [2] sajátja.

7-ik NŐ *(a papné)*.

Mi a papné sajátja?

MNESILOCHOS.

Ez, nesze.

[1] Valószinűleg mégis földre folyatta a bort, azért szidja az asszony. [2] Az áldozat-barom bőrét, szarvát stb. a *papok* nyerték Itt, mint minden, a pap is *nő*.

7-ik NŐ *(a tömlőnek:)*

Szegény Mika![1] ugyan ki hámozott meg?

(a 6-ik nőnek:)

Ki foszta meg szerelmes magzatodtól?

6-k NŐ.

Ez a gonosz, ni. De ha már te itt vagy,
Őrizd meg *ezt*;[2] én Kleisthenes után
Megyek s bevádlom a prytanisoknál. *(El.)*

MNESILOCHOS *(magában)*.

Hadd lám: menekvés útja mi lehet?
Mi csel? mi furfang? — Az, ki ebben ok,
Ki engem e csávába hengeríte,
Az még sehol sincs. — Egy mód jut eszembe
Palamédesből:[3] no, én is evező-
Lapátra írok és kidobom. De nincs lapát.
Honnan vegyek hát evezőt? s hogyan?
Hátha, beirván e kis szobrokat,
Lapát helyen kidobnám? E bizony jó.
Fából van a kép is, mint a lapát.
Oh én *kezeim*,
Hasznos, *kezelés* lessz e ma nekem!
No tehát, te gyalúlt kis deszka darab,
Fogadd tőröm vonásit,
Nyomoruságom hírnökit; — oh jaj,
Beh félre szaladt ez az R,

[1]) Leánynév. [2] Mnesilochost, ki az oltárhoz menekült volt. [3] Euripides tragoediája, hol Palamedes evezőre irja le szerencsétlen esetét, s azt dobja ki a tengerbe.

S mílyen, mílyen vargabetű lett; — *(kidobálja)*
Most minden utat nosza fussatok el,
Erre is, arra is! Szaporán ám.

KAR. *[Parabasis.*

Mi pedig, tévén egy fordulatot,[1] nosza mondjunk jót mimagunkról.
Bár annyi gonosz vádat kiabál mindenki az asszonyi nemre:
Hogy az emberiség mily átka vagyunk s tőlünk ered a mi gonosz van,
Visszavonás, patvar, zendűlés, búbánat, háboru. No s ha *Mi* vagyunk a «gonosz», igazán mi vagyunk: mért vesztek hát feleségűl?
Mért nem hagytok ki se' menni, de még kikukuccsálnunk sem az ajtón?
Hanem őrzitek oly féltékenyen ezt a «gonoszt», hogy menjen el a nő
Egy kis időre hazúlról, s otthon ne találjátok: dühösőrűlt
Módra dühöngtök, bár még hálát kén' adnotok áldozatokkal,
Ha ugyan igazán a «gonosz» tűnt el, hogy nem lelitek sehol otthon.
Ha pedig játszó-ünnepeinken másutt hálunk kimerűlve:
Mindenki legott szalad e «gonoszat» hamar ágyról-ágyra keresni;
Vagy az ablakból ha kipillantunk, a «gonoszt» kikilátni szeretné,

[1] A közönség felé, az úgynevezett Parabasis.

S ha pirulva megint visszahuzódott, még jobban vágyik az újra
Netalán kikukuccsáló «gonoszat» meglátni. Világos ezekből
Hogy *mi* vagyunk a sokkal jobb fél. Mire látnivaló a bizonyság.
Bizonyítsuk meg, melyikőnk a roszabb. No, mi azt mondjuk, hogy a férfi,
Ti pedig, hogy mi vagyunk. Lássuk hát, állítsunk szembe nevenkint
Külön egy asszonyt, külön egy férfit, s vonjunk párhúzamot aztán.
Nausimachénál[1] semmirekellőbb Charminos:[2] tettei szólnak.
Minden esetre továbbá Kleophon[3] hitványabb, mint Salabaccho.[4]
Egy Aristomachéhoz mérni magát pedig, a marathóni jeleshez,
Vagy Stratonikéhez, közzületek meg sem kísérti ma senki.
Hát ugyan Eubúlénál derekabb ki van a múlt évi Tanácsból
Kik tisztöket általadák másnak?[5] maga sem meri mondani egy is.
Így mi nemünket sokkal jobbnak tarthatjuk a férfiakénál.

[1] Kéjhölgy. Egyébiránt Nausimache és a még következők elvont fogalmak személyesítései. [2] *Charminos* vezér, kit kevéssel e darab előadása előtt, a Syme szigetnél tengeri ütközetben legyőztek a spartaiak. [3] *Kleophon* vezér és demagog. L. *Békák* 639. v. [4] *Salabaccho* kéjhölgy másutt is előfordúl. Lásd *Lovagok* 740. v. [5] A *négyszáz* férfiunak gyáván átengedék.

De nem is hajt a városba kocsin nő egy se', talentumot, ötven
Számra, közös pénzből ki lopott? hanem a legfőbb a
mit orozhat:
Férje búzájából ha kosárnyit elcsen, a mit «visszatesz az nap.»[1]
De mi őköztük kimutathatnánk
Sokat, a ki az ily dolgot miveli,
Valamint azt, hogy ők nálunk
Has-imádóbbak, csupa zsebmetszők,
Oltári-bohók, ember-rabolók.
Az *örökséget* megtartani is
Rosszabbak, mint mi bizonynyal:
Mert íme nekünk az ősi szövő-
Székünk, guzsalyunk,[2] kosarunk megvan,
S áldozat-ernyőnk:
Hanem a mi derék férfiainknak
Vesztibe ment ám soknak guzsalya:
Oda házából a kopja, nyelestül,
Sok más pedig a válla hegyéről
Maga eldobta
Harczok mezején a napernyőt.[3]
Szemrehányást mi tehetnénk joggal, asszonyok, sokat
S méltán a mi férjeinknek: *egy* azonban legnagyobb.
Tudnillik, ha városának valamely asszony derék
Férfiat szül, hadvezért vagy hadnagyot, tisztelni kén',
Első-ülést adni annak Sténián és a Skirán,[4]
S mind a többi ünnepen, mit ülni szoktunk, asszonyok.

[1] Gondolja *csak* a nő, de nem teszi. [2] Eredetiben a szövő *zuboly* v. *zugoly* fája. Mérték szerint az is beillenék, de (a görög szövő eszközök különbsége miatt) nem adna jó képet a kopjához. [3] Természetesen a *paizst* érti. [4] Női ünnepek. Lásd a Bevezetést.

A mely nő pedig rosz s gyáva férfiat világra szül,
Rosz tengernagyot, kormányost: azt, lenyírve hajtövig,
Hátrább kén' ültetni csúfra annál ki derék s vitéz
Férfiat szült. Mert kinek vón' rendin az, óh városom,
Hogy Hyperbolosnak [1] anyja tündöklő fehérben, és
Leeresztett hajjal ott űl, a hol egy Lamachosé,[2]
S uzsorára adja pénzét? a kinek, ha kölcsön ád
Senki fia sem tartoznék hogy fizessen kamatot,
Sőt, elvéve minden pénzit, gúnynyal ezt kén' mondani:
«Illet a *kamat*, nagyon, ki ily *kamasz* [3] szülője vagy!»

III.

MNESILOCHOS.

Kancsal levék,[4] úgy várom: még se jő.
Mi gátolhatja? — Nem lehet különben:
«Palamédesét» szégyelli, hogy fagyos.[5]
Melyik dramája vonná hát ide?....
Az *új*, tudom már: a «Heléna»; ezt
Utánzom; úgy is kész a nőruhám.

7-ik NŐ.

No, mit nyüzsögsz és vizslatsz úgy megint?
Megkeserűlöd, meglásd, a Helenát,
Ha meg nem űlsz, míg eljő a prytan.

[1] Lásd: *Béke* 648. v. [2] Lásd: *Acharniak*. [3] A görög nyelv a *kamatot szülött* (tokos) szóval fejezi ki, ebben a szójáték. [4] T. i. a szemforgatás miatt. [5] V. ö. 729. v. Euripidesnek a kis szobordeszkára irott üzenet eszébe juttatta *Palamedes* cz. drámáját.

MNESILOCHOS (*Heléna szerepében*).

«Nilusnak ez már szép szűz folyama,
Mely égi csöpp helyt Aegyptus fejér
Mezőit s barna népét öntözi.»[1]

7-ik NŐ.

Hekate uccse, kópé vagy, de nagy!

MNESILOCHOS.

«S nem névtelen hazámnak földje, Spárta,
Atyám meg Tyndareus —»

7-ik NŐ.

Neked, te dög,
Apád *az* volna? Phrynondas[2] biz' a!

MNESILOCHOS.

«S nevem Heléna —»

7-ik NŐ.

Már *nő* vagy megint,
Míg még rováson első nősködésed?

MNESILOCHOS.

« Sok lélek elhúnyt általam Skamander
Folyásinál —»

7-ik NŐ.

Bár magad is bizony!

MNESILOCHOS.

«S én itt vagyok, de hajh, boldogtalan

[1] Euripides Helenájából, némi változással. [2] Nem hiszem, hogy *igazi* apját nevezné (azt nem is tudja), hanem valami *bélyegzett* embert mond, mert ez szokása költőnknek.

Férjem, Meneláos, csak nem jő sehol!
Mért élek én hát?...

7-ik NŐ.

A hollók hibája.

MNESILOCHOS.

«De úgy csiklandja szívem' valami:
Ne csald meg, oh Zeus, csillanó reményem!»

(Euripides, mint Menelaos, jő.)

EURIPIDES.

«Ki birja íme várhajlék uralmát,
Hogy elfogadjon hullám- és vihar-
Zaklatta, hajótörött vendégeket?»

MNESILOCHOS.

«Proteus hajléka ez.»

7-ik NŐ.

Mit? Proteásé?[1]
Oh, a boldogtalan! Hazud, bizisten,
Tíz éve már, hogy meghalt Proteás.

EURIPIDES.

«S mi tartomány, hol sajkánk parthoz ért?»

MNESILOCHOS.

«Aegyptus.»

EURIPIDES.

«Oh, balsors! hová jutánk!»

[1] Egy athenaei vezér, kit ismert az asszony. A furcsaság e módját v. ö. a *Windsori víg nők* IV. f. 1. jelenetével, hol a *declinatiót* így forgatja el *Quicklyné* a maga értelme szerint.

7-ik NŐ.

Hiszed egy szavát, szakadjon meg? Bolondot
Darál: ez itt a Thesmophoria.

EURIPIDES.

«És honn-e Proteus, vagy házon kivül?»

7-ik NŐ.

Még egyre szédülsz,[1] földi, nincs különben:
Hallád bizony, hogy meghalt Proteás,
Mit kérdezed hát: «honn-e vagy kivül?»

EURIPIDES.

«Meghalt tehát, jaj! s hol van síri halma?»

MNESILOCHOS.

«Emléke a kő, melyen ím ülök.»

7-ik NŐ.

Verjen meg az isten, és tudom meg is ver,
A mér' az oltárt[2] sírnak nevezed!

EURIPIDES.

«De mért honolsz e sírnak ormain,
Lepledben, oh hölgy?»

MNESILOCHOS.

«Kényszerítenek
Proteus fiával nászban egyesülnöm.»

[1] Mint a hajón a viharban. [2] T. i. Mnesilochos az oltárhoz menekült volt.

7-ik NŐ.

Mit úsztatod meg'nt a jövevényt,
Czudar? — Gonosz járatba' jött ide,
Ellopni a nők aranynémüit.

MNESILOCHOS *(a nőnek)*.

«Ugass, ha tetszik, szórd rám szitkaid'.»

EURIPIDES.

«Szép hölgy, ki e rád vészt zúgó banya?»

MNESILOCHOS.

«Proteus leánya, Theonoe.»

7-ik NŐ.

Nem, bizisten;
Gargettosi Antitheos leánya
Vagyok, Kritylla; te pedig gazember.

MNESILOCHOS.

«Beszélj akármit: nem megyek soha
Nőül öcsédhez, s nem árúlom el
Férjem Menelaost, ki Trójába' van.»

EURIPIDES.

«Némber, mi szó ez? vesd rám szemsugárid'.»

MNESILOCHOS.

«Szégyellem: arczom meggyaláztatott.»

EURIPIDES.

«Mi ez? mi néma szótlanság fog el?
Oh istenek, mi látvány ez! Ki vagy, nő?»

MNESILOCHOS.

«S ki vagy *te* ? Okra kérdhetem viszont.»

EURIPIDES.

«Hellén vagy-é, vagy e földön honos ?»

MNESILOCHOS.

«Hellén. De szólj, *te* mily nemzetbeli ?»

EURIPIDES.

«Helénához hasonlítsz főleg, asszony.»

MNESILOCHOS.

«S *te* Menelaoshoz — te káposzta-torzsa.»[1]

EURIPIDES.

«Megismeréd a legboldogtalanb
Halandót.»

MNESILOCHOS.

«Oh, ki épen jó időben
Jösz hitvesedhez, férjem ! oh gyere
Ölelj, ölelj meg, vesd körém karod',
Hadd csókollak meg. S vígy innen, hamar,
Vígy, vígy el engem !»

7-ik NŐ.

Megsiratja ám
Ki elvisz : úgy ütöm hozzá e fáklyát !

[1] Ismét czélzás a zöldségkofa eredetre (s talán a termetre is).

EURIPIDES.

«*Te* tiltanál meg, hogy en-társamat,
Tyndar leányát, Spártába vigyem?»

7-ik NŐ.

Beh nagy gazember vagy, látom, te is!
Czinkossa ennek. Nem hiába, hogy rég
Aegyptizáltok. De mindjárt kap ez:
Ahol jön a prytan, meg a nyilas![1]

EURIPIDES.

Ez már gonosz. Odébb kell állanom.

MNESILOCHOS.

Hát én szegény fejem?

EURIPIDES.

Maradj te nyugton:
Nem hagylak el, még lélekzem, soha,
Ha engem el nem hágy ezer cselem. *(El.)*

MNESILOCHOS *(magában)*.

No, ez a háló semmit sem fogott.

PRYTAN *(jő)*.

Ez a gazember, kit Kleisthén' bevádolt? —
Hé, csak ne kushadj. — Rántsd le csak nyilas,
Kötözd meg, állítsd hegedűbe, s őrizd,
Senkit közel se hagyj hozzája menni,
S ki csak közel jár, a korbácscsal üsd!

[1] *Poroszló*, úgynevezett *skytha*, rendesen idegen.

7-ik NŐ.

Zeus uccse, most is majdnem elvivé
Egy ember, egy sok fából faragó.[1] *(El.)*

MNESILOCHOS.

E jobb marokra, oh prytan, melyet
Tudom kitartasz pénznek szívesen:
Nyujts egy kegyet, habár halálra-szántnak!

PRYTAN.

Minő kegyet?

MNESILOCHOS.

Engedd, hogy a nyilas
Pőrén kötözzön a bitóhoz engem:
Ne álljak így, szoknyába', fejkötőbe'
Vén ember, a varjak csufjára itt,
A kik megesznek!

PRYTAN.

Úgy állsz, a Tanács
Végezte: lássák, mily ravasz valál. *(El.)*

MNESILOCHOS.

Jaj, szoknya, szoknya mit tevél velem!
És nincs menekvéshez remény sehol!

KAR.

Nosza most lejtsünk, a mint e helyen a nőknek játszi szokása,
Mikor a két istennőnek az év szent orgia-innepit űljük,
Melyeket még Pauson[2] is űl,s böjtöl, ünneptől ünnepig egyre,

[1] Ravasz. [2] Szegény koldus ember, de most jóllakhatik.

Könyörögve az istennőknek, hogy bár gyakran lenne
Gyors lábbal kanyarodj' karikába, [ilyen böjt
Fűzd karba karod',
A táncz ütemét ropja ki minden,
Lépted könnyü legyen, sebes!
S vigyázni kell mindenfelé-forgó szemekkel
A kar berendezését.
Egyszersmind Olymp' istennemzetét
Zengjed, énekben dicsőítsd, ihletett Kar módjaként!
De ki azt várja, hogy roszat beszéljek,
Bárha nő, a férfiakról szent-helyen: csalódni fog,
Ámde most, mint megint *új* dolgot [1] elsőbb
Szép körtánczunk illedelmes állását rendezni kell.

[*Strophe.*

Lépdelj előre, és danold a Széplantút, s az íj-vonó
Szűz Artemis királynét! [2]
Üdv, Messzelövő! adj győzedelmet!
Hérát [3] a nászkötőt is, mint illik, énekeljük,
Ki részt vesz a karok játékiban,
S násznak őrzi kulcsát.

[*Antistrophe.*

Hermest is a legeltetőt, és Pánt hivom Nympháival:
Mosolyogjanak gyönyörrel,
Lejtő seregünkre, és kegy-osztva.
Most rajta hát, a páros tánczban forogni kecsesel!
Játszódjunk, asszonyok, a mint szokás,
Hisz' böjtölünk eléggé!

[*Epodos.*

De rajta! penderítsd ütemre lábaid'!
Harsogva keljen a dal!

[1] T. i. nem a szokott vigjátéki *(kordax)*, hanem komolyabb tánczot. [2] Apollót, és Diánát. [3] A római *Juno*.

S te légy magad vezérünk
Repkény-koszorúzta Bacchos!
Én kardalokban neveid' zengem dicsérve:
Évios, oh Dionysos, Bromios, Semelé fia,
Ki gyönyörködöl a hegyi nymphák
Kar-énekében: «Évoë, Évoë!»
Velök dalolva, lejtve. S felriadoz körülted
Viszhanggal a Kythairon;
S a bércz lombja sötét árnyaival s a völgy
Szakadékai zúgnak,
S körösleg a borostyán leveles indája zöldell.

IV.

IJÁSZ.

Mos' bégj magadnak itt az ájeron!

MNESILOCHOS.

Oh kérlek, íjász....

IJÁSZ.

Nú! nekem ne kérj.

MNESILOCHOS.

Tágíts a peczken!

IJÁSZ.

Éppeg abba' járom!

MNESILOCHOS.

Oh jaj, szegény fejem! még rászorítod!

IJÁSZ.

Jobban szőrítsak? azt kell?

MNESILOCHOS.

Jajja-jaj!

Hogy veszsz meg!

IJÁSZ.

Halgas, átkozott ereg! —
Gyéként [1] hozom, hogy őrt álljam neked. *(El.)*

MNESILOCHCS *(magában)*.

Ez a legjobb, mit vélem valaha
Euripides tett. — Aj de, istenek
S Zeus szabadítóm! ujra van remény.
Nem hágy magamra, sőt ni, jelt ada,
Perseus [2] alakban futva, hogy legyek
Andromedája. Nos, bilincsem, az van.
Szabadításomra jő, már bizonyos,
Mert nem repülne máskint oly nagyon.

EURIPIDES (mint PERSEUS).

«Szerettim, szűzek, szerettim! hogyan
Lópodzzam be, hogy» — a Skytha ne sejtse?
(Ecchónak:)
«O, hallod? kiáltlak, te a szirtüregben!
Ints kegygyel, és hagyj e nőhöz mennem.»

MNESILOCHOS (mint ANDROMEDA).

Ádáz, ki engem megkötött,
Legszánandóbb teremtést!

[1] Gyékény pokróczot, a mire *lefekhessék*. [2] Ez is Euripides tragoediája.

Bajjal menekvém a rohadt banyától, mégis elveszék:
Mert e skytha őröműl
Áll megint és «jajra-búra, hollók étkeűl kitett».
No lásd: «nem körtánczban
S nem leánytársim közt állok itt
Kezemben kövecses[1] kosár:
Hanem kemény bilincsbe verve» Glauketes-[2]
«Czethalnak élelméül fekszem itt.»
«Ne vidám nászi dallal, hanem börtön-jajokkal
Sirassatok, leányok!
Ki annyi szenvedést átszenvedék, szegény szegény fejem,
Rokonimtul is, jogtalan, annyit,
Férfi-gyalázatot,
Könnytele hádeszi siralom lángjait.»
Oh jaj, oh jaj, ehé!
Ő, ki elébb is megborotvált,
Majd sárga ruhát adott rám,
Majd ide küldött e templomba,
Közibe asszonyi népnek.
«Hajh sors, könyörületlen daemon!»
Jaj elátkozott fejemnek!
Ki tekint az én kegyetlen
Gyötrelmeimre és jelen bajomra?
«Bárcsak az aetheri lángnyilu csillag[3]
Sujtana agyon» — s velem ezt a barbart!
«Mert nem ohajtom nézni tovább az
Égi örök napot» így kiakasztva,
S fojtva «ez őrült fájdalom által,
Gyors utain a halálnak.»

[1] Játszó kövecsesel rakott. [2] Athenaei tányérnyaló, igen falánk. Előfordúl *Béke* 938. v. [3] A villám különös körülirása. Euripidesi töredékekkel zavarja egybe Mnesilochos saját panaszát.

EURIPIDES *(Echo szerepében.)*

«Üdv, szép leány! Kepheus[1] atyád' pedig»
A mér' kitett, pusztitsa el az isten.

MNESILOCHOS.

«S ki vagy te, hogy megszántad kínomat.»

EURIPIDES.

«Echo, a szóknak viszhangos» kakukja
Ki e tulajdon helyen magam is
Küzdék tavaly Euripides javára.[2]
De gyermekem, tudod most mit csinálj?
Jajgass veszettül.

MNESILOCHOS.

S te veszett-ebül.[3]

EURIPIDES.

«Én gondom az. De kezdd rá a beszédet.»

MNESILOCHOS.

«Szent Éjszaka, oh,
Mi soká hajtod lovaid fogatát!
A szent aether csillagos ormain

[1] A mythos nagyon ismeretes, de pár szóval elmondom. Kepheus király országát egy tengeri szörnyeteg pusztítja, és, jóslat szerint, fogja azt mindaddig, míg saját leánya feláldozásával meg nem engeszteli. A király tehát leányát, Andromedát, egy sziklához a tengerpartra láncoltatja, hogy a szörnyeteg elkaphassa, de ezt a Pegasus szárnyas lovon érkező *Perseus* megöli, s a leányt megmenti. [2] Akkor adták elő Euripides Andromedáját. [3] Középfok helyett. E magyar szójáték azért került ide, mert az eredetiben Euripides hátsógondolat nélkül mondja, hogy jajgasson a süve; ez pedig *szidalom* vagy fenyegetés gyanánt mondja vissza.

Kocsikázva, Olymp'
Felséges térein által.»

EURIPIDES *(mint Echo)*.

Térein által.

MNESILOCHOS.

«S mi okon nyert Andromeda kínból
Ily kitünő részt . . . .»

EURIPIDES.

Ily kitünő részt.

MNESILOCHOS.

S szörnyü halálból?»

EURIPIDES.

Szörnyü halálból.

MNESILOCHOS.

De megölsz, banya, ha így feleselgetsz!

EURIPIDES.

Így feleselgetsz.

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, unom
Tolakodásod, de nagyon.

EURIPIDES.

De nagyon.

MNESILOCHOS.

Hagyd folytatni magán-énekemet,
Tégy velem oly jót: hagyd el.

EURIPIDES.

Hagyd el.

MNESILOCHOS.

Vigyen a patvar!

EURIPIDES.

Vigyen a patvar.

MNESILOCHOS.

No, mi lelt?

EURIPIDES.

No, mi lelt?

MNESILOCHOS.

Fecsegő!

EURIPIDES.

Fecsegő!

MNESILOCHOS.

Majd kapsz! . . .

EURIPIDES.

Majd kapsz.

MNESILOCHOS.

Keserűt.

EURIPIDES.

Keserűt.

IJÁSZ *(visszajő)*.

Hé, mit fecseged?

EURIPIDES.

Hé, mit fecseged?

IJÁSZ.

Prytanis hívom.

EURIPIDES.

Prytanis hívom.

IJÁSZ.

Mit a baj?

EURIPIDES.

Mit a baj?

IJÁSZ.

Hunnan jövi hang?[1]

EURIPIDES.

Hunnan jövi hang?

IJÁSZ.

Mi fecsegsz?

EURIPIDES.

Mi fecsegsz?

IJÁSZ.

Maj' bégsz!

EURIPIDES.

Maj' bégsz.

IJÁSZ *(Mnesilochoshoz:)*

Csúfolod engem?

[1] T. i. Euripidest (mint Echót) nem látja, s azt gondolja Mn. beszél.

EURIPIDES.

Csúfolod engem?

MNESILOCHOS.

Zeus uccse, nem én:
Az az asszony amott!

EURIPIDES.

Az az asszony amott.

IJÁSZ.

Hun az a nyomorult?

MNESILOCHOS.

Ott szalad épen.

IJÁSZ.

Hé, hé, hova fuss?

EURIPIDES.

Hé, hé, hova fuss?

IJÁSZ (*Mnesilochosnak:*)

Fogsz el az asszont?

EURIPIDES.

Fogsz el az asszont?

IJÁSZ.

Mukkanni mered?

EURIPIDES.

Mukkanni mered?

IJÁSZ.

Fogjál a czudart!

EURIPIDES.

Fogjál a czudart. *(El.)*

IJÁSZ.

Fecsegő átkoszta banyája!

EURIPIDES *(mint Perseus)*.

«Mi barbar földre értünk, istenek,
Szárnyas bokával? Mert az aetheren
Hasítnak útat röpke lábaim,
S Argosba szállok, én Perseus, vivén a
Gorgon-fejet.»

IJÁSZ.

Áj, mit beszéld, az irnok
Gorgó fejéről?

EURIPIDES.

A Gorgon leányt[1]
Beszélem.

IJÁSZ.

Én is a Gorgót beszélek.

EURIPIDES.

«De hajh! mi partot látok s mennyei
Szűzet kikötve rajta, mint hajót?»

MNESILOCHOS.

«Oh, szánj meg, ifju, egy boldogtalant,
S oldd fel bilincsem'!»

[1] Medusát.

IJÁSZ.

Halgasd, ne fecseg!
Átkoszta makverő, meghalni mingyá!

EURIPIDES.

«Oh szűz, be szánlak, így látván kikötve!»

IJÁSZ.

Nem szíz van a, csak vén bines, zsiván,
Gazember.

EURIPIDES.

Ész nélkül beszélsz skytha,
Kepheus leánya, Andromeda ő.

IJÁSZ.

Akár nézz a csekit! Hát van kicsi?

EURIPIDES.

Segits leszállni,[1] skytha; nyujts kezet;
Hadd ölelem meg! Szenvedélye van
Mindenkinek, lásd: s engem e leány
Szerelme szállt meg.

IJÁSZ.

Azt én nem irígylek:
Fordíts elől a hátulsót neki,
Azt nem irígylek, osztán úgy csinálj.

EURIPIDES.

Mért nem hagyod, megoldván,[2] oh skytha,
«Ölébe s a nász-ágyba hullanom!»

[1] A Pegasusról, hihetően. [2] T. i. Andromeda lánczait.

IJÁSZ.

Ha úgy szeretnéd játszni az öregnek:
Fúrd hátul a doczkába [1] egy likat.

EURIPIDES.

Inkább eloldom.

IJASZ.

Korbács is kapod!

EURIPIDES.

De mégis megteszem.

IJÁSZ.

Látsz ezt a kard?
Mingyá levágok a fejed vele!

EURIPIDES *(félre)*.

«Jaj, mit tegyek? hogy fordítsam beszédem'?» [2]
Be nem veszi barbár természete.
«Mert a butára hasztalan pazarlod,
Bölcs ötletid'» ; más, őhozzá-való
Ügyes fogást kell itt előkeresnem. *(El.)*

IJÁSZ.

Gaz róka, lám, hogy rám akarta szedni!

MNESILOCHOS *(Eur. után)*.

Ne feledd, Perseus, minő veszélybe' hagysz!

IJÁSZ.

Te is korbácsot kapni akarod?

[1] Deszka, melyhez kötve van Mn. [2] A «—» helyek Euripides szavai.

KAR.

Pallás karszerető szüzet
Illő hivni szokás szerint,
A hajadont, ide Karba;
E város hatalom-biró
Védpaizsát, egyedűl való
«Kulcstartó» fejedelmét.
Jelenj meg, tyrannos-gyülölő, a mint kell!
E község, ez az asszonyi,
Hív téged: nosza hát jövel,
Hozván ünnepi békét!
S vígan berketeket ti is
Foglaljátok el, oh kegyes
Istennők,[1] hova férfi-
Szem nem hathat, az ünnepi
Szent titkokba, hol arczotok
Fénylik fáklyavilágban.
Jertek jőjjetek, esdekelünk
Oh felséges thesmophorok!
Hogyha előbb kegyesen valaha:
Most jertek alá, esdve könyörgünk, ide hozzánk!

V.

EURIPIDES.

No asszonyok, ha mindenkorra békét
Akartok kötni vélem: most lehet,
Hogy semmi rosszat nem mondok soha
Reátok aztán. Ily békét ajánlok.

[1] Déméter és leánya.

KAR.

S mi a feltétel ez ajánlatért?

EURIPIDES.

Itt áll bitóhoz kötve a süvem.
Ha őt kiadjátok: rosz szót soha
Rátok nem ejtek; ha *nem*: mostani
Gazdálkodástok majd elárulom
Csatából megjövő férjeiteknek.

KAR.

Mi a magunk részéről ráleszünk:
Csak ezt a barbart tudd reábeszélni.

EURIPIDES *(most már kerítő banya, ki egy tánczos és egy fuvolás leányt vezet.)*

Én dolgom az, — s tiéd Elaphion [1]
Azt tenni, a mit mondottam jövet,
Menj át elébb is, aggasd fel ruhád';
Te meg, Terédon, fújj egy perzsa dalt.

IJÁSZ.

Mit tilli-tulli? Ki dudálja nékem?

EURIPIDES.

Ez a leány tart próbát, jó nyilas,
Tánczolni hívták, férfiak közé.

IJÁSZ.

Tánczolja, is próbálja: nem haragszok.
Mily fürge van, mint pokrócz közt a bolha!

[1] A tánczosnő neve.

EURIPIDES.

Vesd csak le, lányom, a felső ruhád',
Ülj e vitéz skythának térdire
És nyujtsd ki lábad', hogy húzzam le a
Czipődet.

IJÁSZ.

Úgy bizom, jó lesz bizom:
Liánka, ülj le, ülj le; jó bizom.
Juj, beh kemíny van, mint kettő retek!

EURIPIDES *(a fuvolásnak)*.

Fujj csak frisebbet. — Félsz még a nyilastól?

IJÁSZ.

Mint a czipó, neki!

EURIPIDES.

Tokban maradjon!
Megbánja, hogyha fel s alá motoz!

IJÁSZ.

Jah, szépen tánczol a makkját körül!

EURIPIDES.

Elég. Vedd a felöltőt, és gyerünk:
Ideje menni.

IJÁSZ.

Meg se csókol engem?

EURIPIDES.

Miért ne? Csókold meg.

MAGY. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

IJÁSZ.

Hühüm! hühüm!
Be édes a nelv, mint az attikos méz!
Nem hálod nékem?

EURIPIDES.

Jó'jszakát, nyilas:
Az nem lehet. —

IJÁSZ.

De mégis, jó anyó,
A kedvemér', no!

EURIPIDES.

Adsz egy drachma díjt?

IJÁSZ.

Adom, bizom, bizom!

EURIPIDES.

Hát tedd le a pénzt.

IJÁSZ.

De nem van. Itt a nyiltartóm, vegyél!

EURIPIDES *(a leányra)*.

De visszahozd ám!

IJÁSZ.

Gyer, kövesd, babám.
Te addig őrizz ezt a vént, anyó.
Hogy is hínak neked?

EURIPIDES.

Artemisia.

IJÁSZ.

No, nem felejtek: Artamuxia. *(El, a tánczosnővel.)*

EURIPIDES.

Hermes, csel atyja, eddig jól segítsz.
(Az ijász után:)
No csak vigyed, hé, a leányt, siess —
(magában)
Én addig ezt eloldom. Te meg aztán
Fuss ám, ha kint vagy, emberül haza
Az anyjokodhoz és a gyermekidhez.

MNESILOCHOS.

Én dolgom az, ha egyszer ment vagyok.

EURIPIDES.

Szabad vagy. Illa hát, míg a nyilas
Itt nem fog ujra!

MNESILOCHOS.

Azt teszem bizony. *(Elmennek.)*

IJÁSZ *(visszatér)*.

Anyó, be kedves a tiéd lián! —
Mérges se' van, szelíd. — Hun a banya?
Jaj, vége nékem! Hun öreg rab onnét?
Anyó! anyó, hej! Nem szép van, banya!
Artamuxia!
Rám szedte vén anyó. Lódulj te is! *(Tánczosnő el.)*

(Meglátva tegzét a földön:)

No, nem hiába *puz'ra*: adtam *pusz*-ra.
Jéh! mit csináljam? Hun banya?.. Banya!...
Artamuxia!

KAR.

Azt a banyát kérded, ki a sipos
Lányt hozta?

IJÁSZ.

Ühüm! Láttál?

KAR.

Arra ment
Nagy-futva, és utána egy öreg.

IJÁSZ.

Öregnek sárga szoknya volt?

KAR.

Az, az.
Még tán eléred, arra, ha sietsz.

IJÁSZ.

Gonosz banyának! Merre is szaladta?
Artamuxia!

KAR.

Menj arra fel csak. Merre futsz? Amarra
Kergesd! Ellenkező irányba futsz.

IJÁSZ.

Jaj engem! Futsz kell. Artamuxia!... *(El.)*

KAR.

Te szaladj, te szaladj, s egyenest a manóba vitorlázz! —
Hanem a játék mára elég volt,
Ideje most már hogy haza menjen
Kiki házához. — A thesmophorok
Pedig ünnepünket
Minden jóval viszonozzák!

A NŐURALOM.

SZEMÉLYEK.

PRAXAGORA, athenaei nő.
Első } nők.
Második stb. }
NŐK KARA.
BLEPYROS, Praxagora férje.
Egy *szomszédja*.
CHREMES, athenaei polgár.
Egy *polgár*.
Második polgár.
Női HIRNÖK.
Első }
Második } *vén asszony*.
Harmadik }
Egy *leány*.
Egy ifjú.
Praxagora *nőcselédje*.

Előadatott: Olymp. 96. 4. Kr. e. 392.

BEVEZETÉS.

Hogy mikor került e darab színre, arról nincs biztos tudomásunk; de a mi a 193. s köv. versekben mondva van:

Hogy a szövetség szóba jött: „különben
Elvész a város!“ azt mondák sokan;
Hogy létre jött: dühöngtek; a ki meg
Rábírt, a szónok, elment, oda van stb.

ebből azt lehet következtetni, hogy két évvel a boeotiai szövetség megkötése után, tehát 392-ben, s a mint a *Békák* 404. verséhez való scholionból kiderül, alighanem a Dionysiákon adták elő.

A nőkérdés, mely különböző országokban különbözőleg van fogalmazva, melyet másnak gondol az, a ki védi, másnak az, a ki ellenzi, nem egészen a jelenkor eredeti gondolata, hanem részben már az ókorban is ismerték, a mint azt Aristophanesnek e vígjátéka is bizonyítja.

Voltak olyanok, a kik azt állították, hogy e vígjáték Platon idealis állama ellen van intézve. Tudni való ugyanis, hogy Platon a nőközösséget teszi államának egyik elvévé. De kétségtelen, hogy a nagy philosophus műve sokkal később keletkezett; sőt inkább ő maga hivatkozik a vígjátékra, mikor azt mondja, hogy *az efféle elvekből csúfot űztek a vígjátékírók* stb. Hogy Platon a maga eszméjével nem első s nem egyedül áll a görögök közt, azt az akkori szellemi életről szóló gyér maradványokból is sejthetni. A felvilá-

gosúlt közönség mindenből kérdést csinált, mindent okoskodás tárgyává tett. A politikában különféle elméletek támadtak, s nevezetesen a spártai alkotmány, melyben egyik-másik dolog a vígjátékunkbeli nőélethez hasonlított, oly annyira derék intézménynek látszott, hogy bátran föltehetjük, hogy a nőemancipatio s az e problemához szegődő sok képtelenség valamint nyilvános értekezésekben, úgy magántársalgásban is beszéd tárgya volt. Itt hallhatta Aristophanes azokat az eszméket, a melyekből az e vígjátékában látható felfordult világot oly remekül megalkotta.

Hogy az itt előforduló sokféle nyerseséget és trágárságot nem a mi erkölcsi mértékünkkel szabad mérnünk, annak okát már Aristophanes életrajzában adtuk.

A NŐURALOM.

I.

Utcza, Virradta előtt.

PRAXAGORA.

Oh fényszeme a korong-hajtotta mécsnek,[1]
Mely ékesen függsz, feltünő helyen,
(Hirdesse nyelvünk származásod' is:
Hajtott korongon fazekas keze,
S orrodban a nap fénye tündököl)
Áraszsz ki lángjelt, a mint megbeszéltük![2]
Mert csak te vagy meghittünk, a midőn
Hálószobánkban Aphrodite kéj-
Fogásit gyakorolva, ott világítsz,
S a görnyedő test titkait leső
Szemed a szobából egy se tiltja ki,
Egyedül világitsz a czombok tilos
Zugába, irtván a felsarjadó szőrt;

[1] Tragikai affectatio. Úgy kezdi, mintha a *nap*hoz beszélne, s comice a *mécs*hez fordítja. *Agyag* mécs, tehát korongon készült. [2] Hogy t. i. lámpafény lesz a jeladás a gyülekezésre.

S midőn a gabna- s Bacchusnedv-teli
Foly'sót [1] titokban felnyitjuk, jelen vagy,
Segédkezet nyújtsz, s nem szólsz senkinek,
Légy e tanácsba is hát béavatva
Mit a Skirán [2] végeztek társaim. —
De, a kinek kén', ím egy sincs jelen;
Virrad pedig már, és legitt beáll
A népgyülés: el kén' foglalni addig
A Sphyromachos-féle [3] székeket
— Tudjátok? — és beűlni titkosan.
Mi tartja vissza őket? tán szakálluk
Nincs még felvarrva, mint mondám, nekik?
Vagy tán nehéz a férjük köntösét
Ellopniok? — De itt jő, látom, épen
Egy mécsvilág: no, húzódjunk belebb:
Mert hátha férfi lessz az átmenő.

(Asszonyok jőnek.)

1-ső ASSZONY.

Jó lesz sietni: mert a híradó [4]
Másodszor kukorékolt, hogy jövünk.

PRAXAGORA.

Én meg virasztva várlak az egész
Éjen keresztül. Most még ezt a szomszéd-
Asszonyt hivom, kaparván [5] ajtaját,
Hogy férje meg ne sejtse.

[1] Hosszú kamrák, hol a búzát s bort tartották. [2] Női ünnep. [3] Sphyromachos indítványozta, hogy szinházban a nők külön üljenek a férfiaktól. [4] A kakas bizonynyal. [5] Nem kopogtat, csak csendesen vakarja az ajtót.

2-ik NŐ *(a házból kijőve)*.

A czipőm'
Kötözve, hallám ujjaid neszét,
Mert nem aludtam: a férjem — tudod
Galambom, a kivel lakom, hajós —
Hajtott az ágyban mílő éjtszaka;
Csak most tudám elcsenni zubbonyát.

1-ső ASSZONY.

De látom, ott jő Sostraté is immár,
Meg Kleinaréte, meg Philaineté.

PRAXAGORA.

Sietve, hé!.... Hogy' esküdött Glyke,
Hogy a ki legkésőbb marad, fizessen
Egy kanna bort s hozzá egy mércze borsót.[1]

1-ső ASSZONY.

Ott jő Melestiche, Smikythionné,
Csizmában — a![2] Alkalmasint csak ő
Tudott férjétől szabadulni könnyen.

2-ik NŐ.

Geusistrate a csaplárné is ott jő,
Kezébe' lámpa, ládd-e? nos meg aztán
Philodóratosné, meg Chairetadesné.

[1] Szerették rágicskálni bor mellett. [2] Anachronismus; de *férfi* lábbelit kellett mondani, *egy* szóval.

PRAXAGORA.

Látok közelgni más nőt is sokat,
Mind' a ki számot tesz a városunkban.

3-ik NŐ.

Biz' én nagy ügygyel-bajjal szökhetém ki
Galambom: mert a férjem az egész
Éjjel kaholt, jóllakva szárdinával.

PRAXAGORA.

No, űljetek le, ha mind itt vagyunk,
Hadd kérdezem ki: megtettétek-é
Mindazt, mit a Skirán határozánk?

4-ik NŐ.

Én meg. A hónom-alja[1] bokrosabb
Bármely bozótnál, a mint végezénk;
Aztán bekentem, míg férjem gyülésbe'
Volt, több napon olajjal testemet
S a napra álltam, hogy barnítsa meg.

5-ik NŐ.

Én is. Kihánytam ollót és beretvát
Szobámból, hogy minél szőrösb legyek,
S minél kevésbbé asszonyhoz hasonló.

PRAXAGORA.

Hát a szakállat elhoztátok-e
Mindnyájan, a mint meg volt állapítva?

[1] Kézfelnyújtással is szavaztak. Ilyenkor a meztelen kar kilátszott, mert a ruha ujjatlan volt.

4-ik NŐ.

Hekate uccse, még szép az enyém, ni!

5-ik NŐ.

Epikratesnek [1] sincs *ennél* különb!

PRAXAGORA.

No, hát ti!

4-ik NŐ.

Hoztak: fejjel intenek.

PRAXAGORA.

A többi, látom, minden rendbe' van:
Lakónczipő,[2] bot, férfi zubbony, a mint
Meg vala beszélve.

6-ik NŐ.

Én a buzogányt is
— A Lamiásét [3] — elhozám, ihol,
Midőn aludt.

1-sŏ ASSZONY.

Ez hát ama hires
Buzogány, a mely alatt f . . gik! Kapóra,
Zeus engem uttarcs'! — Most a Százszemű [4]
Subáját öltve föl, terelheti,
Mint bárki más, a község barmait.[5]

[1] Nagy szakállu rhetor. [2] Lásd *Darázsok* 1112. v. [3] Szegény fahordó embernek mondja a scholion, de a magyarázók ezt is elbízakodott demagognak vélik. [4] Argos. [5] Kétes a magyarázat. Egyik szerint *Lamias* demagog volna, a *község barmai* pedig maga a nép.

PRAXAGORA.

Beszéljetek hát, mit tegyünk tovább
Míg még az égen csillag látható.
Mert a gyülés, a melybe készülünk
Csak virradattal kezdődik.

1-ső ASSZONY.

No, úgy
Már széket is kell foglalnunk, bizony,
A *kő* [1] alatt, szemközt a prytanokkal.

7-ik NŐ.

Én meg bizony gyapjút hozék, hogy ott,
Míg gyűl a népség, fonjak egy kicsit.

PRAXAGORA.

«Míg gyűl», te golyhó?

7-ik NŐ.

Azt én, Artemisre!
Hát nem csak úgy hallgathatom fonás
Mellett? Ruhátlan a sok gyermekem.

PRAXAGORA.

Még fonni készül!.. bár köröm-hegyén
Sem kell mutatni, hogy nő, a gyülésben.
No, szép is volna — majd ha tömve lesz
A Pnyx — ha egyik a szószékre állna
S onnan fitítná ki — Phormisiost! [2]

[1] A szószék. [2] Nagy bozontos szakállu ember. A metaphorát nem fejtegetem.

De, ha beűlünk jól beburkolózva
Előre, senki ránk nem ismer ott;
S ha felkötő szakállunk' lebocsátjuk:
Ki férfinak nem gondol, a ki lát?
Agyrrhios [1] is lám Pronom'[1] szakállát
Viselte lopva, bár nő volt elébb:
Most legnagyobbat játszik Athenaeben,
S ezért — a tetsző napra esküszöm! —
Ezért merünk ily borzasztó merényt:
Ha e város kormányát valahogy
Kezünkre kapnók s jót tennénk vele;
Mert most se' szél nem hajt, sem evező.[2]

7-ik NŐ.

«S miként fog a nők némberes valója» [3]
Beszélni néphez?

PRAXAGORA.

Pompásan, bizony:
Hisz' lám, az ifjak közt is, kit minél
Gyakrabban élnek,[4] annál szónokabb:
S nekünk *ez* osztályrészünk, sors szerint.

7-ik NŐ.

Nem t'om: de szörnyü az, ha nincs gyakorlat.

PRAXAGORA.

Hisz' ép azért gyültünk elébb ide
Hogy bétanuljuk, mit kell mondani.

[1] *Agyrrhios*, a Thrasibulus helyébe választott hajóhadvezér, de asszonyos ember. *Pronomos* egy nagy szakállu fuvolás. [2] Sehogyse boldogulunk. A hajózástól vett metaphora. [3] Tragoedia töredék. [4] A szónoki mesterfogásokkal egy időben terjedt a feslettség útálatos neme.

Kösd fel szakállad' — egy-kettő — hamar!
S a többi is mind, ki beszédre készül.

8-ik NŐ.

S melyőnk ne tudna, dőre, *csak* beszélni?

PRAXAGORA.

Nó, csak te kösd fel, és válj férfivá;
Én is lerakván koszorúimat,
Majd felkötöm, ha szólni akarok.

2-ik NŐ.

Jer csak, galambom Praxagora, nézd,
Nézd mily nevetség, lelkem, e dolog!

PRAXAGORA.

Mi a «nevetség»?

2-ik NŐ.

Mintha fél-sülésben
A tintahalnak kötnének szakállt!

PRAXAGORA *(komolyan)*.

No, áldozó-tiszt, hordd körűl a macskát. [1] —
Eredj elébb. — Ne fecsegj, Ariphrades! [2]
Ülj a helyedre. — Ki akar beszélni?

8-ik NŐ.

Én.

PRAXAGORA.

Tedd fel a koszorút, isten neki.

[1] *Malaczot* szoktak a népgyülés előtt áldozni. Itt *comice* macskát. [2] Buja férfi. Lásd *Darázsok* 1239. v. Nincs ott; valamelyik nőnek adja e nevet Pr., vagy a közönség felé szól ki.

8-ik NŐ.

Fel van.

PRAXAGORA.

Beszélj hát.

8-ik NŐ.

S ne igyam [1] előbb?

PRAXAGORA.

Még «inni»!

8-ik NŐ.

Hát mér' tettem koszorút? [2]

PRAXAGORA.

Tisztúlj előlem! — Ott is így tennél velünk.

8-ik NŐ.

Mit? hát nem isznak a gyülésbe'?

PRAXAGORA.

«Isznak?»

Mindjár' neked.

8-ik NŐ.

De, Artemisre! isznak,
Színbort pedig. Mert ha tanácsukat
S a mit végeznek, jól eszünkbe veszszük:
Mind döre az, mint részeg emberé.
Vagy áldoznának és könyörgenének
Zeus uccse, annyit, ha nem volna bor?

[1] A nőket Arist. mindig ivással gúnyolja. [2] Lakomán felkoszorúzva szoktak inni.

S hogy' szitkozódnak, mint ki jól ivott!
Végűl, az ittast [1] hajdú hordja ki.

PRAXAGORA.

Menj, űlj helyedre: egy batkát sem érsz.

8-ik NŐ.

Ne is nőtt volna hát ez a szakáll
Zeus uccse, ha szomjan elszáradok!

PRAXAGORA.

Akar beszélni még más?

9-ik NŐ.

Én igen.

PRAXAGORA.

Tégy hát koszorút, mert már foly a vita.
Csak jól beszélj ám, férfi módra, hé,
S botodra támaszkodva, mint szokás.

9-ik NŐ *(szónokilag)*.

«Szerettem volna, hogy más, jártasabb
Adjon tanácsot, s én űljek nyugodtan:
De most, ha rajtam áll, nem tűröm el
Hogy a csaplárné bor helyen vizet
Töltsön verembe.[2] Nem, két-isten uccse!» . . .[3]

PRAXAGORA.

«Két-isten uccse!» Hol jár az eszed, hé?

[1] A garázdát. [2] A görögök gipszszel vagy szurokkal bélelt vermekben is tartották a bort, olajat. [3] Ceres és leánya, kikre csak *nők* esküdtek.

9-ik NŐ.

Mi baj no? hisz nem kértem innya tőled![1]

PRAXAGORA.

Nem ám, de «két istenre» esküvél,
Bár *férfi* vagy s különben jól beszélsz.

9-ik NŐ.

Ohó: Apollon[2] uccse!...

PRAXAGORA.

Fogd be a szád':
Mert én egyet se lépek a gyülésbe
Mig minden ilyest jól be nem gyakorlunk.

9-ik NŐ.

Addsz'a koszorút: hadd kezdem újra még,
Mert azt hiszem, hogy már most jól tudom.
«Énnékem ugyan, székűlő asszonyok!...»

PRAXAGORA.

No «asszony» ismét: *férfiak*, szegény!

9-ik NŐ.

Epigon[3] hibája ott: őrá tekintve
Azt gondolám, hogy nők előtt beszélek.

PRAXAGORA.

Eredj te is dolgodra, űlj le innen:
Látom magamnak kell helyettetek

[1] Az előbbi nő ebben hibázott. Ez csudálkozik, mit vétethetett. [2] Ez már *férfi* eskü. [3] A nézők közt. Puha, asszonyos férfi.

Átvenni a szót. Kérem isteninket,
Hogy eltaláljam a mi leghelyesb. *(Szónokilag.)*
«Énnékem épen annyi e haza
Mint nektek: ámde boszankodva és
Fájlalva tűröm sok-minden baját.
Elöljárói, látom, a kiket tesz,
Mindig roszak; s ha tán egy *jó* akad
Egy napra: *tíz*re rosz következik.
Mást tenni? az még több gonoszt csinál.
Hanem nehéz egy békétlen tömegnek
Tanácsot adni, mely nem szíveli
Barátit, bálványozza ellenit.
Volt oly idő, hogy népgyülést se' tartánk
Egyátalában, s egy Agyrrhios [1]
Gaz volt előttünk: most, hogy *van* gyülés,
Az, a ki pénzt kap, isteníti őt,
Ki nem kap, az halálra érdemesnek
Kiáltja mind' a bérért szavazót.»

1-ső ASSZONY.

Jól mondod, Aphrodite [2] uccsegen!

PRAXAGORA.

Mit, Aphrodite, balga? No hiszen
Szép lesz, ha a gyülésben így beszélsz.

1-ső ASSZONY.

Ott nem beszélek.

[1] Lásd fentebb 102. v. Értelme: a ki gaz volt, egyszerűen annak neveztük, nem imádtuk mint most a demagog Agyrrhiost.
[2] *Női* esküvés.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

PRAXAGORA.

Itt se' szokj' reá. —
Hogy a szövetség[1] szóba jött: «különben
Elvész a város!» azt mondák sokan;
Hogy létre jött: dühöngtek; a ki meg
Rábirt, a szónok,[2] elment, oda van.
Hajót szerelni: tetszik a szegénynek,
Ellenzi a dús, a földmivelő.[3]
Dohogtok a korinthiakra: ámde
Most jók irántunk: nép, légy jó te is.
Argos[4] tudatlan: de Hieronym' bölcs.
Látszott menekvés: de elkülditek
Thrasybult[5] magát is, és nem hivja senki.

1-ső ASSZONY.

Bölcs *férfi* ám ez!

PRAXAGORA.

No, most jól dicsérsz. —
«Mind ennek, oh nép, te vagy az oka;
Mióta díjat húzván a közösbül
Azt nézi csak mind, mit nyerhet maga:
Biczékel a köz-ügy, mint Aisimos.[6]
De *van* menekvés még, ha szót fogadtok:
A nőkre kell a várost bíznotok,

[1] A boeotiai. [2] Ez Konon volt. «Oda van», Kis-Azsiában, hol elfogatott, elveszett. [3] A *szegény* alatt a *tengerparti* népet kell érteni, mely hajózásból vagy *az után* élt; *földmivelő* alatt a mezei vagy hegyvidéki földbirtokost, melynek más volt az érdeke. [4] Az argosiakat tudatlannak tartjátok, de Hieronymost, pedig *argosi*, bölcsnek. [5] «Látszott menekvés», mikor Thrasybulos megszabadította Athenaet a zsarnokoktól: de őt messze hadakba küldétek, s itthon a demagogok garázdálkodnak. [6] Sánta ember.

Én ezt javaslom: mert ők otthon is
Jó felvigyázók, sáfárok nekünk.

TÖBB NŐ.

Helyes! helyes! halljuk! Zeus uccse, halljuk!

PRAXAGORA.

Mert, hogy minálunk jobb szokásuak,
Bebizonyítom. A gyapjút ma is
Forrázva mossák ős szokás szerint
Valamennyien, s nem lát az ember új
Kísérletet sehol. Vajon Athenae
Nem megmaradna ha ezt tartaná,
Ha mindig újon nem törné fejét?
Ők űlve rántják a húst, mint elébb;
Fejen hordják a terhet, mint elébb!
Thesmophoriát [1] úgy űlnek, mint elébb;
Lángost, lepényt úgy sütnek, mint elébb;
A férjök' úgy boszantják, mint elébb;
Titkon legényt járatnak, mint elébb;
Orozva nyalnak-falnak, mint elébb;
Tisztán a bort megiszszák, mint elébb;
Hanyatt fekünni készek, mint elébb.
Bízzuk reájok, férfiak, a várost!
Ne is beszéljünk, ne kérdjük tovább,
Mit fognak tenni: hagyjuk egyszerűen
Kormányra lépni, azt tekintve csak
Hogy harczosinkat — anyjaik levén —
Jobban kimélik majd. Ki lenne pontosb
Élelmező tiszt, mint ép' a szülő? [2]

[1] Lásd: *Nők ünnepe.* [2] Az vonná meg az élelmet saját kedves fiától?

Pénzügyben is legkönnyebben segít
Magán az asszony; azt rá nem szedik:
Mert ő szokott rászedni másokat.
A többit elhagyom. Ha szót fogadtok,
Ugy boldog élet vár rátok, tudom.»

1-ső ASSZONY.

Jó volt, ügyes volt, Praxagora édes!
Honnan tanúltad ily jól meg, fiam?

PRAXAGORA.

Futáskor [1] a Pnyxen laktunk urammal:
A szónokoktul ott ragadt reám.

1-ső ASSZONY.

No, nem hiába vagy hát bölcs, okos.
Meg is teszünk vezérnek, mihelyest
Kivitted, a mit most szándékozol.
De hátha majd beléd vesz Kephalos [2]
S szid a gyülésben: mit felelsz neki?

PRAXAGORA.

Azt, hogy bolond.

1-ső ASSZONY.

Hisz azt mindenki tudja.

PRAXAGORA.

Meg azt, hogy őrült.

[1] Mikor a vidékről mind a város falai közé menekültek. Ez a peloponnesusi háboru alatt igen gyakori volt. Lásd: *Acharniak*.
[2] Demagog, fazekas.

1-sŏ ASSZONY.

Azt is tudja minden.

PRAXAGORA.

Meg, hogy cserépedényt roszat csinál:
De a város dolgát jól [1] végezi.

1-sŏ ASSZONY.

Hát majd, ha Neokleides szid, a csipás.[2]

PRAXAGORA.

«Eblikba nézzen!» azt mondom neki.

1-sŏ ASSZONY.

S ha majd döfölnek?

PRAXAGORA.

Vissza döfölöm,
Úgy is ván ebben bŏ gyakorlatom.

1-sŏ ASSZONY.

Azt nem tudom még, hogy ha majd poroszló
Hurczol *ki*, mit csinálsz?

PRAXAGORA.

Csipőre tett
Kézzel bevárom, *így*: fogjon meg aztán!

1-sŏ ASSZONY.

Mind rárivallunk, hagyja el, ha bánt.

[1] Ironia. [2] Fájós szemű, kiknek az alábbi tréfát szokták mondani. Lásd alább 397. v. és *Plutos* 711. v.

2-ik NŐ.

Ezt már eszünkbe véstük jól: hanem
Arról nem értekeztünk, hogy mikép
Kell a karunkat majd emelni [1] ottan?
Mi eddig a lábunkkal szoktuk azt.

PRAXAGORA.

Bajos dolog: de kell szavazni még is,
Vállig kinyujtva, pusztán, egy kezet.
No, most a szoknyát [2] fell kell tűzni jól
S felkötni gyorsan a lakón sarut
Mint férjetektől láttátok, mikor
Gyűlésbe készül, vagy *ki*, másuva.
Aztán, ha mind ez megvan, a szakállt
Felkötni szépen, és ha majd ez is
Föl lészen illegetve pontosan:
A férfi zubbonyt, mit elcsentetek,
Kell nyakba vetni; aztán botra dőlve
Úgy menni, út közben egy öreges
Nótát danolva, mint a vén paraszt
Földmivesek.

2-ik NŐ.

Jól mondod. Mi pedig
Jerünk előre: mert, úgy sejtem én,
Más asszonyok falukról egyenest
A Pnyxbe gyűlnek.

PRAXAGORA.

Hát siessetek,

[1] Szavazásra. Női puszta kar elárulja őket. (Ujja nem volt a köntösnek.) [2] Hogy ki ne lássék a *női* chiton.

Mert ott az a szokás, hogy a ki jókor
Ott nincs, fa pitykét [1] sem visz ám haza.

KAR.

Itt az idő: indúlni kell, oh *férfiak!* mer' igy kell
Egymást neveznünk szüntelen, hogy el ne csúszszon a szánk;
Mert nem kicsíny ám a veszély, ha rajta kapna a nép,
Hogy a sötétben ellene ily nagy merényt koholtunk.

FÉL KAR. [*Strophe.*

Jerünk gyülésbe, *férfiak!* mert a thesmothéta mind
Azzal fenyeget, hogy a ki hajnal előtt, poros
Lábbal, be nem érkezik, fokhagyma ebédü
És torma tekintetü: nem kap triobolust.[2]
Hát jó Charitímides, és Smikythas és Drakes, csak rajta, utánam!
Vigyázva magadra, hogy semmit ne felejts, hogyan s mit kell cselekedned;
S vegyétek el a jegyet [3]
Aztán közel ülni mind, és kar-fölemelve megszavazni akármit
A mit csak a mi barátnéink javasolnak —
Mit mondok, ehol! *barát*nak kelle neveznem.

MÁSIK FÉLKAR. [*Antistrophe.*

Siessünk visszanyomni a városból érkezteket,
A kik, mikor *egy* obol volt a napidíj csupán,
Ültek bizony otthon, és hajták az üres szót

[1] Eredetiben: fa *szeg*. Szóval nem kap napidíjat. [2] Három obolost. Ennyi volt a napi díj. [3] A gyűlésbe menő jegyet kapott, mely őt napidijra jogosította. A későn jövő nem kapott.

Felkoszorúzva: de *most* bezzeg tolakodnak ám!
Hajdan, mikor a derék Myrónides űlt az árchon-székbe',
ki mert vón'
Pénzt venni el, a miért a város ügyébe szól? Jött min-
denik, egy kis
Tömlőbe' ivóvizet,
Hozván, s kenyeret, vörös hajmát, meg olajbogyót ket-
tőt avagy hármat.
Most három obolt akar mind nyerni, mihelyt közös
Ügyben valamit teszen, — mint a ki sarat [1] hord.

II.

BLEPYROS *(a házból jő).*

Mi ez? hová tűnt anyjokom vajon?
Reggel felé jár, s ő még sincs sehol.
Régóta fáj már, fektemben, hasam:
Venném sötétben a czipőmet és
Zekémet, és a mint tapogatom
De nem találom — ez meg, e Ganajdi [2]
Hogy már az ajtót zörgeté nagyon:
Ugy kaptam *ezt* fel, a nőm zubbonyát,
S az ő papucsát a lábamra is.
De hol van itt egy csendes félre-hely?
Vagy mindenütt jó illyen éjtszaka;
Hisz senki sem lát, ha leguggolok. —
Oh én szamár, hogy vén létemre asszonyt

[1] Napszámos, az építésnél. [2] V. ö. *Lovagok* 841. v. Itt a benrekedt alkalmatlanságra érti.

Vettem! megérdemelnék száz botot.
Mert semmi jóba' nem jár, hogy kiment.
De most végezzük, a miért kijöttem.

EGY SZOMSZÉD.

Ki az? nem a szomszédom Blepyros?
De istenuccse. — Mondjad csak, mi az
A sárga rajtad? Nem Kinesias [1]
Kevert nyakon tán valahogy?

BLEPYROS.

Nem ám;
Hanem az asszony sárga köntösét,
A mit visel, kapám fel, úgy jövék ki.

SZOMSZÉD.

Hát a tied hol van?

BLEPYROS.

Tudom is én!
Váltig kerestem az ágyam körül.

SZOMSZÉD.

Aztán miért nem kérdted annyukodtól?

BLEPYROS.

Ugy istenuccse! nem volt itthon ám.
Hanem kisurrant észrevétlenül:
Most — félek — újít valami gonoszt.

[1] Dithyramb-költő. Lásd *Lysistrate*.

SZOMSZÉD.

Poseidon uccse, hé, úgy jártam én is
Epen, a hogy te: az én társam is
Eltünt, zekémmel a mit viselek.
S ez még mehetne: de a lábbelim,
Azt sem találtam, nem lelem sehol.

BLEPYROS.

Dionysra! én se' a lakón-sarum';
De, mert nagyon fájt a hasam, czipőjét
Rántám fel és kijöttem, nehogy a
Pokróczba menjen, mert még tiszta új.

SZOMSZÉD.

Mi rejlik ebben? Tán reggelire
Hívatta nőbarátja valamé'k?

BLEPYROS.

Úgy tartom én is; mert, tudtomra, nem rosz.

SZOMSZÉD.

Hanem te szíjjat nyögsz olyan soká:
Nekem pedig gyülésbe kell sietnem,
Ha megkapom zekémet, mer' csak egy van.

BLEPYROS.

Magamnak is, ha elvégzem: de most
Vaczkor szegezte tán belém az ételt.

SZOMSZÉD.

A Thrasybúlosé,[1] mit a lakón
Követségnek felelt?

BLEPYROS.

Az, Bacchus uccse,
Szorít ugyancsak.[2] Ámde mit tegyek?
Mert nem csak ez gyötör, hanem hová
Fér majd az étel, ha megint eszem,
Miután az ajtót így elzárta e
Nem-tom-miféle vaczkorfalvi ember!
Ki futna orvosért nekem? s melyikhez?
Ki a leghíresb al-felügyelő?...
Aj, úgy: Amynon. De tán nem jön el.
Antisthenest kell hívni minden áron:
E férfi tudja, már nyögésiből,
Hogy a szorongó alfel mit kiván.
Oh Eileithyia[3] szent úrnőm, ne hagyj
Ketté repedni, sem, hogy így betömve,
Legyen belőlem vigjátéki ürszék!

CHREMES *(jő)*.

Hé, mit csinálsz? csak *nem* úr-dolgot?

BLEPYROS.

Én?
Zeus uccse, *már* nem, már állok fel épen.

[1] A lacedaemoni követség ellen kellett volna beszélni, de lekenyerezve, azzal menti magát, hogy elrekedt, mert vaczkort evett. Nem a híres vezér. [2] A szomszéd, valószinűleg távozik; legalább szó sincs róla ezen túl. [3] *Ilithyia*, a szülők istennője.

CHREMES.

S mi az nyakadban? a nőd zubbonya?

BLEPYROS.

Mert a sötétben ezt kapám magamra.
De hát te honnan jössz?

CHREMES.

A népgyülésből.

BLEPYROS.

Hát vége van már?

CHREMES.

Még reggel, bizony.
De mily nevetség volt, — oh Zeus, ne hagyj! —
Hogy fecscsent szélyel a veres kötél![1]

BLEPYROS.

De három oblod' megkaptad?

CHREMES.

Ha járna:
Hanem ma-egyszer elkéstem, s bizisten
Szégyellem — senkitől úgy, mint szütyőmtül.[2]

BLEPYROS.

S mi volt az ok?

CHREMES.

Tengernyi sokaság

[1] Vörös festékbe mártott kötél, melyet kifeszítve, hajtották vele a (fehér köntösü) népet, piaczról a gyülésbe. V. ö. *Acharn.* 22. v. [2] Kis zsák. Szégyelli, mert üres, nem vehetett belé lisztet a napidijon.

Tódúlt a Pnyxbe, mennyi még soha ;
S mind vargamester — annak néztük, úgy
Hozzávetőleg : mert a népgyülés
Egyéb se' volt, mint egy «fehértömeg».[1]
Így én se' kaptam díjt, más sem, sokan.

BLEPYROS.

Hát én se' kapnék már, fölmenve ?

CHREMES.

Honnan ?
Zeus uccse, nem, ha második kakas-
Szókor jövél is.

BLEPYROS.

Jaj, szegény fejem !
«Sirass meg *élve*, Antilochos, inkább»
A három obolért «mert végem vagyon !»[2]
De hát mi ügy folyt, hogy ily néptömeg
Gyült oly korán be ?

CHREMES.

Hát mi más, ha nem
Hogy a prytanok a város java
Iránt megkérdezék a népet. Erre
Neokleides[3] előmász, a csipás,
A nép pedig ráröffent (oh de hogy' !) :
«*Ez* mer beszélni a gyülés előtt,
Ez mentené meg a várost, ki a
Saját pilláit sem menthette meg!»

[1] A szó, mely eredetiben még affectáltabb, valami tragoediából van parodiázva. [2] Aeschylos töredéke. [3] Lásd fentebb 225.

Ő meg körülnéz és nagyot kiált:
«Mit kellett volna tennem?...»[1]

BLEPYROS.

«Összetörni
Hagymát aszattal,[2] ebtejet belé,
S esténkint azzal kenni a szemed' —»
Feleltem volna én, ha ott vagyok.

CHREMES.

Aztán előállt Euaion, a nagy bölcs,
Pőrén — a mint a többség látta őt,
De ő azt mondá, hogy *van* zubbonya, —[3]
És szónokolt nagy-népszerűen, így:
«Látjátok, én is rá vagyok szorúlva
Négy státer-ára üdvre:[4] hát javaslom,
Mentsétek a hazát s polgárait.
Mert, hogyha a kallósok új gubát
Adnának, a kinek nincs, télire:
Oldalnyilallás nem kínozna senkit.
S kinek sem ágya nincs, se' paplana,
Hadd menne hálni — megfürödve jól —
Szűcs boltba; s ha becsukná ajtaját,[5]
Fizetne három bunda büntetést.»

BLEPYROS.

No, Bacchus uccseg', ez jó! Hátha ezt
Még hozzátette vón': «a liszt-kofák

[1] Euripidesből. [2] Bűzaszat. *assa foetida*. Az orvosság kiette volna a szemét. [3] Szóval, igen rongyos demagog. [4] Azaz egy jó zubbonyra. *Stater* ezüst pénz, annyi mint négy drachma, a mi pénzünk szerint körülbelől 1 frt 50 kr. [5] A szűcs.

Minden szegénynek három mércze lisztet!
Jaj lesz különben!» *Ki* rá nem szavaz,
Hogy Nausikydest[1] így közhasznosítsa?

CHREMES.

Utána ennek egy csínos, fehér
Ifjú szökött fel, — szép mint Nikiás[2] —
Beszélni, és ki merte mondani
Hogy át kell adni a várost a nőknek.
Lett nagy zajongás, és a varga nép[3]
«Helyest» kiábált; míg a mezei
Nép visszamorgott....

BLEPYROS.

Esze volt, bizisten!

CHREMES.

De nem bírt ám velök. Az vérszemet vőn
A zajra, s folytatá, a nőkre sok
Jót mondva, *rád*[4] meg sok roszat.

BLEPYROS.

No, mit?

CHREMES.

Azt, hogy gazember vagy....

BLEPYROS.

De hát *te*?

[1] Lisztárus, molnár. [2] Unokája ama szerencsétlen hadvezérnek, ki Siciliában elveszett. [3] T. i. a nők, kik oly fehérképüek, mint az árnyékban dolgozó varga. L. 384. v. [4] A férfiakra. De mily ügyes komikai játék ez!

CHREMES.

Várj csak.

Meg tolvaj...

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg hogy, Zeus uccse, kém,
Árulkodó vagy....

BLEPYROS.

Én csak?

CHREMES.

Meg, bizisten, *(a nézőkre:)*
Ez a tömeg, ni!

BLEPYROS.

Hát ki mondja, hogy nem?

CHREMES.

Ellenben, úgymond, a nő ildomos
Élelmes állat; a titkot se' szokta
Thesmophoriáiból kihordani,
Mint a tanácsból *te* meg *én*, örökké.

BLEPYROS.

No, Hermes uccseg, ebben igazat szólt.

CHREMES.

Aztán, hogy a nők egymásnak od'adnak
Köntöst, aranyt, ezüstöt, kelyheket
Négyszem között, hol senki sincs tanú,

S meg visszaküldik, nem sikkasztanak:
Hanem *mi*, úgymond, legtöbbünk teszi...

BLEPYROS.

Poseidon uccse, még tanúk előtt is!

CHREMES.

Nem árulkodnak, nem pörölnek, a nép-
Uralmat alá nem ássák, — így beszélt,
Mondván a nőkre jót, szépet sokat.

BLEPYROS.

S mi lett a végzés?

CHREMES.

Rájok bízni a
Várost ezekre; mert már csak ez egy
Van hátra.[1]

BLEPYROS.

Ez lett a végzés?

CHREMES.

Ez ám.

BLEPYROS.

S most mind az a nők tiszte, mi elébb a
Polgároké volt?

CHREMES.

Úgy van.

[1] A sokféle kisérlet után.

BLEPYROS.

E szerint
Ítélni [1] sem *én* járok, hanem a nőm?

CHREMES.

Nem is *te* tartod a házat, hanem nőd.

BLEPYROS.

Reggel sem én nyögök, ha menni kell? [2]

CHREMES.

Nem istenuccse: az már nőd baja.
Te honn maradsz, nyögés nélkül, poszogni.

BLEPYROS.

Az lesz keserves ám, a *mi* korunkban,
Ha majd övék az állam gyeplüje
S erővel kényszerítnek....

CHREMES.

No s, mire?

BLEPYROS.

Ölelni őket.

CHREMES.

De ha nem telik?

BLEPYROS.

Nem adnak ennünk.

[1] Mint úgy nevezett *heliasta* (naposbiró). Lásd: *Darázsok.*
[2] Akár van kedve, akár nincs.

CHREMES.

Úgy tedd meg, bizony:
Hogy reggelit kapj és hozzávalót.

BLEPYROS.

Erővel, szörnyü az.

CHREMES.

De, ha a város
Üdvére szolgál, mégis tenni kell.
Öregjeink azt szokták mondani,
Hogy minden esztelen, bolond tanács
Közjóra fordul még, elébb-utóbb:
Fordúljon, adja Pallas, hát ez is! —
Élj boldogúl, megyek.

BLEPYROS.

Te is, Chremes.

(Elmennek, Blepyros a házba.)

KAR *(a gyűlésből visszajőve).*

Haladj, ballagj! —
Nem jő, vajon, a férfiak közől vagy egy utánunk?
Fordúlj, vigyázz, tekints körűl, őrizd magad
(Mert annyi a rossz ember!)
Nehogy mögöttünk valaki a termetünk' kilesse;
Kopogjon a lábad tehát, a mint tud, a mikor lépsz,
Mert szégyent hozna ránk ez a dolog, hahogy kisűlne,
A férfiak körében.
Szorúljatok hát össze jól, s vizslassatok köröskörűl
Majd jobb felé, majd bal felé,
Nehogy merényünket veszély kövesse.

Hanem siessünk; mert közel vagyunk a helyhez immár
Honnét elindulánk, midőn a népgyülésbe mentünk;
S ott látszik a ház, honnan a vezér való, ki ezt a
Tervet kilelte, mellyet a polgárok elfogadtak;
Úgy hogy nem is jó már nekünk itt felkötött szakállal
Soká időzni: mert ha így meglát valami ember,
Felád minden bizonynyal.
Jer hát, vonulj a fal mögé árnyékba mind, s onnan
Fél szemmel sandalítva ki; [tekints
Aztán sietve most megint válj' azzá, a mi voltál;
Csakhogy ne késsél, mert ihol jön immár a gyülésből
Vezérünk: rajta hát kiki, s ne tűrje ott az állán
Azt a paizst; [1] az *ott* jövők immár régen lehányták.

III.

PRAXAGORA *(más nőkkel)*.

Ím, jól ütött ki eddig asszonyok,
Mit köz tanácsban elhatározánk.
De most, sietve, míg nem látja senki,
Zubbonyt lehányni, félre a sarut,
Oldd meg befűzött bocskorszíjjait,
Botot hajíts el. És te, karvezér,
Hozd rendbe őket újra; én pedig
Besurranok, s míg férjem észrevenné
Sietek helyére lopni köntösét
S a többi lomját, mit honnan kihoztam.

[1] A szakállat.

KAR *(átöltözve)*.

Ím, már telyesítve a mit mondál; te pedig most újra parancsolj:
Mi segítségedre legyünk hiven, abban mit jónkra cselekszel?
Mert ildomosabb nőt, nem tudom én hogy láttam volna tenálad.

PRAXAGORA.

Ti maradjatok itt, hogy az épen megszavazott új hivatalomban
Tanácsitokat igénybe vegyem, mindnyájatokét; mivel ott is,
A népzavar és veszedelmek közt, helyt mertetek állni körűltem.

(Be akar menni. Blepyros kijő.)

BLEPYROS.

Hé, Praxagora, honnan?

PRAXAGORA.

Mi közöd
Hozzá, fiam?

BLEPYROS.

Mi? már *nekem*? . . . Derék!

PRAXAGORA.

Nem gondolod tán, hogy legénytül . . .

BLEPYROS.

Azt nem —
Hogy egytül.

PRAXAGORA.

Arra könnyű a bizonyság.

BLEPYROS.

Hogyan?

PRAXAGORA.

Kenettől illatos hajam?

BLEPYROS.

No s? a ne'kül talán nem is lehet?

PRAXAGORA.

Velem nem, édes!

BLEPYROS.

Mért menél ki hát
Hajnalba, titkon, ellopván zekém' is?

PRAXAGORA.

Nőtársam és barátom, ki vajúdik,
Küldött utánam, éjjel.

BLEPYROS.

No s, nekem
Nem szólva, menni el?

PRAXAGORA.

Hát a beteggel
Ily állapotba' nem törődni? Férjem!..,

BLEPYROS.

Szólhattál volna nékem. De kutya
Van itt a kertbe.

PRAXAGORA.

Nincs bizisten ott;
Hanem szaladtam úgy, a mint valék,
Mert kért az asszony, menjek minden áron.

BLEPYROS.

Meg, nem vihetted a magad ruháját?
S engem hagyál, rám vetve zubbonyod',
Mintegy terítőn, meztelen, csupán még
Olajkorsót nem téve s koszorút. [1]

PRAXAGORA.

Mert hűs idő volt, én gyöngéd, beteg:
S hogy fölmelegedjem, azt vevém magamra;
Téged meg ágyban fekve hagytalak,
Férjem, melegben.

BLEPYROS.

Hát lakón-sarum
Mi végre ment veled, meg a botom?

PRAXAGORA.

Hogy le ne húzzák rólam a zekéd',[2]
Azért kötém fel, s hogy, mint te, kopogjak
Lábommal, ütvén bottal a követ.

BLEPYROS.

S tudod, hogy ezt egy mércze búza bánja,
Mit a gyülésből [3] hoznom kelleték.

[1] Mely dolgok a kiterített halotthoz tartoztak. [2] Az éji csavargók. Azért *kopog*, hogy férfinak gondolják és féljenek tőle. [3] T. i. venni a 3 obol napidíjon.

PRAXAGORA.

Azon ne búsulj. Hisz figyermeket szült.

BLEPYROS.

A népgyülés?

PRAXAGORA.

Nem; a kihez menék.
Hát *volt* gyülés?

BLEPYROS.

Volt hát; mondám az este,
Hallhattad.

PRAXAGORA.

Ugy; no most emlékezem.

BLEPYROS.

Azt sem tudod, mit végeztek?

PRAXAGORA.

Nem én.

BLEPYROS.

No, űlj le hát, s duszkálj a tintahalban:[1]
Nektek van általadva Athenae!

PRAXAGORA.

Megszőni? vagy hogy'?

BLEPYROS.

Nem bizisten a,
Hanem kormányzani.

[1] Egyél-igyál, mert jó dolgod lesz ezután.

PRAXAGORA.

Mit?

BLEPYROS.

Egytül-egyig
Athéne város minden köz ügyét.

PRAXAGORA.

Aphroditére! boldog város is
Lesz hát Athéne.

BLEPYROS.

Mért?

PRAXAGORA.

Sok-mindenért.
Nem lesz szabad rá szégyent hozni többé
A vakmerőknek,[1] *nem* hamis hitet
Tenni, *nem* árulkodni . . . .

BLEPYROS.

Az istenért
Ne tedd ezt! meg ne foszsz a kenyeremtől!

PRAXAGORA.

Hallgasd ki, jámbor, a *nőd*,[2] ha beszél.
. . . . *Nem*[3] útonálló, *nem* irígye másnak,
Nem czondra lenni, meztelen, szegény,
Nem mást gyalázni, *nem* adóst befogni.

[1] A demagogokat érti, bizonyosan. [2] Felfordult világ a görögöknél, hol eddig a nő neve volt: *hallgass!* [3] Lesz szabad.

BLEPYROS.

Poseidon uccse, sok! ha nem hazud.

PRAXAGORA.

Megbizonyítom; és te is [1] tanú
Lehetsz mellettem, és ez [2] sem tagadja.

KAR.

Most kell ám, hogy az ildomos észt, bölcs gondokat ébren
Tartva, barátaidat védni tudjad azokkal.
Mert a közös üdvre irányul
Ékesszólásod: a városi népet
Fénynyel övezni dicsően és az élet
Számtalan élveivel.
Mutasd meg azért, mire képes a percz!
Mert e városnak egy okos,
Bölcs leleményre nagy a szüksége.
Csakhogy olyat hajts végre, mi mondva se'
Téve se' volt soha még ezelőtt:
Mert nem szeretik, ha csak a régit látják örökké,
De nem is kell már téb-lábni, hanem kivitelhez nyúlni serényen;
Mivel a nézőkre, mi gyorsan megy, az hat legkellemesebben.

PRAXAGORA.

Merem is magamat biztatni, hogy a legjobbat mondom; azonban,
Vajon újítást akar-é a nép, — a nézők — s nem marad inkább
Makacsúl a régi szokásainál? ez az, a mi kegyetlenül aggaszt.

[1] A Karnak szól. [2] A közönségre mutat.

BLEPYROS.

Mi az ujitást nézi, ne búsúlj: hiszen az fejedelmi dicsőség
S fő-elv minekünk, a régieket pedig elhanyagolni szeretjük.

PRAXAGORA.

Most senki tehát ne feleljen előbb, se vitázva szavamba ne vágjon,
Mielőtt tudná szándékomat s meghallgatná a beszélőt.
Akarom hát, hogy mindenki egész vagyonát közjóra bocsássa,
S éljen kiki a köz alapból, és ne legyen dús *ez*, nyomorúlt *az*;
S ne szántson *amaz* sok földet, a míg *ennek* még sírhelye sincsen;
S ne tartson egyik nagy szolgahadat, míg más egy inasgyereket sem;
Hanem *egy* legyen a közös életmód, s mindenkire nézve hasonló.

BLEPYROS.

Mindenkire nézve közös? hogy-hogy?

PRAXAGORA.

Megevéd a szurkot [1] előlem.

BLEPYROS.

Hát a szurok is közös? úgy érted?

PRAXAGORA.

Nem; csak belevágsz a beszédbe;

[1] Eredetiben *más* szó van. Közmondás azokra, kik a más beszédébe vágnak.

Mert azt akarám mondani épen. — Legelébb is közre bocsátok
Földbirtokot és pénzt, és azután mindent, mije bárkinek is van:
S miután ez mind köz vagyon, ebből táplálunk benneteket *mi*
Gazd'asszonyilag, takarékosan és állandó gondviselettel.

BLEPYROS.

Hát majd, a kinek földbirtoka nincs, csak ezüstje, meg
Dáriusa,[1] látatlan vagyona .... [élire vert sok

PRAXAGORA.

Azt is beadják közösbe,
Mert ha nem: akkor hamis esküt tesz.

BLEPYROS.

Hiszen azzal gyült, sohse' bánja.

PRAXAGORA.

De hiába is eldugnia, mert nem veszi hasznát semmire.

BLEPYROS.

Mért nem?

PRAXAGORA.

Mert senki szorúltságból nem ad és nem vesz, bírván maga mindent:
Kenyeret, süteményt, halat, öltözetet, koszorút, bort, csicseri-borsót;
Mit nyerne tehát amaz eltagadó? *ezt* fejtsd meg, ha kitalálod!

[1] Dárius-arany, annyi mint egy arany stater = mintegy 12 frt.

BLEPYROS.

Hát *ma* leginkább nem azok lopnak, kiknek van mindene bőven?

PRAXAGORA.

Ezelőtt igen, édes uram, míg még fennállt az előbbeni törvény:
De *ma* már, miután közös a vagyonunk, mit nyerne az eltagadással:

BLEPYROS.

Hát a ki leányra vetette szemét, s feljő neki rá a bolondja,
Szabad-é a közösből vennie, s úgy megajándékozni kegyéért?

PRAXAGORA.

De hiszen szabad azt ezután ingyen: mert azt is közre bocsátom,
Hogy akármely férfi akármely nőt kiszemel kényére [magának,
Nemzeni gyermekeket.

BLEPYROS.

Hátha bizony mind a legszépire tódul,
S mind azzal akarja közölni sorát?

PRAXAGORA.

A csúnyábbak s pisze orrúk
Ott hálnak együtt ama szebbekkel; s ha ki a szépet megohajtja,
Nem szabad ehhez jutnia, míg a csunyával előbb köze nem volt.

BLEPYROS.

Hátha belőlünk öregebbekből, míg a csúnyákat öleljük,
Kifogy a szusz, előbb mint oda jutnánk, hova mondod?

PRAXAGORA.

Nem haragusznak.

BLEPYROS.

Már mért?

PRAXAGORA.

Légy bizalommal; sohse félj: mondom, hogy nem haragusznak.

BLEPYROS.

De miért?

PRAXAGORA.

Ha velök nem múlatozol. Azaz úgy járnál magad is te.[1]

BLEPYROS.

Mind bölcs dolog ez, nektek legalább: van gondoskodva, hogy egy zsák
Se maradjon folt' nélkül; de mi fog történni a férfiu nemmel?
Mert futnak a nők a csúnya elől, s mind a szépekre vadásznak.

PRAXAGORA.

Hanem a csúnyább nők meglesik ám, mikor a szebb férfiak este
Lakomáról jőnek; azonkép a rút férfi bevárja az utczán
A szép nőt: és nem szabad a nőnek szép férfival addig örűlni,
Míg a rútnak elébb, s a kicsinek, kedvét nem tölti egészen.

BLEPYROS.

Lysikrat[2] is úgy felhordja tehát pisze orrát, mint valamely szép?

[1] «*Terád* épen nem haragudnának», vigasztalja öreg férjét a katonás nő. [2] *Lys.* csúf ember.

PRAXAGORA.

Fel, Apollón uccse! demokrata terv az enyém: s lesz rajta nevetség,
Mikor a gyűrűs, piperés uracsot megelőzi a bocskoros ember,
S meg meri szólítani *elsőbb*, és azt mondja: «eredj te, barátom:
Hadd végzem el én, majd átaladom az utójátékra neked, várj!»

BLEPYROS.

De, ha így élünk, hogyan ösmeri meg kiki aztán majd a tulajdon
Gyermekeit?

PRAXAGORA.

Minek ösmerje, ugyan? Hisz', hozzávetve koráról,
Minden idősb férfiut apjának fog majd gondolni a gyermek.

BLEPYROS.

Nem fognak-e ám ezután minden vén embert megzsinegelni
Csupa tudatlanságból? miután most ismerik apjokat, és lám
Még is agyon gyötrik. Hát ha nem is tudják! a képire másznak.

PRAXAGORA.

De nem engedi a mellette-való; másszor nem bánta, had' üsse
A másét: hanem ezután, mihelyest meghallja hogy ütnek akárkit,
Fél, hogy *az ő* apját verik, és a tettessel hajba kap érte.

BLEPYROS.

A többit elég ügyesen mondád: de ha hozzám jő Epikuros [1]
Vagy Leukolophas, s azt mondja, apám! ez már igazán iszonyú lesz!

PRAXAGORA.

Lehet annál még iszonyúbb dolog is, rettentőbb sokkal...

BLEPYROS.

Ugyan mi?

PRAXAGORA.

Ha Aristyllos [2] csókolna meg, azt mondván, hogy *te* vagy apja.

BLEPYROS.

Jajgatna bizony s ordítna.

PRAXAGORA.

Te meg bűzölnéd menta-szagát majd.
De ne félj: *ez* előbb született, mint meghozaték e mostani törvény:
Nem fog megcsókolni tehát.

BLEPYROS.

Meg is esnék úgy árva fejemnek! —
Hát a földet ki műveli majd?

PRAXAGORA.

Szolgák; té egyébre ne gondolj,
Csak, hogy mikor az árnyék tíz láb,[3] kenekedjél s menj az ebédre.

[1] *Epik. Leuk.* szintén csúf emberek. [2] *Arist.* szájjal bujálkodó. Ezért csókja oly visszataszító. [3] Óra nem levén, az árnyék hosszáról tudták meg, mikor van ebéd ideje.

BLEPYROS.

Hanem öltözetet hol vesz az ember? mert ezt is tudni szeretném.

PRAXAGORA.

A mostanival megéritek egy darabig, s azután mi szövünk majd.

BLEPYROS.

Még *egyre* felelj: hát vajon a kit birságra ítélnek ezentul, Honnan fizet az? mert a közösből csakugyan nem volna igazság.

PRAXAGORA.

De, azon kezdem: birság sem lesz.

BLEPYROS.

Hány embert [1] tönkre tesz ez már!

PRAXAGORA.

Úgy vélekedem magam is. — De miért is lenne, barátom, a birság?

BLEPYROS.

Sok-mindenekért, engem Apollon! hadd mondok egyet legelébb is:
Ha ki tartozván, tagadást tesz benne.

PRAXAGORA.

De honnan kölcsönözött ám
A kölcsönadó, ha közös minden? bizonyos, hogy lopta közösből.

BLEPYROS.

Déméterre! nagyon jól felelél. Csak még ez egyet magyarázd meg:

[1] Sycophantákat, kik más ember feladásából éltek.

Ha ki mást megver — miután ingyen dőzsölve, czivód-
nak örökké —
Honnan fizet az sérelmi dijat? Megakasztalak, úgy
hiszem, ezzel.

PRAXAGORA.

Kenyeréből, mit mindennap eszik; fogják el tőle csak
egyszer:
Majd nem czivakodhatnék azután oly könnyen, mert
hasa bánja.

BLEPYROS.

Tolvaj se' fog immár lenni egy is?

PRAXAGORA.

Mért lopna, ha mindene megvan?

BLEPYROS.

Le se' húzza ruhám' éjtszaka senki?

PRAXAGORA.

Nem, hogyha lefekszel az ágyba [1]
Otthonn este, de még ha kijársz sem: mindenki elélhet
amúgy is.
De ha megtámad köntösödért: add neki önként; mit
veszekednél?
Hisz nyomba' mehetsz, és a közösből kaphatsz mást,
jobbat amannál.

BLEPYROS.

Koczkát se' fog a nép játszani már?

[1] Komikai gonoszság, melylyel figyelmeztet, hogy a leirt *eldorádo* talán nem is igaz.

PRAXAGORA.

Pénz nem lévén, mire játszszék?

BLEPYROS.

Hanem a lakhely — hogy' rendezed ezt?

PRAXAGORA.

Mindenkire nézve közösnek:
Egy házzá teszem az egész várost, áttörvén közfalait mind,
Hadd járjanak egymáshoz szabadon.

BLEPYROS.

Hát a köz ebéd helye hol lesz?

PRAXAGORA.

Valahány csarnok s törvényház van, fordítom férfiteremmé.[1]

BLEPYROS.

Hát a szószék mire lesz jó, hé?

PRAXAGORA.

Kannát rárakni ebédnél
És vödröket; a gyermekek is majd oda ülnek, zengeni dalban
Azt a ki vitéz volt ütközeten, valamint gúnyolni a gyávát,
Hogy szégyellje magát és ne egyék.

[1] *Andrón.* A görög házak utczafelőli része. A hátulsó rész a nőké. De itt úgy látszik, nagy közös ebédlő termeket ért alatta, férfiak számára.

BLEPYROS.

Apollón uccse, derék lesz!
Hát a sors-vedret mire szántad?

PRAXAGORA.

Majd a köztérre teszem ki,
Harmodios szobra elé, s magam is odaállva, kisorsolom őket,
Hogy tudja *betűjéről* kiki: hol eszik ő, s oda menjen örömmel,
Ha kiált a hirnök: «jöjön a B betü mind, lakomára utánam
A király-folyosóba,[1] ki T-t húzott pedig, a mellette-valóba,
A K betüsök pedig a lisztes árúcsarnokba mehetnek».

BLEPYROS.

Tán *ká*-sa zabálni?

PRAXAGORA.

Dehogy! pompás lakomára.

BLEPYROS.

De a kinek aztán
Nem jő ki betűje sehol, hol eszik? azt majd elkergeti minden.

PRAXAGORA.

Hanem arra eset nálunk nem lesz:
Mindennek adunk bőven mindent,

[1] A Keramikonban hívtak így egy stóát. De nem lehetetlen, hogy Attalos király oszlopos folyosóját érti, melynek romjai ma is fennállnak.

Úgy hogy kiki megborosodva, s azon-
Koszorúsan, megy haza, fáklyával.
A nők pedig a hazatérőnek
Elibe állván a sikátorokon,
Esedeznek majd: «gyere bé hozzánk:
Odabent vár a fiatal szép lány.»
«Ide!» kiált más az emeletből,
«Ide! nálam van, ki fehérebb és
Szebb a világon mindnél: de előbb
Engem kell ám megölelned.»
Hanem a délczeg, szép ifjak után
Nyomon ott jár majd a dísztelenebb,
És rája kiált: «hova nyargalsz, hé?
Nem nyersz vele ám, híjjába sietsz:
Mert a pisze, a csúnya legénynek
Törvényes elő-szere van nálunk;
Ti meg a kettős füge hajtását
Fogván azalatt,
Döfölődjetek a kapuközben.»
No, tetszik ez nektek? felelj.

BLEPYROS.

Nagyon.

PRAXAGORA.

Most a piaczra kell sietnem, és
Átvennem ottan a begyűlt vagyont,
Hirnöknek egy jó hangu nőt keresvén;
Mert mind ez én rám néz, kit fővezérré
Tettek, — s behoznom a köz-étkezést,
Hogy már ma együtt jóllakhassatok.

BLEPYROS.

Hát már *ma* jóllakunk?

PRAXAGORA.

Természetes.
Aztán kitiltom a szabad személyt
Mind valamennyit.

BLEPYROS.

És miért?

PRAXAGORA.

Világos:
Hogy el ne szedjék a fiatalok
Ostorcsapóját. A rabszolga nőknek
Sem lesz szabad, nagy-czifrán, a szabad
Nőket szerelmi kéjtől megrabolni
Hanem csupán rabszolgával fekünni
És csak gubáért perzselkőzni meg.

BLEPYROS.

Én hát inadba' járok mindenütt:
Hadd lássanak, hadd sutogják utánam:
«Vezérünk *férje*, ni! bámúljatok!» *(Elmennek.)*

IV.

EGY POLGAR.

(Holmiját a házából az utczára kirakva.)

Mielőtt piaczra vinném holmimat,
Előszedem, s szemlét tartok fölöttük.
Jer hát elő csak, minden vagyonom
Közűl, elébb is édes jó szitám,
Hogy hajporozva vidd *te* a kosárt:[1]
Sok zsákomat felfordítál ugy is.[2]
Hol ám a székvivő?[3] Jer csak, fazék; —
Jó barna; — nem lehetnél czirmosabb
Habár *te* főzted vón' Lysikrates
Szerét, a melylyel festi ősz haját.
Mellé, komornám,[4] a kosárvivőnek!
Korsós-leány, te is jer, tedd ide
Korsódat,[5] és te, kobzos-lány[6] (darálóm)
Jövel csak; úgy is — ha gyülésbe kellett
Mennem, — gyakorta felköltött dalod.
Most jőjjön a ki teknőt hoz; te menj
A lépes mézért; rakd mellé a lombot;[7]
Hozz háromlábut, ir-tartó edényt;
A csuprok és a csőcselék maradjon.

MÁSIK POLGÁR *(magában)*.

Hogy én beadjam a holmim'? Bolond
Volnék, s aligha von' egy csöpp eszem.
Nem én, Poseidon uccse! százszor is

[1] Mint ünnepi menetnél a leányok. [2] Midőn a lisztet beléöntötte. [3] A leány, ki ünnepélykor széket vitt a kosaras leány után. [4] A fazekat nevezi így, mintha szépítő szert főző komorna volna. [5] Ez maga egy korsó lesz. [6] A kézi daráló, mely reggel fel szokta lármázni; ezért cziterás leánynak nevezi. [7] Olajágat. Mindezek áldozati vagy ünnepélyes díszmenethez tartozó dolgok.

Meggondolom s vizsgálom még elébb;
Nem is dobom ki megsugorgatott
Verítékem' csak ily semmis beszédre,
Míg nem tudom, hogy-mint van e dolog. *(Az 1-sőhöz:)*
Hé, mit keresnek e szerszámok itt?
Tán költözöl, hogy kirakád ide?
Vagy tán zálogba hordod?

1-ső POLGÁR.

Nem biz' én.

2-ik POLGÁR.

Mért állnak ily szép sorba' hát? talán nem
A Hieron hirnök [1] diszmenetje ez?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse nem; de a városnak, a
Piaczra hordom, a törvény szerint.

2-ik POLGÁR.

Hát felviszed?

1-ső POLGÁR.

Fel én.

2-ik POLGÁR.

Boldogtalan vagy,
Zeus engem uttarcs'!

1-ső POLGÁR.

Mért?

[1] Azaz: nem árverésre viszed, hol hirnök teljesíté a dobos szerepét.

2-ik POLGÁR.

Mért? hát azért.

1-sö POLGÁR

No, hát?... nem kell a törvényt teljesítnem?

2-ik POLGÁR.

Melyíket, árva?

1-sö POLGÁR.

Hát, a meghozottat.

2-ik POLGÁR.

A meghozottat? Oh be balga vagy!

1-sö POLGÁR.

Én balga?

2-ik POLGÁR.

Hát nem? a legegyügyűbb
Széles világon.

1-sö POLGÁR.

A mért a parancsot
Teszem? Parancsot teljesíti fő
Tiszt jámboroknak.

2-ik POLGÁR.

Igen, a bolondnak.

1-sö POLGÁR.

S te nem fogod beadni?

2-ik POLGÁR.

Isten őrizz!
Mig nem tudom, a többség mit akar.

1-ső POLGÁR.

Hát mit akarna? szed-vesz holmit, és
Készül beadni.

2-ik POLGÁR.

Elhiszem, ha látom.

1-ső POLGÁR.

Beszélik úton-útfelen.

2-ik POLGÁR.

Beszéljék.

1-ső POLGÁR.

Rakodnak és viszik be.

2-ik POLGÁR.

Hadd vigyék.

1-ső POLGÁR.

Megöl hitetlenséged.

2-ik POLGÁR.

Hát had' öljön.

1-ső POLGÁR.

Pusztítson el Zeus!

2-ik POLGÁR.

Hát, pusztítson el!
Hiszed, be adja egy is? van esze;
Nem ős szokásunk adni, — *venni* csak,
Zeus engem uccse! mint az isteneknek.

Ám nézd a szobron a kezük hogy' áll:
Midőn könyörgünk áldásért nekik,
Markát mutatva nyujtja mind kezét,
Nem, mintha adna, hanem mintha kérne.

1-ső POLGÁR.

Istentelen, hadd lássak én dologhoz,
Hadd kössem össze ezt: hol egy kötél?

2-ik POLGÁR.

Hát csak viszed?

1-ső POLGÁR.

Zeus uccse! már kötöm
Ezt a két lábast.

2-ik POLGÁR.

Oh, isten bolondja!
Mást meg se' várni, mit csinál; meg aztán
Ilyen hamar....

1-ső POLGÁR.

Mit kéne tenni hát?

2-ik POLGÁR.

Végére várni, s húzni akkor is.

1-ső POLGOR.

Minek?

2-ik POLGÁR.

Jöhetne földrengés; menyét

Futhatna által; vagy tűz ütne ki: [1]
Mind abba'hagynák, őrült, a behordást.

1-ső POLGÁR *(már nem is figyelve rá)*.

Az lenne szép, ha már nem volna hely
Hová lerakjam.

2-ik POLGÁR.

Honnan visszakapd. [2]
Ne félj: beadhatd még holnapután is.

1-ső POLGÁR.

Miért?

2-ik POLGÁR.

Tudom már: könnyen megszavaznak
Bármit, de vissza is vonják hamar.

1-ső POLGÁR.

Hékám, beadják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Ne félj: behordják.

2-ik POLGÁR.

Hátha *nem*, no s aztán?

1-ső POLGÁR.

Megbirkozunk.

[1] Mind baljóslatú jelek. [2] Olyan hely nem lesz.

2-ik POLGÁR.

De hátha győznek, aztán?

1-ső POLGÁR.

Nekik hagyom.

2-ik POLGÁR.

S ha dobra ütik, aztán?

1-ső POLGÁR.

Pukkadj meg!

2-ik POLGÁR.

És ha megpukkadtam, aztán?

1-ső POLGÁR.

Jól cselekedted.

2-ik POLGAR.

S van lelked, beadni?

1-ső POLGÁR.

Van; mert a szomszéd is, látom, viszi
Mindegygyik.

2-ik POLGÁR.

Ugy hát Antisthenes [1] is
Beadja majd: pedig hej! szívesebben
Ott nyögne a pöczén harmincz napig.

1-ső POLGÁR.

Veszsz meg.

2-ik POLGÁR.

Hát Kallimachos [2] karvezér

[1] Rút fösvény. [2] Tékozló.

Ugyan mit ád be, többet Kalliasnál? [1]

(magában, az 1-sőre:)

Ez ember elpusztítja mindenét.

1-ső POLGÁR.

Rosszat tanácsolsz.

2-ik POLGÁR.

Rosszat? mintha nem
Látnék örökké ily végzéseket!
Hát nem tudod, mi lett a só-szabályból? [2]

1-ső POLGÁR.

Tudom.

2-ik POLGÁR.

Meg a rézpénz felől tudod
Mit végezénk?

1-ső POLGÁR.

Az [3] rossz verésű lett
Rám nézve, bezzeg: szőllőt adva el,
Távoztam, a szám [4] rézpénzzel-teli,
S menék piaczra, hogy lisztet vegyek:
S a mint a zsákom' már tartottam is,
Kiált a hírnök: «senki el ne merjen
Fogadni rézpénzt, nem jár, csak ezüst.»

2-ik POLGÁR.

Hát a minap, nem mind megesküvénk:
Ötszáz talentom jő be városunknak

[1] Szegény koldus ember. [2] A só-ár leszállítást elhatározták, de nem vették foganatba. [3] A végzés. [4] A zsebetlen görög erszénye.

A negyvenedből, mit Euripides [1] javalla?
S legott arany-ember lőn Euripides;
De, hogy belé tekinténk jól, s kisült
A régi nóta, s nem ment a dolog:
Mindjárt szurok-ember lett Euripides.

1-ső POLGÁR.

Nem vág, barátom: *akkor* mi valánk
Az úr, *ma* nőink.

2-ik POLGÁR.

Kiktől, istenuccse
Őrízkedem: le ne p.. sáljanak.

EGY NŐHIRNÖK *(kiált:)*

Polgárok! (így foly a világ ma már)
Jertek sietve mind főasszonyunkhoz,
Hogy sorsvetéssel a szerencse hadd
Jelölje meg, hol ebédel ma kiki;
Mert a sok asztal immár rakva és
Föl van szerelve minden drága jóval,
Ágyak [2] terítve szőnyeggel puhán,
A bor-vegyítők s illatárusok
Mind sorban állnak; a hal sistereg,
Nyúl nyársra vonva, sül lángos, lepény,
Koszorúk fonatnak, mézbabák pirulnak.
Pépet fazékkal sok menyecske főz;
Smoios,[3] azon lovag-palástosan,
Öblinti a nők tálát, csuprait;
Szoros czipőben és finom köpenyben

[1] Azt vélik, a költő unokája ez. [2] Az ebédlő pamlagok.
[3] Lovag rendbeli, ocsmány szerelmeiről hírhedett egyén.

Vén ember ott kaczároz ifjuval,
Bocskort lerugva és rongyos zekét.
Jertek tehát, vár a gombócz-vivő;
Jól feltátsátok ám az állotok'! *(El.)*

2-ik POLGÁR.

És én ne menjek? mit ácsorgok itt,
Ha már a város így határozá!

1-ső POLGÁR.

Hová? mikor nem adsz be semmidet.

2-ik POLGÁR.

Ebédre.

1-ső POLGÁR.

Nem te, míg be nem viszed
Haugyan eszök lesz.

2-ik POLGÁR.

Béviszem!

1-ső POLGÁR.

Mikor?

2-ik POLGÁR.

Rajtam, barátom, nem mulik.

1-ső POLGÁR.

Hogyan?

2-ik POLGÁR.

Más, azt hiszem, később is adja be.

1-sső POLGÁR.

Te mindazáltal mégy ebédre?

2-ik POLGÁR.

Hogy ne?
Jólelkü polgár könnyít városán
A mit lehet.

1-sső POLGÁR.

S ha elkergetnek, aztán?

2-ik POLGÁR.

Vakon berontok.

1-sső POLGÁR.

S ha megvernek, aztán?

2-ik POLGÁR.

Beperlem őket.

1-sső POLGÁR.

S ha kinevetnek, aztán?

2-ik POLGÁR.

Ajtóra állva . . .

1-sső POLGÁR.

Mit csinálsz? felelj.

2-ik POLGÁR.

Elkapdosom az ételt a hozótul.

1-sső POLGÁR.

Jöj hát te később; *ti* meg Parmenon,
Sikon [1] vegyétek fel az «összvagyont» [2]

[1] Szolgái. [2] Tragikai szó.

2-ik POLGÁR.

No, hadd segítsek.

1-ső POLGÁR.

Sohse törd magad':
Még rá találnád fogni a vezérnő
Előtt, mikor beadnám, hogy tiéd. *(El a szolgákkal.)*

2-ik POLGÁR *(magában.)*

Zeus uccse, kell pedig találni cselt,
Hogy megmaradjon a mim van, de a
Köz-kotyvalékból mégis részt vegyek....
E gondolat jó: mennem kell rohammal
Ebédre, késni többé nincs idő. *(El.)*

V.

VÉN ASSZONY *(egy ház ablakából).*

Hogy' férfi egy se' jön! rég kéne már.
Itt állok, ón-fehérrel vastagon
Bekenve, sárga köntöst véve föl,
Hiába, s holmi csáb-dalt dúdolok,
Várván, ha lépre kaphatnék vagy egyet.
Múzsák, elő hát, ajkaimra mind!
Sugalljatok egy ióni[1] dallamot.

LEÁNY *(másik házból).*

Elébb kibujtál most nálam, rohadt!
Azt hitted, úgy-e, míg távol vagyok

[1] Lágy, kéjes volt az ióniai mindenben.

Bizton beszűrhetsz s lépre csalsz egyet
Gajdolva: ámde túldanollak én;
Mert, a közönség bár röstelli ezt,[1]
Van benne furcsa és múlattató.

VÉN ASSZONY *(aljas mozdúlattal)*.

Ezzel beszélj! s eredj dolgodra. Te
Pedig, galambom sípos,[2] vedd a sípod'
S fújj rajta «méltó dalt hozzám s magadhoz.»[3]
(Sípszó mellett danol.)
A ki jót akar magának, hát siessen az én ölembe:
Mert az ifjak mitse' tudnak, éretté a bölcseség;
Nincs is a ki úgy szeretné, senki több, a kedveset
Mint én, a többi másfelé csapong.

LEÁNY *(danol)*.

Ne irígyeld az ifjat, [*Strophe.*
Mert a kéjt csupán a gyöngéd
Ifju tagok lehellik,
S a kebel almáin virúl az.
Te vén, terítőn s kenve vagy, már a Halál szerelme.

VÉN ASSZONY.

Hogy szakadjon le méhed! [*Antistrophe.*
Hogy roskadjon össze ágyad
Mikor ölelni készűlsz!
Vánkosodon kigyót találj és
Azt vond magadhoz, azt öleld, ha csókra szomjaz ajkad.

[1] Nem találtam ennek magyarázatát. Nem a dalokban előforduló frivol czélzásokra gondol Ar., mert olyannal egyébütt is tele; hanem talán arra, hogy a cselekvényt gátló, csupán *beszőtt* couplet-eket énekeljen a színész, azt nem szereti a közönség.
[2] A kar síposa. [3] Tragikai helynek látszik.

LEÁNY *(danol)*.

Ohjaj, hova legyek, hova!
Nem jő kedvesem, és én egyedűl vagyok;
Mert az anyám elment hazulról —
Egyebet nem kell mondanom.
Kérlek, dajka, kerítsd elő,
Hívd ide Orthagorast, [1]
Úgy áldjon a kéj istene téged!

VÉN ASSZONY *(danol)*.

Viszket már az ióni láng, szegényke!
És aligha lesbiázni is nem szoktál, úgy hiszem;
Még sem rablod előlem el
A kéjt, sem az időbeli
Elsőbbségi jogom' [2] nem kaparítod el.

LEÁNY.

Gondolj ha tetszik, sunnyogj mint görény:
Hozzád, előbb mint hozzám, senki sem megy.

VÉN ASSZONY.

Nem ám, temetni.

LEÁNY.

Ujság vón' banya.[3]

VÉN ASSZONY.

Dehogy!

LEÁNY.

Hisz' újat *vén* hogy mondana?

[1] Donner német fordítása után teszem e szót tulajdonnévnek, bár a scholiasta másképp magyarázza. Igy tisztességesebb.
[2] Az új törvény szerint. Lásd fentebb: 619. vers. [3] Hogy *temetni* hozzám fiatalhoz, előbb jöjenek, mint hozzád, *vén*hez.

VÉN ASSZONY.

Nem árt neked az én vénségem. [1]

LEÁNY.

Mi hát?
Festéked árt hát, és fehérítőd?

VÉN ASSZONY.

Mit osztozol velem?

LEÁNY.

S te mit leskődöl?

VÉN ASSZONY.

Én?
Epigenes [2] kedvesemnek dallok egy dalt.

LEÁNY.

Van is neked más, mint a vén Geres! [3]

VÉN ASSZONY.

No majd meglátod: mindjárt itt terem.
Ahol jön is már.

LEÁNY.

Nem hozzád, penész!
Kellesz is annak!

VÉN ASSZONY.

Kellek ám, ragya!

[1] Azaz: nem a törvényadta előny, hanem saját bájai vonzzák a férfiakat hozzá. [2] Ismeretlen. [3] A scholiasta szerint «kopasz és szegény.»

LEÁNY.

Meglátd, ha elmegyek; be is huzódom. *(Visszavonúl.)*

VÉN ASSZONY.

Én is be; mert nálad büszkébb vagyok. *(Visszavonúl.)*

EGY IFJU *(jő, dalol)*.

Bár lehetne leányt ölelni mindjárt [*Strophe.*
És ne kéne vesződnöm egy fitossal
Vagy vén csoroszlyával elébb:
Mert szabad ember ezt soha nem állja ki!

2-ik VÉN ASSZONY *(üldözi)*.

Sírva fogsz vele lenni, engem uccse: [*Antistrophe.*
Nem Charixene [1] a parancsolónk most.
Törvény szerint kell az olyat
Tenni ma már, ha áll a demokráczia.

(Magában.)

De távozom, leskelődni, mit csinál. *(Félrevonúl.)*

IFJU.

Oh, bár a széphez jutnék, istenek!
Kiért ma ittam [2] s régi vágy emészt.

LEÁNY *(kinéz)*.

Jól rászedém az átkozott banyát:
Eltűnt, remélve hogy benn maradok.

1-ső VÉN ASSZONY *(az ablaknál)*.

No, itt jön épen, a kit emlegettünk. *(Dalol.)*

[1] Egy közmondásos bolond nő. [2] Rendesen lakomáról, ittasan mentek leányhoz.

Jöszte bé, jöszte bé, kedvesem, jöszte bé,
Kerűlj belől, s az éjjel
Pihenj ölelgető karomban!
Mert a szerelem nagyon űz
E te fürteid miatt
S különös vágy nyomja szívemet
Mely fogva tart s fölemészt.
Szűnj, Eros, kérlek s tedd, hogy ímez
Ifju párnáim közé siessen!

IFJU *(a leány ablakánál)*.

Jöszte már, jöszte már, szállj alá
S nyisd ki, rózsám, ezt a záros ajtót!
Különben itt lerogyva virradok,
Virágom! haj pedig szeretnék
Öledbe' játszani, vállad' veregetni.
Kypris, mért őrítsz e leányért!
Szűnj Eros, kérlek és tedd, hogy íme
Lányka párnáim közé siessen!
De mind ezek hő vágyamat eléggé kifejezni
Gyarló szavak; hanem te,
Kérlek, az ajtót nyisd ki galambom
S ölelj meg! oh mert érted szenvedek.
Aranyvirágom! szívem drága gondja!
Kypris csemetéje,
A Múzsa méhe, Charisok
Növendéke, te Báj-alak! ereszsz be
S ölelj meg! oh mert érted szenvedek.

1-sŏ VÉN ASSZONY.

Hé, mi, kopogtatsz? én hozzám?

IFJU.

Mics'a?

1 sŏ VÉN ASSZONY.

Hogy ajtóm' zörgeted?

IFJU.

Haljak meg én....

1-sŏ VÉN ASSZONY.

Hát mit keressz a fáklyával? Mi kell?

IFJU.

Egy Anaphlystosi [1] embert.

1-sŏ VÉN ASSZONY.

Kicsodát?

IFJU.

Nem a Sebinost [2] ám, a kit te várasz.

1-sŏ VÉN ASSZONY *(megragadja)*.

Aphrodité uccse! ha kellek, ha nem....

IFJU.

Most nincs a hatvan esztendőn felül
Valókon a sor, ezt máskorra hagyjuk:
Most még alól a húszon végezünk.

[1] Attikai község. A szó kétértelmű. [2] Tulajdonnév, gyanús és tisztességgel nem fordítható.

1-sö VÉN ASSZONY.

Úgy volt, előbbi kormányunk alatt:
De most velünk lesz dolgotok elébb.

IFJU.

«A ki akar, tesz» — ez a koczkatörvény.

1-sö VÉN ASSZONY.

Nem is ebédelsz — ez is koczka-törvény.

IFJU.

Nem értem mit beszélsz. *Itt* kell koczognom.

(Zörget a leány ablakán.)

1-sö VÉN ASSZONY.

Igen, ha nálam zörgettél elébb.

IFJU.

De nincs rostára szükség mostanában.

2-ik VÉN ASSZONY *(előlép)*.

Tudom, szeretsz; és most csudálkozol
Hogy künn találsz: de tartsd csak ajkadat.

IFJU.

De, lelkem, borzadok a kedvesedtől.

2-ik VÉN ASSZONY.

Kitől?

IFJU.

A legnagyobb festőtül.

2-ik VÉN ASSZONY.

És ki az?

IFJU.

Ki a halotti korsót [1] színezi.
Csak menj is innen, hogy künnt meg ne lásson.

2-ik VÉN ASSZONY.

Tudom, tudom mi kell.

IFJU.

Én is, bizony!

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphrodíte uccse! sorson nyertelek:
El nem bocsátlak.

IFJU.

Őrjöngesz, banya.

2-ik VÉN ASSZONY.

Szélnek beszélsz: erővel húzlak ágyba.

IFJU.

Minek vödör kihúzni más horog?
Egy ily banyát kell lebocsátni csak,
S kivenni kútból a vödröt [2] vele.

2-ik VÉN ASSZONY.

Ne csúfolódj' hé, csak kövess, ide.

[1] Azt az edényt, melyet a halott mellé tettek. Mintha ma *koporsót* mondana. S ezt nevezi föntebb *kedvesének*. [2] Oly sovány és görbe, mint egy vas horog.

IFJU.

Nem tartozom, ha vagyonom után
Te nem fizetted [1] az öt százalékot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Aphroditére! jönöd kell pedig,
Mert ilyenekkel játszanom gyönyör.

IFJU.

De én az *illyet* utálom nagyon,
Nem is megyek, soha!

2-ik VÉN ASSZONY.

Zeus uccse, de
Majd kényszerít *ez!* *(Írást vesz elö.)*

IFJU.

És mi légyen az?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nép-végzemény, hogy jönöd kell velem.

IFJU.

Olvasd, mi a tartalma.

2-ik VÉN ASSZONY.

Olvasom.
«Tetszett a nőknek, hogy ha ifju férfi
Ifjú nőt megkiván: ne jusson ahhoz
Míg egy banyával nem volt. Ha banyát
Ölelni kedve nincs, csak fiatalt:

[1] Azaz: úrnőm, gyámom nem vagy.

Legyen szabad, büntetlen, a korosb
Nőknek, nyelénél fogva húzni be».

IFJU.

Jaj, hát ma én előcsahos [1] leszek!

2-ik VÉN ASSZONY.

Törvényeinknek, lásd, hódolni kell.

IFJU.

De hátha egy földim [2] jót állva, megment?
Vagy egy barátom?

2-ik VÉN ASSZONY.

Úgy de nem szabad
Szerződni, mérőn [3] feljül, férfinak.

IFJU.

Hát *eskü* nem jár?

2-ik VÉN ASSZONY.

Nincs patvarra szükség.

IFJU.

Teszem magam: kalmár [4] vagyok.

2-ik VÉN ASSZONY.

Jaj is lesz.

[1] Eredetiben: *Prokrustes*. A szó értelmében van a játék, de fordítni nem lehet. [2] Sajátlag: ugyanazon *démos*-beli. [3] Mérő gabonán. Azelőtt a nőkre és gyermekekre szólt e törvény: most megfordítva, a férfiakra. [4] A kereskedő nem tartozott *háborúba* menni.

IFJU.

Mit kell csinálni hát?

2-ik VÉN ASSZONY.

Követni engem.

IFJU.

Hisz' ez erőszak!

2-ik VÉN ASSZONY.

Diomédesi.[1]

IFJU.

Hints hát gyopárt elébb az ágyra; törj meg
Négy szál bor-ágat, azt is tedd alád;
Köss szalagot, tégy olajos edényt,
S ajtód elé künn egy nagy tál vizet . . .[2]

2-ik VÉN ASSZONY.

Tán még koszorút is vásárolsz nekem?

IFJU.

Zeus uccse! ha túl-éled a viasz-
Gyertyát: de félek, ottben összeroskadsz.
(Az aggnő vonszolja.)

LEÁNY *(lejö)*.

Mit húzod azt, hé?

2-ik VÉN ASSZONY.

Magamét viszem.

[1] Ez egy thrák, ki leányaihoz erőltette a férfiakat. Innen a monda *Diomedes* emberevő lovairól. [2] A halotti kiterítést írja le.

LEÁNY *(elrántja)*.

Elég orczátlanul; nem oly korú ez
Hogy *te* ölelgesd ily ifjan: hiszen
Anyja lehetnél inkább mint neje;
S merő Oidipusokkal [1] töltenétek
Be a világot.

2-ik VÉN ASSZONY.

Oh, gyalázatos!
Irígység sugta ezt; de meglakolsz.

IFJU *(a leánynak)*.

Zeus engem uttarcs! nagy jót tészsz velem,
Galambom, hogy megmentesz e banyától:
Meg is hálálom azt az éjtszaka
Neked, nagyon és vastagon pedig.

1-sö VÉN ASSZONY.

Hová viszed hé, törvény ellenére,
Azt a legényt, ki sorshúzás szerint
Enyém először?

IFJU.

Jaj, szegény fejem!
Honnan teremtél, átkozott, ide? *(félre:)*
Ez még amannál is nagyobb csapás.

1-sö VÉN ASSZONY *(rángatja)*.

Jer csak be, erre!

IFJU *(a leánynak:)*

Oh, kérlek, ne nézd el
Hogy ez bevonjon.

[1] Oedipus tudvalevőleg az anyját vette nőül.

1-sö VÉN ASSZONY.

A törvény — nem én —
Hurczol be.

IFJU.

Nem biz engem, hanem egy
«Vámpir, ki vérhólyagba öltözött.»[1]

1-sö VÉN ASSZONY.

Kövess galambom: ne fecsegj, siess!

IFJU.

Hadd mék elébb hát félre egy kicsit,
Hadd bátorodjam; mert különben itt
Féltembe', meglásd, mindjár' valami
Sárgát csinálok.

1-sö VÉN ASSZONY.

Jer, bátran; lehet benn.

IFJU.

De félek ám, hogy több lesz, mint akarnám.
Hanem kezest állítok, hitelest
Kettőt neked.

1-sö VÉN ASSZONY.

Ne állits *(vonja)*.

3-ik VÉN ASSZONY.

Hé, hova
Mégy azzal a nővel?

IFJU.

Ő visz, nem *én* őt!

[1] Tragikai sor.

De bárki légy, áldjon meg a teremtő,
Hogy veszni nem hagysz. *(Ránéz.)*
Oh Herakles, oh Pán,
Oh Korybántok, oh Dioskurok,
Hisz, *ez* amannál még szörnyűbb csapás!
Miféle szerzet ez, uramfia!
Fehérítővel bémeszelt majom, vagy
Halottaiból feltámadott banya?

3-ik VÉN ASSZONY.

Ne gúnyolj, csak kövess. *(Húzza.)*

1-sŏ VÉN ASSZONY *(visszahúzza)*.

Engem kövess!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én nem bocsátlak el, soha.

1-sŏ VÉN ASSZONY.

De én se'.

IFJU.

Ketté szakittok, verjen meg az isten!

3-ik VÉN ASSZONY.

Velem kell jönöd, a törvény szerint.

1-sŏ VÉN ASSZONY.

De nem, ha más nő, még rútabb, akad.

IFJU.

De hát, ha elsőbb *ti* agyon kinoztok,
Hogyan jutok majd a szép lányhoz én?

3-ik VÉN ASSZONY.

Azt már *te* lásd: de jönöd kell velem!

IFJU.

Melyik, melyik visz hát?... hogy szabaduljak.

1-sö VÉN ASSZONY.

Kétled? *velem* jöjj.

IFJU.

No, bocsáss vele.

3-ik VÉN ASSZONY.

De erre jösz, velem!

IFJU.

Ha ez bocsát.

1-sö VÉN ASSZONY.

De nem bocsátlak ám, Zeus uccse!

3-ik VÉN ASSZONY.

Én sem.

IFJU.

Gonosz hajós nép lennétek.

1-sö VÉN ASSZONY.

Miért?

IFJU.

Versengve, szélyel tépnétek az útast [1]

[1] Mindenik arra unszolva, hogy az ő hajójára szálljon.

1-ső VÉN ASSZONY.

Te hallgass, jer velem.

3-ik VÉN ASSZONY.

Velem, bizisten!

IFJU.

Kannónos indítványa[1] áll tehát:
Külön-külön kell minden pört pitélnem.
Hogy' evezzek én egyszerre két lapáttal?

1-ső VÉN ASSZONY.

Könnyen, ha egy tál hagymát megeszel.

IFJU.

Oh jaj, szegény fejem! már épen az
Ajtóba húztak.

3-ik VÉN ASSZONY *(az 1-höz)*.

Nem mégy többre, mint én:
Együtt berontok.

IFJU.

Ne, az istenért!
Jobb egy gonoszba, mint kettőbe esni!

3-ik VÉN ASSZONY.

Hekate uccse! ha tetszik ha nem....

(Vonszolja.)

[1] K. indítványára törvényt hoztak, hogy vádlottakat *tömegesen* elitélni nem szabad, hanem egyenkint s védelem után.

IFJU.

Oh én, háromszoros boldogtalan!
Hogy ily rohadt nőt éj-nap kell ölelnem,
Aztán, ha ettől ment vagyok: megint
Jő Phryhne, arczán festék egy köcsöggel!
Hát nem szerencsétlen vagyok? Az én,
Zeus uccse, átkos, veszni tért halandó,
Ily bestiákkal úszva egy hajón.
De hogyha e rimáktól valami
Találna érni ez örvénybe' ma:
Temessetek majd a torkába [1] épen
És sirkövemre *ezt* a másikat
Szurokba mártva s két lábát bokáig
Ónnal beöntve, köny-edény gyanánt
Állítsátok fel, élő sírjelül. *(behúzzák.)*

PRAXAGORA NŐCSELÉDE *(ittasan:)*

Oh boldog a nép! boldog én magam!
Az asszonyom meg a legboldogabb,
S ti mind,[2] ti nők ott az ajtók előtt,
És valamennyi szomszéd, ágrokon;
De legkivált én, a rabszolga nő,
Kinek fejem, ni! drága jó kenettől
Tündöklik, oh Zeus!.... De mind semmi ez
Thasos borának telt kancsóihoz:
Mert az fejemben megmarad soká,
De a kenőcs elpálorog hamar;
Jobb sokkal a bor, jobb, Zeus az atyám! —
Tölts tiszta bort: egész éjjel vidít,
Csak azt keresd, melyik legzamatosb. —

[1] Az örvénynek. [2] A *Karnak* mondja.

De nők, a gazdám hol van? szóljatok,
A férje úrnőm- és parancsolómnak?

KAR.

Itt megtalálod, ugy hiszem, ha várasz.

NŐCSELÉD.

Meg ám: ahol megy is ebédre már.
Uram! te boldog és dicső uram!

BLEPYROS.

Én?..

NŐCSELÉD.

Te bizisten, mint más senki még:
Mert hát ki volna nálad boldogabb,
Nálad, ki e több mint harmincz ezer[1]
Polgár közől csak egymagad — nem ettél!

KAR.

No, ugy-valóban boldog ember is!

NŐCSELÉD.

Uram, hová mégy?

BLEPYROS.

Hát ebédre no.

NŐCSELÉD.

Te léssz, bizisten, legislegutolsó,

[1] Másutt maga Arist. csak 20,000-re teszi a polgárok számát (a felnőtt *szavazókét*, nem a lelkek számát, melyet még a thétek és rabszolgák nagy tömege is szaporít). V. ö. *Darázsok* 671. v.

Azonban a nőd meghagyá, hogy el-
Fogván a nőkkel [1] vigyelek oda.
Van még Chiosi borbul egy kicsi
S más drága jóból. De ne késsetek;
Nézők közől is, a ki jót akar,
S birák [2] közől ki nem néz másfelé,
Jőjön velünk: lesz sok jó mindenünk.

BLEPYROS.

Igen, jelentsd ki mindnyájoknak ezt
Kész szívvel, és ne hagyj el egyet is,
Hívj bőkezűn vént, ifjat, gyermeket:
Mert kész ebéd vár valamennyire
Egytől egyig, ha elmennek — haza.

KAR.

Megyek sietve a lakmára én is,
Jó hogy kezembe itt a fáklya még.
(Blepyroshoz:)
Te meg mit ámolyogsz? miért nem viszed már
E leányokat?[3] — Én, míg te elvonulsz,
Egy asztaláldó dalt rákezdek itt,
Csak még elébb a bírákhoz van egy szóm.
A ki bölcs, az bölcs mondásim nézve adja rám szavát,
A ki víg, az furcsaságim nézve adja rám szavát,
S átalában minden bíró, kérem, adja rám szavát,
És ne légyen ártalmomra semmiben, hogy legelőbb
Engem ért a sors,[4] de tartsa elméjében mindenik,
Hogy hitét ne szegje, s a Kart [5] igazán itélje meg,

[1] Fuvolás és tánczos nők. [2] Azon drámabirálókat érti, kik nem valamely versenytársát akarják megkoszorúzni. [3] Lásd 1136. [4] Sors jelölte ki, mily rendben adják elő a versenyző darabokat. [5] A darabot.

S ne kövesse rosz személyek csapodár természetét,
Kik nem eszmélnek tovább, csak az utolsó kedvesig.

FÉL KAR.

Éj, haj! ideje
Hát mozogni, édes nőim — ha valamit akarunk —
Tánczléptekben a lakmára. Járjad azt a krétait
Hát te is.

MÁSIK FÉLKAR.

Hisz azt teszem.

ELSŐ FÉLKAR.

Ütemre lábaiddal a vékonyod' te is hát! mert egyszerre lessz ám:
Csigasülthalhusszeletczetvelőmaradtjacsipősreszeltaszatlemézöntvehúrosonrigóvadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőttmustbanyúlporczhallé. Te pedig, ezt halló,
Végy hamar tálat, siess: kérj babópépet belé,
Hogy megebédelhess.

MÁSODIK FÉLKAR.

Nyelnek ám már emberűl!

KAR.

Ugorjatok, ihaj! juhaj!
Mindjár' lakomázunk, ihaj!
Juhaj, mint diadadalra!
Ihaj, juhaj, ihaj, juhaj! *(Eltánczol.)*

PLUTOS.

SZEMÉLYEK.

KARION, Chremylos szolgája.
CHREMYLOS, szegény sorsu földmives polgár.
PLUTOS.
FÖLDMIVELŐK KARA.
BLEPSIDEMOS, Chremylos barátja.
PENIA.
Chremylos *neje*.
Igaz ember.
Egy *sykophanta*.
Egy *vénasszony*.
Egy *ifjú*.
HERMES.
Zeus *papja*.

Előadatott: Olymp. 97. 4. Kr. e. 389.

BEVEZETÉS.

Plutos vagyis a *Gazdagság* hiteles kútfők szerint kétféle alakban került színre: először 408-ban, másodszor 388-ban. Ez utóbbi alkalommal Nikochares *Lakónjai*, Aristomenes *Admetosa*, Nikophon *Adonisa* és Alkaios *Pasiphaëja* voltak versenytársai.

Újabb nyomozások kiderítették, hogy az előttünk levő darab nem az «első» Plutos, a minek a régi scholiasták nézték, hanem a «második», mely húsz évvel később adatott elő.

Nem állami ügyeket bolygat, hanem általános emberi érdekű tárgygyal foglalkodik, mely akkoriban egészen időszerű volt. A régi jómódú családok részint a hosszas háború, részint a gyakori alkotmányváltozás, részint a lábrakapott fényűzés következtében elszegényedtek: az áruló, a sophista s több efféle hitvány népség vagyonra tett szert, s megint csak annak volt tekintélye meg hatalma, a ki gazdagságával hathatott.

Ily viszonyok közt könnyen felmerülhetett az a kérdés, hogy mennyiben jó a gazdagság vagy a szegénység s önként kínálkozott Aristophanesnek arra, hogy belőle vígjátékot alkosson. E vígjáték szerint Plutos isten, ki vakságában naplopók és gazemberek kezébe került, visszanyerte szeme világát s most a becsületes emberekhez fordúl, s azokkal tart.

Már a régiek az úgynevezett *közép* vígjátékhoz számították e darabot. Hogy mennyiben számítható oda, bajos eldönteni; mert a közép vígjáték lényegét nem igen ismerjük. Jellemzői azt mondják, hogy többnyire a régi költőknek, nevezetesen Homérnek, a tragikusoknak s az előbbi komikusoknak meséi képezték tárgyait, a melyeket travestált, hogy a philosophusok és rhetorok iskoláiból is csúfot űzött, hogy rendszerint általános typusokat, együgyű parasztokat, vén asszonyokat, élősdieket, szakácsokat stb. hozott színre, hogy stilusa a legfínomabb atticismus volt, hogy a kar benne néző személy gyanánt szerepel.

Ebből egyetmást Plutosban is találni, s annyiban e darab minden esetre a közép vígjátékhoz hajlik. Ez volt utolsó vígjátéka Aristophanesnek, melyet még maga adatott elő. Más két darabját, melyet Plutos után írt, a *Kokalost* és *Aiolosikont* Araros fiával hozatta színre, hogy ily módon mintegy művészete örököseül az athéni közönség kegyébe ajánlja őt. Tudnivaló, hogy Aristophanes fiai, Araros, Philippos és Nikostratos (vagy Philetairos?) szintén vígjátékírók voltak, de már az új irányhoz tartoztak, s nem sokat értek.

PLUTOS.

I.

Mezei lak. Előtte országút.

KARION *(az úton).*

Oh beh nehéz sor, Zeus és istenek,
Bolondos úrnak a szolgája lenni!
Mert mondjon a cseléd akármi jót,
S urának azt ne tessék megfogadni:
Együtt lakolni ő is kénytelen.
Mert a tulajdon testivel nem ő
Paranesol, a kié, hanem vevője:
Így adta isten. Ámde Loxiast,[1]
Ki vert-arany jós székiben jövendől,
Kárhoztatom, s méltán, ezért: hogy (a mint
Hiszik) nagy orvos, bölcs jós létire,
Ily félkegyelműn küldé el uram'
Ki egy vak embert kísérget nyomon,
Ellenkezőlég, mint illő, szokás.
Vezetni látó szokta a vakot,
Ő vak után megy, és hajt engem is;
Bár az, ha kérdjük, azt se' mondja: *mukk!*

[1] Apollon.

(Chremylosnak:)

Nincs mód tovább hallgatnom, és ha nem
Felelsz, uram, miért követjük *ezt:*
Egyszerre meggyűl a bajod velem!
Meg úgy se' üthetsz: véd a koszorúm.[1]

CHREMYLOS.

Boszants csak: elkapom Zeus uccse! hogy
Még jobban érezd.[2]

KARION.

Nem hagyok, hiába,
Békét, ha meg nem mondod, hogy ki ez.
Jó indulatból kérdezem nagyon.

CHREMYLOS.

Nem titkolom hát: mert cselédeim közt
A leghivebb te vagy — s legtolvajabb.[3]
Én, mint a féle jámbor és kegyes,
Szegény maradtam, szűk sorban....

KARION.

Tudom.

CHREMILOS.

Mások pedig: szentségtörők, gazok,
Árúlók, rhétorok — felgazdagodtak.

[1] A fején, mint ki jóshelyről jön urával. [2] A verést. [3] Ezt némelyek a *legelmésebbnek* értik, mert *észszel lopni:* görögben fínom, ravasz elmét jelent. De Aristoph.-nél oly gyakori az ily hirtelen fordulat, hogy én a *legtolvajabb*-at (kleptikotatos) szó szerint vettem.

KARION.

Elhittem azt!

CHREMYLOS.

Menék tehát, az istent
Kérdezni — minthogy, gondolám, az én
Nyomorgó éltem fogytán van ugy is —
Fiamra nézve, ki egyetlenem:
Nem jobb-e, cserbe' hagyva eddigi
Erkölcseit, gaz s hitvány lennie?
Mert a világban csak igy boldogul.

KARION.

«S mit zönge Phoibos a babér alól?»[1]

CHREMYLOS.

Meghallod. Azt mondá nyilván az isten:
Kivel legelsőbb majd onnan jövet
Találkozom, békét ne hagyjak, a míg
Rá nem veszem, hogy kísérjen haza.

KARION.

S kivel találkozál elébb?

CHREMYLOS.

Evvel, la.

KARION.

Ó balga, hát nem érted, mire céloz
Az isten, a ki nyilván mondja, hogy
Fiad kövesse a honos szokást?

[1] Tragikai sor.

CHREMYLOS.

Miből gyanítod?

KARION.

Hisz' világos ez:
«Vak is láthatja — úgymond — hogy ma már
Leghasznosabb — haszontalannak lenni.»

CHREMYLOS.

Nincs mód, hogy a jós ige azt tegye,
Más, fontosabb lesz. Csak hát szólna *ez:*
Ki ő? mi czélból jött velünk ide
S mi végre? és mi kívánsága van?
Mindjárt megértenők a jóslatot.

KARION.

No hé, elébb is monddsza csak: ki vagy?
Míg *szépen* kérdem. Szólni kell hamar!

PLUTOS.

Megkeserűlöd, azt mondom.

KARION.

No, hallod,
Kinek mondá magát?

CHREMYLOS.

Neked felelt,
Hogy olly ügyetlen s durván faggatád,
És nem nekem. Hanem, ha kedves a
Hív, eskütartó férfiú előtted:
Nekem felelj.

PLUTOS.

No hát, megkeserűlöd.

KARION.

Vedd jóslatodra ezt madárjelül.[1]

CHREMYLOS (*Plutosnak:*)

Déméter uccse, mindjárt nem nevetsz!

KARION.

Csak meg ne mondd: szétlocscsan a velőd!

PLUTOS.

Hé, hagyjatok nekem békét!

CHREMYLOS.

Hogy is ne!

KARION.

Az lesz a legjobb, mit mondék, uram:
Hogy ezt az embert össze zúzatom,
Sziklára fölvezetve, ott hagyom,
S onnan lebukván, hadd törjék nyaka.

CHREMYLOS.

Vidd csak hamar fel.

PLUTOS.

Azt ne tedd.

CHREMYLOS.

Felelsz hát?

[1] Plutos ily feleletéből következtess Apollon jóslata értelmére.

PLUTOS.

Ha meghallod kilétemet, tudom
El nem bocsátasz, s rosszúl bánsz velem.

CHREMYLOS.

El, isten uccse, én, ha úgy kivánod.

PLUTOS.

Ereszszetek hát elsőbb.

CHREMYLOS.

No, eredj.

PLUTOS.

Figyeljetek most: látom, nem lehet
Titkolni kész-akartva sem tovább.
Én hát Plutos vagyok. [1]

CHREMYLOS.

Jaj, te világ
Gonossza! Plutos vagy, s elhallgatád?

KARION.

Plutos, *te* volnál, isten nyomorékja?

CHREMYLOS.

Oh szent Apollon, nemtők, istenek,
Zeus! mit beszélsz? te volnál *az?*

PLUTOS.

No, én hát.

[1] A *gazdagság* istene.

CHREMYLOS.

Az, a *tulajdon* ?

PLUTOS.

Legtulajdonabb.

CHREMYLOS.

S honnan kerültél ily rondán ide ?

PLUTOS.

Patroklestől [1] jövök, ki a mióta
Világra lett, nem mosdott meg soha.

CHREMYLOS.

S hogyan levél ily nyomorék ? felelj.

PLUTOS.

Zeus tett ilyenné bosszuló dühében
Az emberekre : mert én ifju észszel
Fenyegetődztem, hogy csak a szerény,
Bölcs és igaz halandókhoz megyek be ;
S ő megvakíta, hogy kiválogatni
Ne tudjam őket ; oly irígy a jókra.

CHREMYLOS.

Pedig csupán a jók és igazak
A tisztelői.

PLUTOS.

Úgy van.

CHREMYLOS.

No s tehát ? . . .

[1] Dús, de fukar.

Ha visszanyernéd a szemed világát,
Most már kerülnéd a ki rossz?

PLUTOS.

Igen.

CHREMYLOS.

S csupán a jókkal tartanál?

PLUTOS.

Azokkal.
Rég nem láttam belőlük egyet is.

CHREMYLOS.

Nincs mit csudálni: *én se'*, ép szemű.

PLUTOS.

Most hát ereszsz el: mindent tudsz felőlem.

CHREMYLOS.

Zeus uccse, sőt most jobban megfogunk!

PLUTOS.

Megmondtam, úgy-e, hogy bajomra lesztek?

CHREMYLOS.

Hajolj, könyörgök, a szép szóra, és
Ne hagyj el engem: nálam jámborabb
Férfit keresve sem találsz bizony.

KARION.

Zeus uccse, nem! mert nincs is több, csak én.

PLUTOS.

Mind így beszélnek; de ha engem egyszer
Kezökre kaptak s felgazdagszanak:
Mind czímeres gaz ember lesz belőlük.

CHREMYLOS.

Ugy van; de még se' mindegyik gonosz.

PLUTOS.

Zeus uccse! egytül egyig.

KARION.

Majd kikapsz!

CHREMYLOS.

Hogy itt maradnod mily javadra lesz,
Tudd meg, figyelj rám, elmondom neked.
Remélem («isten»-szóval mondom ezt)
Remélem, hogy megszabadítlak e
Vakságtul, s látni fogsz megint.

PLUTOS.

Ne tedd;
Nincs kedvem újra látni.

CHREMYLOS.

Mit beszélsz?

KARION.

Ez ember a nyomorra született.

PLUTOS.

Tudom, ha Zeus ezek [1] bolond tanácsát
Meghallja, elveszt.

CHREMYLOS.

Most nem azt teszi,
Hagyván, hogy *így* botorkálj fel s alá?

PLUTOS.

Nem t'om; de tőle rettegek nagyon.

CHREMYLOS.

Ugyan?.. te gyávább minden isteneknél!
Hát azt hiszed, hogy Zeus zsarnok hatalma
S villáma ér egy kispénzt azután,
Ha *te* megint látsz, bár kevés időre?

PLUTOS.

Ha! rossz ember, ne mondd azt.

CHREMYLOS.

Csöndesülj:
Megmutatom, hogy *te* hatalmosabb vagy
Zeusnál, de sokkal.

PLUTOS.

Én?

CHREMYLOS.

Az égre! úgy van.
Mi által *ő* az istenek feje?

[1] Chremylos és Karion.

KARION.

A pénze által: legtöbb van neki.

CHREMYLOS.

No, és *ki* tartja pénzzel?

KARION.

Ez, maga.

CHREMYLOS.

S miért áldoznak néki? nem *ezért*?

KARION.

Zeus uccse, mind könyörg, hogy dús legyen,
De *rögtön* ám?

CHREMYLOS.

Hát *nem* ez a hibás?
Pedig könnyen tehetne róla.

PLUTOS.

Hogy'?

CHREMYLOS.

Úgy, hogy halandó nem áldozna több
Lepényt, sem ökröt, sem semmit neki
Tetszésed ellen.

PLUTOS.

Hogy-hogy?

CHREMYLOS.

Nincs eset,
Hogy boldogúlna, ha *te* kéz alatt

Folyvást nem pénzeled. Ugy hogy, ha bánt,
Zeus nagy hatalmát megtörhet'd magad.

PLUTOS.

Mit mondasz? *Értem* áldoznak?

CHREMYLOS.

Biz' úgy,
Zeus uccse, s a mi pompa, szép, kecses van
Az emberek közt, általad leszen:
Mert mind ez a dús léttel jár együtt.

KARION.

Én is bizony rab-szolga lettem egy
Kis pénz miatt, hogy gazdag nem vagyok.[1]

CHREMYLOS.

S úgy hallom, a korinthi hölgyek[2] is
Szegény legényre, ha kerűlgeti,
Ügyet se' vetnek: ellenben ha dús,
Mingyárt feléje fordúl a czipó.

KARION.

S azt hallom, a fiúk is ezt teszik,
Nem az imádók, de a pénz miatt.

CHREMYLOS.

Jó nem cselekszi, csak ki fajtalan,
Mert nem kiván pénzt a jóféle.

[1] Mert úgy kiváltaná magát. [2] Hetaerák.

KARION.

Hát mit?

CHREMYLOS.

Ki szép lovat kér, ki vadász ebet.

KARION.

Alkalmasint, mert pénzt szégyellve kérni,
Szép színbe rejti undok üzletét.

CHREMYLOS.

S minden találmány, mesterség, müvészet
Az emberek közt *érted* létesül.
Egyik sarut varr s űl egész napon,
Másik kovácsol, épít, fúr-farag,
Ki ötvös, öntvén a *te* aranyod'....

KARION.

Ki meg ruhát lop, házfalat kiás...

CHREMYLOS.

Ki gyapjut kártol...

KARION.

Ki meg lazsnakot mos....

CHREMYLOS.

Ki bőrt cserez....

KARION.

Ki hagyma áruló...
(Kit, mint latort, érted koppasztanak meg..)

PLUTOS.

Oh én szegény! ezt nem tudám soha.

CHREMYLOS.

S a *nagy* király [1] nem *ezzel* oly kevély?

KARION.

S nem *e* miatt gyűl minden népgyülés?

CHREMYLOS.

Nos? nem te csődítsz a hajókra zsoldost?

KARION.

Korinthban is nem *ez* tart bérhadat?

CHREMYLOS.

Hát Pamphilos [2] nem *ezt* siratja még meg?

KARION.

Vagy a tűárus [3] együtt Pamphilossal.

CHREMYLOS.

Agyrrhios nem *ezzel* oly büdös? [4]

KARION.

Philepsios [5] nem *érted* mond regét?

CHREMYLOS.

Aegyptossal [6] nem *érted* van szövetség?

[1] Kiválólag a *perzsa*. [2] Demagog. [3] E szó vagy tulajdonnév, vagy maga Pamphilos volt egyszersmind tűárus. [4] Kevély. [5] Valami népies regemondó. [6] Az országgal. Homályos történelmi vonatkozás.

KARION.

(Philonidest [1] nem *érted* bújja Láis ? [1])
Meg a Timotheus [2] tornya....

CHREMYLOS.

Dűlne rád!

KARION.

S nem általad lesz meg minden dolog?
Te vagy csupádon mindenben az ok,
Jóban, gonoszban egyaránt, tudod?

CHREMYLOS.

Még háborúban is lám mindenütt
Csak az győz, a kinél ez vert tanyát.

PLUTOS.

Én oly hatalmas volnék egymagam?

CHREMYLOS.

Zeus uccse, még sokkal hatalmasabb is,
Úgy hogy be sem telt senki még veled.
Egyéb dolog mind eltelést okoz:
Szerelem....

KARION.

Kenyér....

CHREMYLOS.

Művészet....

[1] Amaz dús kéjencz, ez ismert hetaera név. A sor gyanús.
[2] Konon fia, hadvezér, igen gazdag és szerencsés ember, ki tornyot, vagy toronyszerű nagy házat építtetett.

KARION.

Csemege....

CHREMYLOS.

Fő rang....

KARION.

Pogácsa....

CHREMYLOS.

Hős erény....

KARION.

Füge....

CHREMYLOS.

Becsvágy...

KARION.

Pite....

CHREMYLOS.

Vezérség....

KARION.

Lenesepép.

CHREMYLOS.

Veled be nem telt senki még soha;
Mert a kinek tíz talentoma van,
Már jobb szeretne vagy tizenhatot.

KARION.

S ha annyi megvan, negyvenért eped;
Különben, úgy mond, nem élet az élet.

PLUTOS.

Hisz' jól beszéltek, úgy látszik nekem:
Csupán ez egytől tartok . . . .

CHREMYLOS.

Szólj, mitől?

PLUTOS.

Hogy a hatalmat, mely szerintetek
Megillet, hogy veszem birtokba majd?

CHREMYLOS.

No, nem hiába' mondják, isten uccse,
Hogy a gazdagság gyáva!

PLUTOS.

Nem való;
Rám fogta egy házfelverő: betörvén,
Nem lelt a házban a mit elvigyen,
Mert minden el volt zárva gondosan:
S ő ezt nevezte bennem gyávaságnak.

CHREMYLOS.

No, csak ne búsulj semmit, mert ha rajta-
Lészsz emberűl e dolgon: megteszem
Hogy látni fogsz, jobban m'nt Lynkeus.[1]

PLUTOS.

S hogyan tehetnéd ezt te meg, halandó
Létedre?

[1] Zeus fia, az argonauták egyike, ki a föld alá is belátott.

CHREMYLOS.

Jó reményt merítek abból
Mit Phoibos monda, rázva jós babérját.

PLUTOS.

Hát ő tud e dologról?

CHREMYLOS.

Tud bizony.

PLUTOS.

Te lásd.

CHREMYLOS.

Ne aggódj', jámbor, semmit is:
Mert én, ha meg kell halnom is, tudod,
Ezt megteszem, magam.

KARION.

Én is, ha kell.

CHREMYLOS.

Sokan segítnek mások is: igaz
Jó emberek mind, kiknek lisztje nincs.

PLUTOS.

Ahaj! silány segítőkről beszélsz!

CHREMYLOS.

Dehogy! tedd gazdagokká csak elébb!

(szolgának:)

Hanem te, menj csak, fuss hamar ....

KARION.

Hová?

CHREMYLOS.

Hívd össze csak földmíves társaim'
(Szét a mezőn saslódnak, ott leled)
Mind, csapatostul, jöjjenek ide,
Hogy itt vegyen részt Plutosból kiki.

KARION.

No hát megyek már; csak ezt a darab
Húst [1] vegye el s vigye be valaki.

CHREMYLOS.

Én gondom az: te csak siess, szaladj. — *(Karion el.)*
Te meg, hatalmasb minden isteneknél,
Plutos, jövel bé; mert e hajlok az
Melyet ma kincscsel kell raknod tele,
Akár igazán, akár hamiss uton.

PLUTOS.

De, istenimre! félek ám nagyon
Bemenni ösmeretlen házba mindég,
Mert senki jól nem bánt velem soha.
Ha egy fukarhoz bévetődöm, az
Mingyárt elás a föld gyomrába, és
Ha jó barátja — bár milyen derék —
Jő kérni tőle csak kis összeget:
Tagadja rútul, hogy szinem se' látta;
Ha meg bolondos emberhez találok
Bemenni: koczka és rimák közé dob,
Vagy ajtaján ki meztelen, legott.

[1] Melyet az áldozatról hoz Delphiből.

CHREMYLOS.

Mert takarékos emberrel soha
Nem volt közöd még, mint én is vagyok;
Kímélni én tudok, mint senki más,
S tudok, mikor kell, ismét költeni.
Hanem jerünk be, hadd lásson meg a nőm
S egyetlen-egy fiam, kit én, utánad,
Legjobban kedvelek....

PLUTOS.

Szót fogadok.

CHREMYLOS.

Ki nem beszélne őszintén veled?... *(Bemennek.)*

KARION.

(Viszajő, a Karral.)

Oh ti, az én urammal *egy* foghajma-koszton élők,
Barátim, földi társaim, munkára kész parasztság!
Jertek velem, siessetek, mert nincs idő habozni,
Sőt a körmünkre ég bizony hogy itt dologho' lássunk.

KAR.

Hiszen jövünk, — nem ládd miként iparkodánk ugyan-
A hogy kitelt öregszerű, erőtlen férfiaktól? [csak,
Ugyan meg is szaladtatál, a nélkül hogy csak egy szót
Szólnál, mi végre hívatott bennünket össze gazdád.

KARION.

Régóta hajtom már pedig, — de nem hallod, hiába.
Azt mondja hát uram, hogy a hitvány és terhes élet
Helyett ezentul mind öröm- s jóllétben fogtok élni.

KAR.

Mi ez? honnét van e dolog, s honnan beszéli gazdád?

KARION.

Egy vén embert hozott haza magával, istenadták,
Ki szennyes, púpos, nyomorék, ránczos, kopasz, fogatlan
S ha nem csalódom, uccsegen! még tán körülmetélt is.

KAR.

Oh te, arany hírt hirdető, hogy' volt? mondd el csak újra;
Hiszen merő kincshalmaz ez, a mit hozott szerinted.

KARION.

Vénség bajából jókora halmaz biz' e, szerintem.

KAR.

Azt gondolod, hogy elviszed ezt szárazon, ha minket
Lúddá teszesz, kivált mikor kezemben itt ez a bot?

KARION.

Hát már ti engem olyatén embernek tartatok, hogy
Természetemnél fogva sem tudok valót beszélni?

KAR.

Hogy *írja*, a kötél, magát! — de a bokád kiált, hé:
Jujúh, jujúh! s óhajtja már a békót és bilincset.

KARION.

Kijött már a betűd,[1] hogy a sirban leszesz ma bíró,
Még sem sietsz, pedig Charon már jelt ad indulásra.

[1] Lásd *Nőuralom* 685. v.

KAR.

Pukkadj meg, ocsmány szolgavér, tányérnyaló teremtés!
Hogy csak bolondítsz, azt pedig még sem győzted kinyögni:
Mivégre hívatott tehát a gazdád minket össze.
Holott nyakunkon a sok baj, nem érnénk rá; de jöttünk
Sietve, és mellőzve a sok szép hagymát [1] az útban.

KARION.

Hiszen nem titkolom tovább: Plutost hozá magával
Uram, ki mindnyájótokat felgazdagít, barátim.

KAR.

Valóban, hát lehet, szabad, hogy gazdagok legyünk mind?

KARION.

Midások, engem uccse, ha szamárfület kerítttek!

KAR.

Beh víg vagyok, beh örvendek, beh tánczra áll a lábom
A kedv miatt, ha ez való, öcsém, a mit beszéltél!

KARION.

Én meg bizony, *tyuhajnáré!* a Kyklopsot [2] követve
És tánczra billegetve, *így*, a lábaim', vezetlek.
Hát *éjjah!* rajta gyermekim, nagyot rikkantva sűrűn,
Bégessétek ki a juhok' s a bűzös kecskék énekét
S utánam farkmeresztve mind! lesz kecskebak-ebéd ma.

[1] Vad hagymát, melyet a szegények a mezőn szedtek.
[2] Polyphemost, az *Odysseá*ban.

KAR.

Mi meg bizony, *tyuhajnáré!* bégetve majd, az éhes
Kyklopsot — úgymint tégedet — előfogunk, tarisznyád
Vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat,[1]
Részeg vezérét a juhnak, midőn épen horkolsz talán,
S egy nagy bolond szenes hegyű karóval megvakítunk.[2]

KARION.

Én meg Kirkét[3] utánzom, a varázsital vegyítőt,
Ki hajdan a Philónides[4] barátit rábeszélte
Korinthosban, hogy, mint kanok,
Ganéjdarával éljenek, s maga darálta nékik
S keverte a moslékjokat;
Ti meg, kunczogva a gyönyör miatt:
«Anyátok után, malaczkák!»[5]

KAR.

Akkor mi Kirkét — tégedet — a bájital vegyítőt,
Szemfényvesztőt, ki társaink' ganajjal békeverted,
Megfogva, és Lártes[6] fiát
Utánzva, gyönyörrel a herédnél fogva felkötünk,
S orrod betömjük, mint bakét,
Hogy, mint Aristyllos,[7] tátogj s kiáltsd:
«Anyátok után, malaczkák!»

KARION.

De már hagyjátok e tréfás, vagdalkozó beszédet,

[1] Értsd: «kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva». [2] Mint Odysseus Polyphemost. [3] Circe. [4] *Odysseus* helyett váratlanul Philonidesre fordítja, ki gazdag kéjencz volt, sok tányérnyalóval dőzsölt. [5] Közmondásos, mint: bogár után menni. [6] Laërtes fiát, Odysseust. [7] Ocsmány szerelmeiről gunyoltatik.

Más dalra gyújtsatok reá. — Én meg besurranok, hogy a
Gazdámtul egy darab kenyért meg egy szelet húst csenve ki,
Kérődzzem, és kibirjam a további fáradalmat. *(El.)*

KAR.

(Végdala nincs meg.)

II.

CHREMYLOS *(jő a házból)*.

Már *jó napot* kivánnom [1] ó divat
S molyette volna, földi-társaim :
Tehát *ölellek* hogy eljöttetek
Buzgón, sietve és nem vánszorogva.
No, nyujtsatok hát mindenben segélyt
Körültem, oltalmazni a vak istent.

KAR.

Ne félj : szememből Ares [2] néz ki mindjárt.
Mert szörnyü volna hogy mi, kik gyülésben
Meg is verekszünk három obolért :
Plutost magát most hagynók bántani.

CHREMYLOS.

De látom itt jő Blepsidémos is :

[1] A parasztos köszönés nem illenék, miután gazdag lett.
[2] Mars.

Mutatja már sebes járása, hogy
Hallott ezen dologról valamit.

BLEPSIDEMOS.

Mi ez? mi történt? dús lett Chremylos?
Ily hirtelen? hogy? honnét? nem hiszem.
Pedig beszélik ám, Herakles uccse,
Borbély-mühelyben űlők széltire
Hogy gazdag ember lett nagy-hirtelen.
Isten csudája már az is nekem
Hogy, dolga jól levén, barátait
Hivatja: mert ez nálunk nem szokás.

CHREMYLOS.

Nem titkolom, megmondom istenuccse.
Hát jobban állunk mint tegnap, s belőle
Részed lehet, barátom Blepsidémos.

BLEPSIDEMOS.

Gazdag levél, úgy hallom: hát igaz?

CHREMYLOS.

Leszek rövid nap, ha isten akarja:
Van a dolognak egy bibéje még.

BLEPSIDEMOS.

Mi?

CHREMYLOS.

Hogy, ha...

BLEPSIDEMOS.

Nyögd ki hát, a mit akarsz.

CHREMYLOS.

Ha sikerűl, jól lesz dolgunk örökre;
Ha elhibázzuk, úgy végünk bizony.

BLEPSIDEMOS.

Bunkója van hát, úgy látom, nehéz.
Nem tetszik az nekem: felgazdagodni
Egyszerre, aztán félni másfelől....
Nem jóba' járt az, a ki ezt teszi!

CHREMYLOS.

Nem jóba'? hogy-hogy?

BLEPSIDEMOS.

No s, ha Delphiből
Aranyt ezüstöt loptál, engem uccse,
Az istenéből, s most bánod talán.

CHREMYLOS.

Nem én Apollon uccse! Zeusra, nem!

BLEPSIDEMOS.

Ne esküdözz' jó ember; tudom én.

CHREMYLOS.

Ilyen gyanúba engem ne keverj.

BLEPSIDEMOS.

Haj, látom egy sincs már igaz sehol!
Haszonlesésnek rabja minden ember!

CHREMYLOS.

Déméter uccse nincs ki az eszed.

BLEPSIDEMOS.

Haj, beh nem ollyan ez se' mint elébb!

CHREMYLOS.

Őrűlt vagy, ember, isten az atyám!

BLEPSIDEMOS.

Még a szeme sem úgy áll, mint szokott:
Az is mutatja, hogy gonoszba' járt.

CHREMYLOS.

Hiába károgsz; tudom mért: szeretnél
Részt venni a lopottbul....

BLEPSIDEMOS.

Én? miből?

CHREMYLOS.

Pedig nem úgy van, másképen van ez.

BLEPSIDEMOS.

Hát csak raboltál, nem loptál?

CHREMYLOS.

Bolond vagy.

BLEPSIDEMOS.

Nem fosztogattál hát ki senkit is?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

Uram Herakles! h'á legyen
Az ember? nem mondod meg a valót.

CHREMYLOS.

Hisz' meg se' hallgatsz, s már vádaskodol!

BLEPSIDEMOS *(halkan)*:

Ne félj barátom (sokba sem kerül)
Én elcsinálom míg még híre futna,
Pénzzel betömve a szónokhad ajkát.

CHREMYLOS.

Úgy ám, bizisten, és három mina
Helyett beszámítsz majd tizenhatot.

BLEPSIDEMOS *(fenn)*:

Már látom is, hogy' űl ott valaki [1]
Esdőleg a szószék előtt, nejével
S apróival, mint a Heraklidák [2]
Csoportját ábrázolja Pamphilos.

CHREMYLOS.

Nem úgy van, istenadta! én csupán
Azt gazdagítom fel, ki jó, okos
És józan ember.

[1] *Chremylos*, mint bűnös, tolvaj. Szokás volt a bírák könyörületét ily módon csikarni ki. [2] Eurystheustól féltökben Athenébe menekültek a Zeus oltárához. E jelenetet festette Pamphilos festő, Apelles tanítója.

BLEPSIDEMOS.

Mit beszélsz, ugyan?
Hát oly sokat loptál?

CHREMYLOS.

Jaj, a keservét!
Megölsz, te!

BLEPSIDEMOS.

Meg *te*, úgy látom, magad'.

CHREMYLOS.

Azért se', hitvány! mert nálam van ám
Plutos.

BLEPSIDEMOS.

Miféle Plutos?

CHREMYLOS.

Hát, az isten.

BLEPSIDEMOS.

390 Hol?

CHREMYLOS.

Ott ben.

BLEPSIDEMOS.

Hol?

CHREMYLOS.

Nálam.

BLEPSIDEMOS.

Nálad?

CHREMYLOS.

Biz' ott.

BLEPSIDEMOS.

Mégy a manóba? Nálad volna Plutos?

CHREMYLOS.

Nálam bizisten.

BLEPSIDEMOS.

Nem hazudsz?

CHREMYLOS.

Nem én.

BLEPSIDEMOS.

De, Hestiára? [1]

CHREMYLOS.

Sőt, Poseidon uccse!

BLEPSIDEMOS.

A tengerúr?

CHREMYLOS.

Ha *más* van, hát az is.

BLEPSIDEMOS.

S nem küldöd át [2] hozzánk, barátaidhoz?

CHREMYLOS.

De nem vagyunk még annyira!

[1] Vesta. [2] Plutost (a gazdagságot).

BLEPSIDEMOS.

Mics'a?

Hogy által-add?

CHREMYLOS.

Bizony nem; még előbb ....

BLEPSIDEMOS.

No s?

CHREMYLOS.

Vissza kell adnunk szeme-világát.

BLEPSIDEMOS.

Kinek?

CHREMYLOS.

Plutosnak, mint volt, bárhogy is.

BLEPSIDEMOS.

Hát igazán vak?

CHREMYLOS.

Isten engem, az.

BLEPSIDEMOS.

No, nem hiába nem lelt rám soha!

CHREMYLOS.

De rád talál most, ha isten akarja.

BLEPSIDEMOS.

Jó lenne orvost hívatnunk neki.

CHREMYLOS.

De hát ki van most a városban *orvos?* [1]
Nincs itt se' méltó díj, sem tudomány.

BLEPSIDEMOS *(gondolkozva):*

Hadd lám . . .

CHREMYLOS.

De nincsen.

BLEPSIDEMOS.

Én is azt hiszem.

CHREMYLOS.

Legjobb, bizisten, ha Asklepios [2]
Szent hajlokában hálatom, miként
Szándékom is volt.

BLEPSIDEMOS.

Legjobb isten uccse.
Csak hát ne késsél, végezz valamit.

CHREMYLOS.

Hisz' indulok már.

BLEPSIDEMOS.

Csak siess.

CHREMYLOS.

Megyek.

[1] T. i. *jó.* [2] A római *Aesculapius.* Betegeket vittek hálni a templomába, hogy meggyógyúljanak.

PENIA *(a szegénység, óriási rongyos nő alakban)*

Oh, vakmerő, bűnös, törvénytelen
Tettet merészlő hitvány emberecskék,
Hová, hová futtok? maradjatok!

BLEPSIDEMOS *(ijedve)*.

Uram Herakles!

PENIA.

Mert elvesztelek
Gazok, gazúl, hogy ily nem tűrhető
Merényt merétek, mint más még soha,
Sem isten, sem halandó. Veszszetek!

CHREMYLOS.

S ki vagy te? Sápadt, úgy látom, nagyon.

BLEPSIDEMOS.

Talán Erinys [1] a tragoediákból:
Nézése ollyan őrült s szinpadi.

CHREMYLOS.

De fáklya nincsen nála.

BLEPSIDEMOS.

Meglakol hát.

PENIA.

Kinek gondoltok engem?

CHREMYLOS.

Hát, kofának

[1] Fúria.

Vagy csaplárnénak, — máskép nem rikoltsz
Ránk oly nagyot, kik nem bántánk soha.

PENIA.

Nem-é? nem a legszörnyűbb bántalom
Egész országból ki akarni űzni?

CHREMYLOS.

Nem ott van néked a mélységes örvény [1]
Hanem ki vagy hát, mondd csak szaporán?

PENIA.

Hogy' meglakoltok a mért innen el
Akartok űzni! még ma lessz a napja.

BLEPSIDEMOS.

Hát e biz' a csaplárné, itt közel,
Ki engem rossz itczéivel nyomorgat.

PENIA.

Én a *Szegénység*, évek ótai
Laktársatok vagyok.

BLEPSIDEMOS.

Uram Apollon
S ti istenek! hová fusson az ember?

CHREMYLOS.

Hová szaladsz, hé?... Oh, te gyáva féreg,
Maradsz itt helyben?

[1] Athenaeben volt egy mélység (barathron), hová a gonosztevőket szokták hányni. Annyi, mint ha mondaná: nem ott van neked az akasztófa?

BLEPSIDEMOS.

Én nem!

CHREMYLOS.

Nem maradsz?
Két férfi *egy* asszonytól fusson el?

BLEPSIDEMOS.

Mert a Szegénység ő, jámbor, maga,
Kinél veszettebb állat nincs sehol.

CHREMYLOS.

Állj meg, ha kérlek, állj meg.

BLEPSIDEMOS.

Nem biz' én.

CHREMYLOS.

Hisz' mondom, a legszörnyebb bűnt követnők
El a világon, ha ettől való
Féltünkbe' cserbe' hagynók a vak istent
És elszaladnánk, meg nem küzdenénk.

BLEPSIDEMOS.

Miféle fegyver- és erőbe' bizva?
Miféle pánczélt, vagy minő paizst —
Zálogba nem vet[1] e gonosz személy?

CHREMYLOS.

Ne félj: ez isten[2] az, ki egyedül
Diadalt emelhet, megszalajtva e nőt.

[1] Az ember mást várna. A görögnek utolsó volt, mikor fegyverét kellett zálogba vetni. [2] Plutos.

PENIA.

S pisszenni mertek, söpredék, midőn
Ily szörnyü tetten rajta kaptalak ?

CHREMYLOS.

No hát minek jössz szitkozódni ránk,
Veszsz el, mikor nem vétettünk soha ?

PENIA.

Az istenekre ! nem véttek, midőn
Plutosnak a szemét kisérlitek
Megorvosolni ?

CHREMYLOS.

Mit árt az neked,
Ha minden embert jóba' részesítünk ?

PENIA.

Ugyan mi jó telnék titőletek ?

CHREMYLOS.

Mi ?
Téged kidobni Hellásból elébb is.

PENIA.

Engem kidobni ?... s tudnátok nagyobb
Gonoszt az emberekkel tenni már ?

CHREMYLOS.

Igen, ha e czélt elmulasztanók.

PENIA.

No hát, elébb is e kérdést hozom

Tisztába: és ha meggyőzlek, hogy én
Vagyok csupán minden jó kútfeje
Reátok nézve, s hogy csak általam
Éltek.....[1] ha *nem:* tegyétek a mi tetszik.

CHREMYLOS.

Még ezt mered, gaz asszony, mondani?

PENIA.

No, csak figyelj rám. Könnyü, azt hiszem,
Bebizonyítnom tévedésedet,
Ha célod a jókat felgazdagítni.

CHREMYLOS.

Oh nyakvas, oh bitó, segéljetek![2]

PENIA.

Mit jajveszékelsz? hallgasd meg elébb.

CHREMYLOS.

Ki állhatná meg «jaj-jaj-» szó ne'kül,
Hallván az illyet!

PENIA.

A ki ép eszű.

CHREMYLOS.

Mi büntetést szabjak hát a fejedre
Ha benne sűlsz?

PENIA.

A mit tetszik.

[1] «Akkor hagyjatok békét» vagy ilyesmi marad ki. (Figura, neve *anantapodoton.)* [2] T. i. ezekre volna méltó Penia.

CHREMYLOS.

No, jó.

PENIA.

S ha buktok: *azzal* bűnhödtök ti is.

BLEPSIDEMOS *(társának)*.

No hát, elég lesz, úgy-e, *húsz* halál?

CHREMYLOS.

Ennek; magunknak egy pár is elég.

PENIA.

Nem is fogjátok elkerűlni, mert
Ki birna engem megczáfolni okkal?

KAR.

No de most ügyesen kell szólnotok ám, s oly érvet hozni csupán fel
A mivel e nőt meggyőzhetitek; gyengét nem mondani semmit.

CHREMYLOS.

Nyilván-dolog ez mindenki előtt s tudhatja, remélem, akárki:
Hogy az emberi nem derekabbjainak nagy igazság boldogan élni,
Valamint ellenben bukniok a gazok és istenteleneknek.
Mi tehát, ezt óhajtva, sok ügygyel-bajjal végtére találánk
Egy jóravaló derekas tervet, s üdvöst czélunkra egészen.
Mert ha ez a Plutos látni fog, és nem mint vak szertebolyongni:

Igaz emberhez száll csak be, tudom, s többé nem hagyja el őket;
Ellenben az istentelenektől s gonoszaktól futva-fut, és így
Mindenkit erényessé teszen és, adománya fejébe, kegyessé.
Pedig ennél már ki találna, ugyan, üdvösbet az emberi nemnek?

BLEPSIDEMOS.

Hát senki; — tanúd vagyok e részben magam is; — *ettől* sohse kérdezd.

CHREMYLOS.

Mert hiszen, a hogy most a világban foly az emberek élete nálunk:
Ki ne vélné azt őrültségnek, vagy is inkább nyomorúságnak,
Mikor a gonoszok hamisan gyűjtött vagyonukból gazdagon élnek
Többnyire; míg a jók és igazak nyomorúltan tengenek, éhen,
Rosszúl van fejök alja; *te* lévén legtöbbnyire házi barátjok?

BLEPSIDEMOS.

Ha tehát Plutos, szeme megnyílván, *ezt* elpusztítja: oly úton
Jár, hogy senki nagyobb jót nem tett, azt mondom, az emberi nemmel.

PENIA.

De hiszen, ti világ hebehurgyái, eszelős dolgokra hivékeny

Két vén embere, ti ügyetlenség s fecsegés kartánczosi, ketten!
Ha betelnék a ti kivánságtok, nem lenne bizony javatokra.
Mert ha megint jól látna ez isten, s ha magát osztályra bocsátná
Mindennek egyenlően: tudományt, kézművet senki nem űzne
A halandók közt; pedig e kettő eltűntével, ki akarna
Verni vasat, bárdolni hajót, kereket hajlítani, varrni,
Téglát vetni, sarut szabni, ruhát lúgozni, cserezni a nyers bőrt,
Vagy földet hasogatva ekével, *Déó*nak[1] aratni gyümölcsét,
Ha elélhetnétek henye módon s mind ezzel mit se' törődve?

CHREMYLOS.

Lírom-lárom! hiszen a mit elősorolál, mindazzal ezentúl
Szolgáink bajlódnak.

PENIA.

Ugyan hol veszed a szolgát?

CHREMYLOS.

Veszem őket Pénzen.

PENIA.

De kitől? ki bolond lesz már eladó, azt kérdem elébb is,
Lévén neki pénze magának elég?

[1] Déméter (Ceres).

CHREMYLOS.

Nyerekedni akarva, bejő majd
Valamely kalmár Thessaliából, hol legtöbb szolgakupecz van.

PENIA.

De azon kezdem, hogy szolgakupecz sem lesz ám egy fia sem több
Ezután, a mint te okoskodnál: mert gazdag létire mellyik
Ember veti már koczkára fejét, hogy ilyen dolgot cselekedjék?
Ugy hogy te magad lészsz kénytelen a szántást végezni, kapálni
S minden ... sanyarúbb lesz az életed a mainál.

CHREMYLOS.

Mind a te fejedre![1]

PENIA.

Nem is ágyon fogsz ám hálni (mivel nem lesz), s kényedre alunni,
Sem szőnyegeken (mert hisz' ki bolond sző-fon, ha van úgy is aranyja?)
Sem csepegett drága kenettel nem kendőztök, hozva menyasszonyt,
S nem piperézitek azt se virágos, költséges tarka ruhával:
No pedig, dús lenni mit ér aztán, ha ezekből semmise' lesz meg?

[1] Fordúljon a rossz, a mit emlegetsz. Ilyenforma a magyar népnél: *neki legyen mondva.*

Hanem énnálam van mindenetek bőven, a mi kell: mivel én, mint
Asszonya, sarkalom a kézművest, mindég ott űlve nyakán, hogy
A haszonért és a szükségért fáradva, keresse hogy' él meg.

CHREMYLOS.

Te, ugyan te mi jót tudnál mást, mint fürdőbeli hólyagot[1] adni,
Meg az éhes gyermekek és nyivogó vénasszonyok árva csoportját?
Nem is említvén a balha, tetű, szúnyog számnélküli számát
Sokasága miatt, melly a fejedet bosszantva donogja körűl, s már
Jó-hajnalba' fölébresztve, kiált: «Kelj fel; mert felkopik állad!»
Vedd még ehez azt, hogy az embernek köntös helyt rongya van, ágy helyt
Gyékénye, csimazzal telve az is, s álmából marja fel őtet;
Nyoszolája rohadt vesszőfonadék, párnája goromba darab kő;
Kenyerűl mályvát — s fonnyadt levelét eszi zöldségűl a reteknek;
Űl, szék helyen, egy eltört nagy edény cserepén; tekenője sütéshez
Egy hordó dongája, repedt az is: ím hát nem tengerözön jót
Számláltam elő, miknek te vagy a szerzője az emberi nemnél?

[1] Szegények télen a közfürdőben tanyáztak, s ott égéstől gyakran hólyagot kaptak.

PENIA.

Nem az én soromat számláltad elő: a *koldúsét* hegedülted.

CHREMYLOS.

Nem példabeszéd: «Koldusságnak édes testvére Szegénység»?

PENIA.

Nálatok *az:* nektek Dionysios ép ollyan mint Thrasybúlos,[1]
De az én éltem sora nem volt az soha — és Zeus uccse nem is lesz.
Koldusnak az élte, miről te beszélsz, annyit tesz: semmibül élni;
Míg a szegényé: takarékosan, és munkához látva serényen,
Hogy semmi fölös ne maradjon bár, de ne lásson semmibe' szűkött.

CHREMYLOS.

Déméter anyám! beh boldog is úgy hát élete, mint te leírád,
Ha sugorgatván és fáradván, temetésre valója se' lesz majd!

PENIA.

Gúnynyal akarnád, komoly érv hellyett, és furcsálkodva elütni,
Nem látva be, hogy én Plutosnál derekabbá tészem az embert

[1] A zsarnok, mint a hazamentő. Azaz nem tudtok különböztetni.

Mind szellemileg, mind külsőkép. Az *övé*, lám, mind csupa köszvény,
Meg potrohosak, henye élettől duzzadt ikráju kövérek:
Az *enyém* mind karcsu, darázs-derekú; ellenség réme csatában.

CHREMYLOS.

No bizony! mert éhséggel teszed ám oly vézna, darázs-derekúvá.

PENIA.

Ha meg a józan, szelid erkölcsöt veszem: így is megbizonyítom,
Hogy az ildom csak nálam lakozik, Plutosnál dölyfös erőszak.

CHREMYLOS.

No ugyan szép ildom a tolvajság, s házat fölverni, kiásni!

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha el kell bújni nekik, már hogy nem volna ez ildom?

PENIA.

Nézd városokon a rhétorokat: hogy míg köz sorsu szegények,
A népnek, az államnak örökké a legjobbat javasolják;
De ha fölszedték maguk' a község vagyonából, készek azonnal
Ármányt szőni a sokaság ellen, s a népnek harczot üzennek.

CHREMYLOS.

No hisz' ebben nem hazudál semmit, bár rágalmazni nagyon tudsz,
De azért még is megkeserűlöd (sohse bízd hát el magad' ezzel)

Hogy el akarnád hitetni velünk, hogy jobb a puszta szegénység
Mint a gazdagság.

PENIA.

Te azonban *ezt* megczáfolni se' bírod ·
Csak ötölve-hatolva felelsz.

CHREMYLOS.

· No, ugyan mért fut mindenki előled ?

PENIA.

Mert jobbá teszem őket. Akár végy példát a balga fiakról,
Kik az apjok elől futnak, noha ez legjobb szívvel van irántok;
Olyannyira nem könnyű dolog, a helyesebb útat kitalálni.

CHREMYLOS.

Hát Zeus se' találta, szerinted, el a helyesebb útat ? hiszen ő is
Ott tartja magánál a Plutost.

BLEPSIDEMOS.

S ránk küldi eme czudar asszonyt!

PENIA.

De hiszen, ti üdűlt *eime*-csipával becsipádzott vaksi szeműek!
Zeus önmaga is szűkölködik : én ezt nyilván megbizonyítom.
Hát tűzne, ha gazdag volna, *saját* küzdelmén — mit maga szerzett,

Az olympiain — hova gyűjti egész Hellást minden ötöd évben —
Vad-olaj koszorút, melylyel a verseny győzőit megkoszorúzza?
Hisz aranyból kellene, dús lévén koszorút hirdetnie inkább.

CHREMYLOS.

Nos hát, ez is arra mutat, mily nagy becse van kincsének előtte:
Ugyanis, fukarúl bánván vele és nem akarván költeni semmit,
Hitvány koszorút ad a győztesnek, s az aranyt megtartja magának.

PENIA.

Sokkal rútabbat akarsz ezzel rákölteni mint a szegénység,
Ha ugyan, dús létire, ily nyereség-hajhászó, nemtelen isten.

CHREMYLOS.

Pusztítana el Zeus téged, olaj-koszorúval megkoszorúzva!

PENIA.

Azt merni tagadni, hogy a jónak minden forrása szegénység
Nálatok!..

CHREMYLOS.

Erről Hekaté szolgál neked a legjobb tanusággal,
Melyik derekabb lenni: szegény-e, vagy gazdag? mert neki, úgymond,

A tehetősek s gazdagok ételt szoktak küldözni havonkint,[1]
De alig tették oda jóformán, a szegény nép elragadozza.
Pusztúlj el azért,
S mukkanni se merj ezután többet!
Mert bár igazad vón' sincs igazad.

PENIA.

«Hallod-e, Argos városa, mit mond?»[2]

CHREMYLOS.

Pausont[3] kiabáld, az evőtársad'.

PENIA.

Mire nem jutok én!

CHREMYLOS.

Csak eredj a manóba közőlünk!

PENIA.

Hova bújdossam?

CHREMYLOS.

Kalodába eredj:
De siess, lódúlj, ne soká czihelődj'.

PENIA.

Dejsz' értem fogtok küldeni még,
Tudom én, oda is!

[1] *Hekate* istennő szobrai- vagy oltáraira, a *keresztútakon*, minden hóban egyszer étel-áldozatot raktak, s azt a szegények ették meg Hekate helyett. [2] Lásd *Lovagok* 761. [3] Koldus. Lásd *Nők ünnepe* 78.

CHREMYLOS.

Akkor jöjj vissza! de most pusztúlj;
Mert jobb minekünk dúsnak lenni;
A *te* fejed meg csak hadd fájjon.

BLEPSIDEMOS.

Zeus uccse, ha én felgazdagodom,
Csapok is tort a gyermekeimmel
S feleségemmel, — fürdőbe megyek,
Honnan kijövet ragyogó bőrrel,
A kézmüveseknek
S a Szegénységnek — nagyot eresztek. *(Penia el.)*

CHREMYLOS.

No, már ez isten-átka elmene:
Már most mi ketten a Plutost vigyük
Asklepiosnál meghálatni gyorsan.

BLEPSIDEMOS.

Bizony ne késsünk, míg más valaki
Nem jő megint, elfogni a dologtól.

CHREMYLOS.

Hé, Kárion! hozd a matráczokat,
— Vezesd magát is Plutost, mint vakot —
S a többi holmit, mely bent készen áll. *(Elmennek.)*

III.

Másnap.

KARION.

Oh, Theseákon [1] apró vájt czipóval [2]
Levest gyakran merített öregek,
Mily boldog élet, mily szerencse vár
Reátok, s mindre a ki jó s igaz!

KAR.

Mit tudsz, jó lélek, a barátaidnak?
Úgy látszik, üdvös hír hozója vagy.

KARION.

Gazdám' a legnagyobb szerencse érte,
De még nagyobb Plutost magát: ki vakból
«Megszemesűle, s pilláin ragyog»,[3]
Asklépios lőn kegyes orvosa.

KAR.

«Hozál örömhirt, ujjongást hozál!»[4]

KARION.

Már most — akarsz, nem — örvendj ám bizony!

KAR.

Dicsőítem a sokgyermeküt [5] a
Halandók csillagát, Asklepiost!

[1] Theseus ünnepein. [2] Lásd még: *Lovagok* 1060. v. [3] Tragoediai sor, Sophokles egy elveszett művéből. (A *graecismus* szándékos.) [4] Ez is valami tragoediából. [5] Valószinűleg az *orvosokat* érti, kik mindnyájan Aesculáp fiai.

CHREMYLOS NEJE *(kijő)*.

Mi zaj van itt künn? jó hírt hoz talán?
Mert ezt ohajtva űlök odabenn
Régóta már és lesve Kariont.

KARION.

Hamar, hamar fuss, asszonyom, borért, hogy
Te is ihassál (mert elcsúsz nagyon);
Csőstül hozám a mindenféle jót.

NŐ.

Hol van tehát, no?

KARION.

Mingyárt elbeszélem.

NŐ.

No csak siess hát, mondjad szaporán.

KARION.

Hallgass tehát, elmondom az egész
Patvart neked, lábtól *fejig*.

NŐ.

Nekem
Biz' a *fejem*re ne! [1]

KARION.

Ne? a jót?
Mind, a mi történt?

[1] Átoknak veszi. Az eredeti szójáték talpraesettebb.

NŐ.

A *patvart* ne, csak.

KARION.

A mint az istenhez megérkezénk,
Vivén az akkor legszánalmosabb
Most, — ha ki más az — boldog férfiút:
Elébb is a tengerre hurczolók
S ott megfürösztők . . .

NŐ.

Beh *boldog*, szegény
Öreg, hogy a hűs tengervízbe dobták!

KARION.

Aztán az isten berkéhez siettünk;
S áldozva zsengét oltárán: lepényt,
«Szentelt pogácsát Héphaist' lánginak»[1]:
Lefektetők Plutost szokás szerint,
S mellé magunknak is vaczkot veténk.

NŐ.

Voltak segélyért esdők mások is?

KARION.

Volt, egy Neoklides,[2] ki vak ugyan,
De lopni jobban lát, mint a szemes;
S mások sokan még, mindenféle bajban
Sinlők. Hogy aztán, a mécsest eloltva,
Parancsolá a templom őre, hogy

[1] Tragikai sor. [2] Rhetor. Lásd: *Nőuralom* 255. v.

Feküdjünk, és ha zajt veszünk is észre
Ne szóljunk: mind lefekvénk csöndesen.
De én alunni nem tudék, mivel
Egy nagy fazék bab orromba ütött,
Mely ott hevert egy vén anyó fejénél,
S hozzá szerettem volna csúszni szörnyen.
Azonba' föltekintek s látom a
Papot, hogy a kalácsot és fügét
A szent asztalról hogy' rabolja el;
Majd sorba' járván az oltárokat,
Hol van pogácsa-, rétes-maradék:
Ezt egy szütyőbe [1] mind' beszenteli.
Gondolva hát, mily szent dolgot teszek,
Fölkeltem én is a fazék babért.

NŐ.

Boldogtalan? s nem reszketél az isten
Haragjától?

KARION.

Féltem biz' én, nehogy
Lejőjjön és azon babérosan
Elüsse a fazékot a kezemről,
Mint már a papja példát mutatott.
A vén anyó meg, hallva neszemet,
Karját kinyujtá; én pedig sziszegve
Belétaraptam, mint a szent [2] kigyó.
Ő visszarántá karját hirtelen
S beburkolódzva szépen meglapult,
Féltébe' bűzt eresztve, mint görény,
Én a fazékból jól behabsolék,
S megtöltve a degeszt, lenyúgovám.

[1] Zsákocska. [2] Aesculáp templomában kigyót tartottak.

NŐ.

S nem jött az isten még le?

KARION.

Még nem akkor. —
Aztán pedig majd furcsát is tevék:
Mert, hogy leszálla,[1] s hozzánk ért, nagyot
Szeleltem, felfuvódván a hasam.

NŐ.

Utálva fordúlt tőled el, tudom.

KARION.

Nem a; hanem Iaso[2] elpirult
Kíséretében, Panakeia[2] meg
Befogta orrát.... nem tömjént eresztek.

NŐ.

Hát ő maga?

KARION.

Föl sem vevé, bizisten.

NŐ.

Parasztos isten úgy hát, mint te mondod.

KARION.

Nem; csak ganéjturkáló.[3]

NŐ.

Vakmerő!

[1] Asklepios. [2] Asklepios leányai. [3] Mint orvos, azt is vizsgálja.

KARION.

Féltembe' a fejem' beburkolám;
Ő meg körűljárt méltóságosan
S mind sorra nézte a betegeket.
Majd a legénye kőmozsárt teve
Elé, ütővel, és szekrényt...

NŐ.

De te
Hogy' láttad ezt, ha a fejed be volt
Takarva, gaz csont?

KARION.

A *szűrön* keresztűl:
Mert volt azon lyuk, Zeus uttarcs', elég.
Ebből is a Neoklides szemének
Dörzsölt kenőcsöt, három ténoszi [1]
Foghagyma főt vetvén belé; továbbá
Aszattal,[2] ebtéjjel vegyítve, törte
Mozsárban, és eczettel fölerésztve,
Kiforditá pilláit, úgy kené meg,
Hogy jobban fájjon. Ő pedig nagyot
Bődült, s ugrott, szaladt; hanem az isten
Mosolygva szóla; «ülj itt, kenve, már:
Hogy több gyülésben izgágát ne tégy!»[3]

NŐ.

De mily derék s bölcs honfi az az isten!

KARION.

Akkor pedig, *Plutón*nak [4] űlve mellé,

[1] Tenos szigete híres volt foghagymáiról. [2] Bűzös aszat (assa foetida), [3] V. ö. *Nőuralom* 255. v. és 397. hol hasonló recept fordúl neki elő. [4] *Igy.* A két isten eredetileg egy.

Előbb is megtapintá a fejét;
Majd tiszta gyolcsot vévén, a szeme-
Héját letörlé; Panakeia [1] meg
Arczát, fejét bársonynyal fedte be.
Czuppanta egyet ajkával az isten,
Mire a szentélyből két roppant kigyó
Rohant ki...

NŐ.

Oh, szerelmes istenek!

KARION.

Szépen becsúsztak a bársony alá
S körülnyalák pilláit, úgy hiszem;
S előbb mint tíz pohár bort *te* kiinnál,
Felálla Plutos, *látva*, asszonyom.
Én örömembe' tapsolék, s uram'
Költém, — azonban kígyóstúl az isten
Nagy-hirtelen már a szentélybe tűnt.
Plutost meg a mellette feküvők
Falták-ölelték, mit gondolsz? egész
Éjjel virasztva, míg feljött a nap.
Én meg becsültem az istent nagyon, hogy
Plutost szemessé tette oly hamar,
S Neoklidest még jobban megvakítá.

NŐ.

Mi nagy hatalmad, én-uram-királyom! [2]
De monddsza csak, hol van Plutos?

KARION.

Jön ő is:

[1] Szó szerint: *minden fájdalom elleni szer.* (Panacea.)
[2] Asklepios istenhez kiált.

De roppant néptömeg fogá körül.
Mert a kik eddig jámbor, de szegény
Sorban valának, örömükbe mind
Úgy üdvözölték, fogdosák kezét;
A dúsak, a sokkalbirók pedig
Kiknek vagyonja nem gyűlt igazán,
Szemöldük összerántva dúzzogának.
A jók követték koszorúzva mind,
Nevetve, áldva; s az ütemre lépő
Vén emberek talpán döng a saru.
De, egy szó annyi mint száz: rajta mind
Tánczolni most már, szökni, lejteni!
Mert senki otthon többé nem fogad
Azzal, hogy elfogyott a liszt a zsákból.

NŐ.

Hekate uccse! e jó híredért
Czipó-füzért akasztok a nyakadba,
A mér' ilyet hozsz.

KARION.

Csak hamar tehát:
Mert már a népség majd kapunkhoz ért.

NŐ.

No, most megyek, hozok füget, diót,
Elszórni az ujonnan vett — szemeknek.[1]

KARION.

S én a csoport elébe sietek.

(Hiányzik egy kardal.)

[1] Ha új szolgát vagy menyasszonyt vittek a házba, a házi nő csemegét szórt a cselédség közé. Itt a *Plutos szeme* az új szerzemény.

PLUTOS.

..... És légyen üdvöz a nap, Hélios,
S a szent Athena[1] híres mezeje,[2]
S Kekrops egész vidéke,[3] mely fogad.
Szégyenlem elmúlt gyöngeségemet,
Mily emberekkel tartók, öntudatlan,
Míg azt, ki hozzám méltó volt, kerültem,
Nem tudva semmit. Én boldogtalan,
Amazt is, ezt is mily balúl tevém!
De most egészen a jobb útra térve,
Meglássa minden ember, hogy csupán
Önkénytelen szegődtem a gazokhoz.

CHREMYLOS *(a tolongó tömegre:)*

Manóba vélök!..... Mily nagy nyűg a jó
Napokba' mindjár' feltünt sok barát!
Ni, hogy döfölnek, hogy forrnak inamba,
Mutatva jó'karatját mindenik!
Ki nem köszönt ma nékem? mily tömeg vén
Nem vett ma környül, a vásárhelyen?

NŐ.

Légy üdvöz, édes férjem! meg *te* is;[4]
No, most kapom s ez édes holmikat[5]
Rád öntöm, mint szokás.

PLUTOS.

Ne tedd biz' azt:
Ha én betérek, ép szemmel s először,

[1] Istennő. [2] Athenae városa. [3] Attika. [4] Plutos. [5] A csemege félét. Lásd fölebb.

Egy-egy lakásba: nem ajándokot
Kivinnem illik, sőt behoznom inkább.

NŐ.

Így csemegéim' el sem fogadod?

PLUTOS.

El, mint szokás: bent, a tűzhely körül.
Így elkerülöm a nyegléskedést,
Mivel nem illik, hogy *költő*[1] függét,
Nyalánkságot szórjon nézőinek,
S kaczagni ezzel kényszerítse őket.

NŐ.

Jól mondod ezt, mert már Dexinikos[2]
Felállott, hogy függét kapdosson — a!

IV.

KARION.

Oh mily gyönyör dús lenni, férfiak,
Még úgy pedig, hogy minkbe sem kerül!
Mert lám, nekünk a jó csak dűlt, halommal
Házunkba, érte rosszat sem tevénk.
Így lenni gazdag, kellemes bizony.
Hombárainkat lisztláng tölti meg,
Az amphorát[3] piros bor, zamatos;

[1] Lásd: *Darázsok* 56. v. [2] Egy néző, ki valószinűleg azt szokta tenni. [3] Nagy, kétfülü, alul hegyesen végződő cserép edény, mely hordó gyanánt is szolgált.

Minden pohárszék oly teles-teli
Ezüst-aranynyal, hogy merő csuda;
Vermünk olajjal,[1] korsóink kenettel,
S asszú-fügével a hijú rakott.
Minden fazék, tál, eczetes edény
Rézből van immár; s a hal-fölszelő
Szúette deszka ím ezüstre vált,
Elefánt-tetemmé a rosz ruhaprés.
Arany *statér*ral[2] játszunk «fő-e vagy
Irás»-t mi szolgák; és kavics helyett
Fokhagyma-főt használunk törlekedni.
És most az úr felkoszorúzva benn
Disznót, bakot, kost áldozik; de engem
Kiűze a füst: nem képes tovább
Azt tűrni benn; úgy ette a szemem'.

IGAZ EMBER *(kisérőjéhez)*.

Siess utánam, kis szolgám; jerünk
Az új istenhez.

CHREMYLOS.

Ennye már ki ez?

IGAZ EMBER.

Előbb sanyargó ember, most szerencsés.

CHREMYLOS.

Nyilván te is hát jámbor féle vagy?

[1] Bármily visszásnak tetszik, az olajt, bort, jól kiégetett és mázolt vermekben tartották. [2] Husz drachma értékű arany pénz. A mi pénzünk szerint mintegy 12 frt.

IGAZ EMBER.

Az én.

CHREMYLOS.

Mi kell hát?

IGAZ EMBER.

Plutoshoz jövök;
Mert ő nekem nagy áldás kútfeje.
Mert hát apámról szépecskén maradt volt
Vagyon reám, úgy hogy barátimat
Segíthetém ha kértek; s gondolám,
Jó-tétemért jót várhatok viszont.

CHREMYLOS.

Igy nemde gyorsan elment a vagyon?

IGAZ EMBER.

Gyorsan bizony.

CHREMYLOS.

Aztán szegény levél?

IGAZ EMBER.

Szegény bizony. De azt hivém, kiket
Én fölsegíték, állandó barátim:
Ha rászorúlok, adnak; de kitért
Előlem — meg se' látott egyik is.

CHREMYLOS.

Sőt kinevettek, úgy-e?

IGAZ EMBER.

Ki bizony.
Szikkadt[1] pohárszék lön a megölőm.

[1] Bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken.

CHREMYLOS.

De most nem úgy van.

IGAZ EMBER.

A miért jövök
Hálát adandó az istennek itt.

CHREMYLOS.

Hát e kopott szűr, mit szolgád czipel
Mit tartozik Plutosra? monddsza csak.

IGAZ EMBER.

Oltárra tenni hoztam azt neki.

CHREMYLOS.

Tán ebbe' nyerted a nagy [1] avatást?

IGAZ EMBER.

Ebben sanyargék, tíz évnél tovább.

CHREMYLOS.

Hát a sarut?...

IGAZ EMBER.

Az is velem nyomorgott.

CHREMYLOS.

Oltárra szántad azt is?

IGAZ EMBER.

Arra én.

[1] A mysteriumokba. Oly régi, hogy fiatal korodban volt új.

CHREMYLOS.

Szép két ajándék, istennek, nagyon!

SYKOPHANTA (jő).

Oh, én boldogtalan, hogy tönkre mentem!
Oh én háromszor, négyszer nyavalyás,
Sőt tízszer, tízezerszer! hajjahó!
Olyan kegyetlen sorsban áztam el.

CHREMYLOS.

Védőm Apollon és szent istenek!
Mi ez? mi történt e boldogtalannal?

SYKOPHANTA.

Hát nem nehéz sor a mi engem ért
Hogy elveszítém összes vagyonom
Plutos miatt; ki újra megvakúl még
Ha van igazság a felhők felett!

IGAZ EMBER.

Én sejtem immár, hogy' van e dolog:
Roszúl megy a mi emberünk sora,
Rosz pénz a földi, úgy látszik nekem.

CHREMYLOS.

No, úgy ha elvész sem kár, istenuccse.

SYKOPHANTA.

Hol van, hol, a ki azt igérte, hogy
Mind gazdagokká tesz bennünket, a mint
Látása megjő, rögtön? de ki még
Egynémelyünket jobban tönkre tett?

CHREMYLOS.

Már például kit?

SYKOPHANTA.

Ehol, engem is.

CHREMYLOS.

Mert tán gonosz valál? ház-felverő?

SYKOPHANTA.

Én nem, bizony; — de a *ti* dolgotok
Sehogyse' tiszta: mert nincs benne mód
Hogy nálatok ne volna vagyonom!

KARION.

Déméter! oh beh rögtön idetermett
A sykophanta! Farkas-éhe van.

SYKOPHANTA.

Nem jössz azonnal a birák elé?
Kerékbe törve kell bevallanod
A mi gonoszt tevél.

KARION.

De megagyallak!

IGAZ EMBER.

Zeus engem uttarcs', nagy az érdeme
Plutosnak összes Hellásban, hogy e gaz
Sykophantákat elveszté gazúl.

SYKOPHANTA.

Jaj, én szegény! hát kinevetsz te is?...

Pedig: hol vetted ezt az új zekét?
Még tennap ócska szűrben láttalak.

IGAZ EMBER.

Kutyába veszlek! van varázs-gyürűm,[1]
Egy drachma volt az ára Eudamosnál.

CHREMYLOS.

De sykophanta-csípéstől nem óv.

SYKOPHANTA.

Hát nem gyalázat ez, de nagy?... De arra
Még sem feleltek: mit csináltok itt?
Nem *jóra* vagytok itten semmiképp.

CHREMYLOS.

Nem a *tiédre*, tudhatod bizony.

SYKOPHANTA.

Mert az enyémből lakmároztok, úgy!

CHREMYLOS.

Bár úgy gebedj meg, a tanúddal együtt,
Éhen-szomjan, a mint igazt beszélsz!

SYKOPHANTA.

Merészlitek tagadni, nyomorúk?
Benn sül a tenger hús- és halszelet.
(szaglálva.)
Szüszű, szüszű, szüszű, szüszű, szüszű!

[1] Nem árthatsz nekem: véd a talizmán.

CHREMYLOS.

No, mit szagolsz, czudar?

IGAZ EMBER.

Tán a hüvöst:[1]

Hogy ily kopott szűr van nyakába vetve.

SYKOPHANTA.

Hát tűrhető ez, oh Zeus s istenek!
Hogy így gunyolnak? Jaj, megfojt a méreg
Hogy így bánnak velem jó honfival!

CHREMYLOS.

Jó honfi, már te?

SYKOPHANTA.

Az, mint senki más.

CHREMYLOS.

Felelj tehát, ha kérdelek.

SYKOPHANTA.

Mire?

CHREMYLOS.

Szántóvető vagy?

SYKOPHANTA.

Nem vagyok bolond!

CHREMYLOS.

Kereskedő?

[1] A hűs levegőt.

SYKOPHANTA.

Teszem[1] magam', ha kell.

CHREMYLOS.

Mi hát? ... Tanultál kézmüvet?

SYKOPHANTA.

Nem én.

CHREMYLOS.

No, hát miből élsz, nem dolgozva semmit?

SYKOPHANTA.

Az állam' s minden egyes dolgait
Én ellenőrzöm.

CHREMYLOS.

Te? ki bízta rád?

SYKOPHANTA.

Magam.

CHREMYLOS.

Hogyan lehetnél hát jó honfi, bicskás,
Ha közköpü vagy rád nem tartozókban?

SYKOPHANTA.

Nem tartozik rám, szülő városom'
Teljes erőmből szolgálnom, liba?

CHREMYLOS.

Be szép szolgálat a leselkedés!

[1] Tettetem. A kereskedők fel voltak mentve a hadi költség és szolgálat alól.

SYKOPHANTA.

Az, a fenálló törvény őre lenni
S nem hagyni hogy megszegje valaki.

CHREMYLOS.

Hát nincsen arra törvényszék jelölve
A város által?

SYKOPHANTA.

De vádat ki tesz?

CHREMYLOS.

Akárki.

SYKOPHANTA.

No s? «Akárki» *én* vagyok:
Én rám van bizva minden állam-ügy.

CHREMYLOS.

Úgy ebre bízták, isten az atyám!
S nem volna kedved a szádat befogni
És nyugton élni?

SYKOPHANTA.

Birka élet az,
Ha nincs mulatság és foglalkozás.

CHREMYLOS.

Se' *mást* tanulni?

SYKOPHANTA.

Nem, habár egész
Plutost id'adnád s Battos [1] kincseit.

[1] Battos (jós) alapította Cyrénét, mely, kivált silphion (assa foetida) kereskedésből nagyon felgazdagodott. Ezért az eredetiben *silphion* van, a kincs helyett.

CHREMYLOS.

Le hát a zubbonyt!

KARION.

Hé, neked beszélnek!

CHREMYLOS.

Meg a topánkát!

KARION.

Néked szól ez is!

SYKOPHANTA *(védő állásban)*.

Dejsz' ide jöjön hát közűletek
Akárki!...

KARION.

Ez «Akárki» *én* vagyok.

SYKOPHANTA.

Jaj! jaj! fényes nappal kifosztanak!

CHREMYLOS.

Mert más bajára etted kenyered'.

SYKOPHANTA.

Meglásd hogy mit csinálsz! tanút hivok.

CHREMYLOS.

El is fut, esze nélkül, a tanúd.

SYKOPHANTA.

Jaj, egyedűl szorúltam!

KARION *(üti)*.

Bőgsz, ugy-e?

SYKOPHANTA.

Jaj jaj! megint jaj!

KARION *(az Igaz embernek:)*

Addsza szűrödet,
Hadd lököm e sykophanta nyakába.

IGAZ EMBER.

Nem, mert Plutosnak van szentelve már.

KARION.

No, hol van ennek illendőbb helye
Mint egy zsiványon és házfelverőn?
Plutosra ékes, drága mez való.

IGAZ EMBER.

Hát e czipőkkel most már mit csinál
Az ember?

KARION.

Azt is majd fölszegezem
A homlokára, mint olajfa törzsre.[1]

SYKOPHANTA.

Eltávozom: mert látom én vagyok,
A gyönge fél. De kapjak czimborát csak,
Bár mily fajankót: e hatalmas isten
Meg fog lakolni általam, ma még,
Hogy megbuktatja, egyes létire,
A népuralmat az állam-tanács,
Polgárok és köz-gyűlés híre nélkül.

[1] Templomok körül leginkább vad olajfára szegezték az *anathemákat.* (Oltárra ajánlott holmit.)

IGAZ EMBER.

No hát, ha már az én fegyverzetem'[1]
Viszed magaddal: közfürdőbe[2] menj,
Ott, mint kolompos, állj fűtőzni, mert
Ott álldogáltam én is hajdanában.

KARION.

De majd herénél fogva húzza ki
A fürdőszolga: mert ha rátekint
Meglátja rögtön, hogy afféle rossz pénz. *(Syk. el.)*

CHREMYLOS *(Igaz embernek:)*

Mi meg jerünk be, hogy imádd az istent. *(El.)*

V.

VÉN ASSZONY *(jő)*.

Öreg barátim, vajjon igazán
Az új isten lakához érkezénk,
Vagy elhibáztuk az útat merőben?

KAR.

Szép *ifju* nőcske, ép' az ajtaja
Elébe értél; jó helyt kérdezed.

VÉN ASSZONY.

No, majd kihívok valakit belől.

CHREMYLOS.

Ne törd magad: kijöttem én magamtól;
Hanem, mi jóba' jársz, mondjad hamar.

[1] A rossz köntöst és sarut. [2] A szegények télen a közfürdőkbe menekűltek a hideg elől.

VÉN ASSZONY.

Nagy jogtalanság és szörnyű eset
Történt velem: mióta lát ez isten,
Nem élet az élet nekem, miatta.

CHREMYLOS.

Mi a bajod? tán *sykophantria*
Valál a nők közt?

VÉN ASSZONY.

Nem, Zeus uccse, én.

CHREMYLOS.

Hát, a betűd [1] nem jött ki, az ivásnál?

VÉN ASSZONY.

Gunyolsz: szegény fejem, mindenki szurkál!

CHREMYLOS.

Mondj egyet a ki szurkál, ízibe.

VÉN ASSZONY.

Figyelj tehát. Volt egy ifjú barátom,
Szegényes, ámde jóképű s derék
Legényke; mert ha kértem bár mire,
Megtette mindig jól és rendesen;
Szolgáltam én is mindenben neki.

CHREMYLOS.

S mit kért leginkább tőled a fiú?

[1] Mint a biráké. Lásd *Nőuralom* 685. v.

VÉN ASSZONY.

No nem sokat; szégyellt tőlem nagyon.
Drachmát, zekére, kért olykor huszat,
Czipőre nyolczat; hugocskáinak
Kért hogy zubbonyt vegyek, köntöst az anyja
Számára; búzát is, vagy négy köbölt.

CHREMYLOS.

Apollon uccse, nem sok a mit el-
Sorolsz: világos hogy szégyellte tőled.

VÉN ASSZONY.

S nem kéri azt se' — úgy mond — rosszaság
Fejébe: csak barátságból, hogy a
Kapott zekérül így eszébe jussak.

CHREMYLOS.

Szörnyen szerelmes volt hát a fiú!

VÉN ASSZONY.

De már nem ollyan érzéssel van a
Gyalázatos: megváltozott nagyon.
Mert én, ihol ni, e mákos lepényt
S a tálba' lévő többi csemegét
Küldvén számára, és üzenve, hogy
Estére elmegyek....

CHREMYLOS.

Mit tett? beszélj.

VÉN ASSZONY.

Meg annyit adva hozzá, visszaküldé

Azzal: ne menjek őhozzá soha.
Még azt üzente vissza; a mi több:
«Rég volt Miletos népe harczias!»[1]

CHREMYLOS.

Lám, hogy nem épen rossz ízlése van:
Mióta gazdag, nem kell a babó;
Szegény korában mindent megevett.

VÉN ASSZONY.

Déméter engem... úgy van! mert elébb
Minden nap eljárt az ajtóm elé.

CHREMYLOS.

Kivinni?[2]

VÉN ASSZONY.

Nem; csak hangom' hallani,
Már mint szerelmes.

CHREMYLOS *(félre)*.

Hasznáért biz' a.

VÉN ASSZONY.

S ha észrevette hogy szomorkodom
«Kincsem, galambommal» dédelgetett.

CHREMYLOS *(félre)*.

Aztán czipőre pénzt kért, gondolom.

[1] Közmondás a puha miletosiakra. Hír szerint Anakreontól ered. (Régen volt az, még mikor a kő is lágy volt.) [2] Eredetiben kétértelmű: *adományt* kihordani a házból, vagy *téged* kivinni mint halottat (mert *vén* vagy).

VÉN ASSZONY.

Sőt a minap, Déméter ünnepére
Menvén kocsin, rám nézett valaki:
S ezért egész nap vert, szidott a lelkem!
Oly isszonyúan féltett a fiú.

CHREMYLOS *(félre)*.

Mert azt akarta, hogy *maga* egyék csak.

VÉN ASSZONY.

Dicsérte gyakran, mily szép a kezem....

CHREMYLOS *(félre)*.

Mikor huszával volt a drachma benne.

VÉN ASSZONY.

S azt mondta, bőröm ollyan illatos...

CHREMYLOS *(félre)*.

Bizony! ha *thási* bort töltél neki.

VÉN ASSZONY.

Meg a szemem hogy mily szép és szelid....

CHREMYLOS *(félre)*.

Nem volt ügyetlen a legény: tudá
Hogy' kell bogárzó vén nő vagyonát
Fölenni.

VÉN ASSZONY.

Nem jól tette hát, barátom,
Az isten ezt; bár váltig mondja, hogy
Segéli a kin bántalom esett.

CHREMYLOS.

De mit tegyen hát? szólj s meglesz azonnal.

VÉN ASSZONY.

Hát kényszeritse, Zeusra! mert igazság
Jóval fizetni a jótételért:
Különben egy csep jót sem érdemel.

CHREMYLOS.

Nem megfizette minden éjtszaka?

VÉN ASSZONY.

De azt fogadta, élve nem hagy el.

CHREMYLOS.

Mind jó; de már *élőnek* sem tekint.

VÉN ASSZONY.

Mert a bubánat elhervaszta, lelkem.

CHREMYLOS *(félre)*.

Úgy látom: inkább összerothadál.

VÉN ASSZONY.

Gyűrűn keresztül húzhatnál bizony.

CHREMYLOS *(félre)*.

Igen, ha rosta [1] volna a gyürű.

VÉN ASSZONY.

Azonban itt jő a fiú maga,

[1] T. i. valamely széles rostának a *kérge*, nem az apró lyukai.

Ki ellen oly régen panaszkodom.
Úgy látszik, dáridóba megy.

CHREMYLOS.

Lehet;
Mert koszorúzva, s fáklyával megyen.

IFJU *(jö)*.

Ölellek. Mit beszél öreg babám? —
Be hirtelen megőszültél, az égre!

VÉN ASSZONY.

Jaj, e gyalázat! hogy csúfol szegényt!

CHREMYLOS.

No, mert régóta nem látott talán.

VÉN ASSZONY.

Mióta, kópé? tegnap volt velem.

CHREMYLOS.

Úgy hát nem ollyan mint más emberek:
Részeg korában élesb a szeme.

VÉN ASSZONY.

Nem, csak goromba mindig és paraszt.

IFJU.

Tengerposeidon, s vénség isteni!
Ni, mennyi ránez van az ábrázatán.

VÉN ASSZONY.

A, a!...
Ne tartsd a fáklyát oly közel.

CHREMYLOS.

Ne ám:
Mert ha egyetlen szikra kap belé,
Mindjárt el-ég, mint száraz olajág. [1]

IFJU.

Akarsz velem játszódni?

VÉN ASSZONY.

Hol, kakó?

IFJU.

Csak itt, fügével.

VÉN ASSZONY.

Aztán mit ugyan?

IFJU.

«Találd ki, hány — fogad van?»

CHREMYLOS.

Én tudom:
Három talán, vagy négy, lehet neki.

IFJU.

Fizess: csak egy van, egy rosz zápfoga.

[1] A szent olajág, melyet az ajtók fölibe tűztek, s ott természetesen megszáradt. (Eiresione.) V. ö. *Lovagok*. 678. v.

VÉN ASSZONY.

Istentelen, megőrültél? mosó-
Teknővé tenni [1] ennyi' nép előtt!

IFJU.

Jól járnál, ha kimosna valaki.

CHREMYLOS.

Ne ne!... vásárra van kinyalva most:
Mihelyt lemosnák a pirossitót,
Kilátszanának arcza rongyai.

VÉN ASSZONY.

Látom, hogy agg létedre sincs eszed.

IFJU.

Tán, hé, kerűlget és fogdos bizony,
Gondolva, hogy én észre sem veszem?

VÉN ASSZONY.

Nem Aphrodít' uccs' engem, te pimasz!

CHREMYLOS.

Hekate uttarcs'! őrült nem vagyok. —
Hanem, fiam, nem engedem, hogy e
Szűzzel haragba' légy.

IFJU.

Hisz' én imádom!

CHREMYLOS.

Mégis panassza van rád.

[1] Meggyalázni.

IFJU.

Mi panassza?

CHREMYLOS.

Hogy csúfot űzsz belőle, s ezt veted:
«Rég volt Miletos népe harczias!»

IFJU.

Őérte hajba nem kapok veled....

CHREMYLOS.

Mi?

IFJU.

Tisztelve agg korod; de másra nem
Bíznám, világért sem, hogy azt tegye.
Most menj örömmel, és vidd a menyecskét.

CHREMYLOS.

Tudom, tudom már, hol jár az eszed:
Nem kell magadnak.

VÉN ASSZONY *(megvetőleg)*.

S *ki* az átruházó?

IFJU.

Én szót se' váltok ilyen tízezer
Év óta elnyűtt bocskorral tovább.

CHREMYLOS.

De már, ócsém, ha a borát megittad,
A söprejét is meg kell innod ám.

IFJU.

De régi söprő, már igen dohos.

CHREMYLOS.

A bornyomó zsák helyre hozza majd.

IFJU.

De most jerünk be: mert e koszorút
Az isten oltárára fölteszem.

VÉN ASSZONY.

Én is bemék, mert egy szóm van vele.

IFJU.

Úgy nem megyek be.

CHREMYLOS.

Csak bátran, ne félj:
Nem bánt erővel.

IFJU.

Jól mondod bizony:
Elég sokáig kentem azelőtt.

VÉN ASSZONY.

Eredj no; én majd hátul surranok be. *(El.)*

CHREMYLOS.

Oh Zeus király, beh szívos e banyácska!
Hogy' rátapad, mint szirtre a csiga! *(El.)*

VI.

HERMES

(kopogtat az ajtón s félreáll).

KARION.

Ki zörgeté az ajtót?.... No, mi ez?
Nincs senki.... vagy tán az ajtó magától
Nyikorga?...

HERMES.

Hé, te Karion, maradj!
Neked beszélek.

KARION *(meglátja).*

Földi, monddsza csak:
Te döngetéd az ajtót oly nagyon?

HERMES.

Nem, most akartam. Megnyitád elébb.
De menj, szaladj csak: hivd ki az urad',
Az asszonyod', meg mind a gyermeket
Meg a szolgákat is, meg a kutyát,
Meg tenmagad, meg a disznót...

KARION.

Mi baj?

HERMES.

Az hogy, gazember, Zeus most egy vödörbe
Készül habarni mindnyájótokat
S úgy mindenestül a mélységbe [1] dobni.

[1] A *barathronba.* Lásd 428. v.

KARION.

Ily hírt bemondó nyelvét veszti ám! —[1]
De mért akarna így megrontani
Bennünket?

HERMES.

A mért nagy bűnt tettetek.
Mert a mióta Plutos ujra lát,
Nem áldoz senki tömjént, se' borostyánt,
Se' lepényt, se' barmot egy fiát se már
Nekünk, az isteneknek.

KARION.

Sőt nem is fog:
Mert rossz gondviselőink voltatok.

HERMES.

A többi istent kicsit bánom én:
Csak hogy magamnak is jaj.

KARION.

Van eszed.

HERMES.

Előbb a csáplárnéknál[2] volt nekem
Hajnaltul kezdve minden jó: füge,
Lepény, méz, s a mi Hermesnek való:
De most keresztbe rakhatom bizony
A lábam', éhen.

[1] Rossz hirt megvinni nemcsak a keleti zsarnokoknak féltek az emberek, hanem a helléneknél is. Tudjuk a tragoedia-beli hirnökök is mennyire szabódnak ettől. [2] Kiknek szintén védője volt, mint a nyerészkedés istene.

KARION.

Ugy kell: mert gyakorta
Büntetni hagytad [1] jóltevőidet.

HERMES.

Jaj, a lepény! az ünnepi kalács!

KARION.

Az kéne, a mi nincs: hiába hívod.

HERMES.

Jaj, a czobák, mit másszor én evém meg!...

KARION.

No, most ugorj a légbe nagyokat.

HERMES.

Jaj, a meleg máj, a mit hajdan ettem!...

KARION.

Most a te májad' gyötri kínos éh.

MERMES.

Jaj az egyenlő víz-vegyű [2] pohár!...

KARION.

Idd rá a koneczra [3] és lódúlj hamar!

HERMES *(bizalmasan)*.

Nem tennél némi jót barátodért?

[1] A korcsmárosokat, ha rosszat s rosszúl mértek. [2] Rendesen több vízzel (2/3, 3/5) vegyítve itták a bort. [3] Idd rá (képzeletben) a *czobák*ra, mit fönnebb említél, a szintén képzelt bort.

KARION.

Én szívesen, ha tőlem kitelik.

HERMES.

Adj egy darabka jól-sült kenyeret
Ennem, meg a friss húsból, mellyet ottben
Áldoztok épen.

KARION.

Tilos ám kiadni.[1]

HERMES.

Pedig, ha olykor gazdád holmijét
Elcsented, én tevém, hogy rád ne süljön.[2]

KARION.

No, hogy belőle részt kaphass, zsivány;
Mert néked is kijárt egy jó lepény.

HERMES.

Aztán megetted azt is tenmagad.[3]

KARION.

Mert nem te kaptad a sok ütleget
Ha engem rajta csiptek valamin.

HERMES.

No, csak ne hányd fel «ha Phylét[4] bevetted.»
Inkább fogadj be pajtásúl, az égre!

[1] Vesta némely áldozatain szentségtörés volt a húst idegennek kiadni a házból. [2] Lévén a tolvajok istene is. [3] Mint az áldozatot *rendesen* az áldozó fogyasztotta el. [4] Közmondás. Arra czéloz, mikor Thrasybulos bevette Phylét s megszabadította Athenét. Értelme: ha nagy dolgot tettél, ne emlegesd, ne panaszold fel.

KARION.

Megválsz az istenektől, s itt maradsz?

HERMES.

Mert jobb, de sokkal ám, tinálatok.

KARION.

Mi? a *szökést* te illőnek hiszed?

HERMES.

«Mindütt hazánk van, hol jól megy sorunk.»[1]

KARION.

S mi hasznodat vennők, ha itt maradsz?

HERMES.

Ajtó mögé tehettek, *Forgatónak*.[2]

KARION.

Mit, Forgató? nem kell fölforgatás!

HERMES.

*Vásár*inak hát.

KARION.

De dúsak vagyunk:
Minek hízlalni Hermest, a szatócsot?

HERMES.

Hát *Cselszövő*nek.

[1] Aligha nem Euripides valamely elveszett művéből való.
[2] Ezek mind Hermes *melléknevei*, melyekre görögben szójáték felel meg, mit bajos visszaadni.

KARION.

Semmi cselszövő!
Nem járja most csel, sőt őszinteség.

HERMES.

Vagy *Útvezér*nek.

KARION.

Ugy de *lát* az isten:
Szüksége többé kalauzra nincs.

HERMES.

Úgy *Verseny-őr* leszek. Mit szólsz ez ellen?
Plutoshoz illő mindenek fölött,
Rendezni művész- és birok-tusát.

KARION.

No lám, be jó ha soknevű az ember!
Ez már kilelte, hogy hogy' élhet el.
No, nem hiába iratják maguk'
Napos-biráink több betű [1] alá.

HERMES.

Hát, áll az alku, s bémegyek.

KARION.

No, csak
Eredj a kúthoz, s mossad a belet;
Mutasd ki, hogy dologra vagy teremve.

(Bemennek.)

[1] Lásd *Nőuralom* 685. v.

Egy pap jő.

PAP.

Ki mondaná meg, hol van Chremylos!

CHREMYLOS *(kijö, később a vén asszony is).*

Mi baj, barátom?

PAP.

Hát mi volna? Nagy baj.
Mert a mióta Plutos újra lát,
Éhen veszek, nincs ennem egy falat,
Holott a Megtartó Zeus papja volnék.

CHREMYLOS.

Az istenért! s mi ennek az oka?

PAP.

Áldozni senki nem akar.

CHREMYLOS.

Miért?

PAP.

Mind gazdagokká lettek. Azelőtt
Míg semmijök nem volt, jött a menekvő
Kalmár, feloldott alperes s hozott
Áldozni barmot; más, engesztelőül;
S hitt papnak engem: most nem áldozik
Egyátalába' senki; még be sem lép,[1]
Csak félre-dolgát tenni, tízezer!

[1] A templom udvarába vagy berkébe (temenos).

CHREMYLOS.

Most hát a paprész ebből jár neked?

PAP.

Én hát, a Megtartó Zeust cserbehagyva
Már magam is csak itten maradok.

CHREMYLOS.

Ne félj, az isten mindent jóra hoz.
Itt van, magától ide jött közénk,
A Megtartó Zeus.

PAP.

Úgy jól van tehát.

CHREMYLOS.

Iktassuk a templomba hát —
(a pap már menve).
No, várj csak —
Plutost, a helyre, hol másszor lakott
Őrízve mindig Pallas rejtekét.[1]
De, adjon égő fáklyát valaki,
Azzal vezesd az istent.

PAP.

Igen is,
Tegyétek.

CHREMYLOS.

Egy meg Plutost hivja ki!

[1] Pallas temploma hátulsó rejtett részét (opisthodomos), hol Athenae közkincse állott. V. ö. *Lysistrate* 174. v.

VÉN ASSZONY.

Hát már neken mi dolgom?

CHREMYLOS.

Vedd a szent
Edényt fejedre, s szép halkan vigyed:
Elég czifrán vagy öltözködve úgy is.

VÉN ASSZONY.

Hát a miért jövék?

CHREMYLOS.

Meglesz az is:
Estére hozzád ballag a fiú.

VÉN ASSZONY.

Na, Zeus nevére! ha kezeskedel,
Hogy még ma eljön, viszem az edényt *(indúl)*.

CHREMYLOS.

Lám, e fazékkal ép' ellenkező
Dolog történik, mint a többivel:
Mert más fazék *ősz* habját[1] fölveti;
Ennek pedig alatta mén az *ősz* haj. *(El.)*

KAR.

Minekünk se' szabad már késni tovább, hanem illő
hátra vonulni,
S kötelességünk *ezeket* dallal kisérni az ünnepi sorban. *(El.)*

[1] Görögben a szó *habot* és *banyát* jelent. *Itt* a szójáték elég fagyos.

GLOSSARIUM.

ELŐSZÓ.

Aristophanes költészete a legváltozatosabb s legmerészebb képzelet forrásából fakad. Ilyen költészet természetesen roppant nyelv-kincscsel dolgozik s ezt a szó- és kifejezésbeli gazdagságot az előttünk levő fordítás is feltünteti. Aranynak itt bőséges alkalma volt sok olyan tősgyökeres kitételt felhasználni, mely az irodalmi nyelvben vagy épen nem vagy csak elvétve fordúl elé, s azért a nép szavajárását nem igen ismerő olvasó előtt érthetetlen. De abban is, a mi érthető, sok olyan van, a mit a költői alkalmazás figyelemre méltóvá s nyelvészet vagy stilus szempontjából tanúságossá tesz.

Az Aristophanes-féle gondolatot sokszor épen az Aristophanes-féle szó teszi azzá, a mi; úgy, hogy a fordítónak, hacsak az eredeti szöveg hatását gyöngíteni, a maga sajátos voltából kivetkőztetni nem akarja, a magyarban is Aristophanes módjára kell eljárnia.

Tömöttséget tömöttséggel, szójátékot szójátékkal, komikus szóalkotást megfelelő szóalkotással kell visszaadnia, s hogy Aranynak mindez mennyire sikerült, hogy fordítása mennyire híven állítja szemünk elé a Gráciák e mosdatlan gyermekét, azt már birálatomban jelentettem, a mely az első kötet VI. és VII. lapján olvasható. Itt is bebizonyúlt, a mit a Nyelvőr, VIII. 529. a *Toldi szerelme* ismertetésében költőnkről mond, hogy «ő nemcsak a ma-

gyar költésnek, ő a magyar nyelvnek is legnagyobb mestere».

Mindezek után, úgy hiszem, elég okom volt azon lenni, hogy Aristophanes magyar fordításához glossarium csatoltassék. De, fájdalom, koszorús költőnk, a miről a nagy közönség is régen értesült, gyönge szeme miatt minden ilyen munkára jelenleg képtelen s így történt, hogy valamint Aristophanes életrajzának s az egyes vígjátékaiba való bevezetéseknek, úgy a glossariumnak is a megírása alulirottra háramlott.

A mi eljárásomat illeti, meg kell jegyeznem, hogy az anyag megválasztásában nem csak az olvasót, hanem némileg a szótár- és nyelvtanírót is szem előtt tartottam. Az új vagy eddig ismeretlen kitételeken kívül azokat is fölvettem a glossariumba, melyek közönséges létükre még *teljes* szótárainkban sem találhatók. Csak azt magyaráztam, a mi magyarázatra szorúl; a mely kitétel valami oknál fogva említésre méltó, de magában véve érthető: azt egyszerűen megemlítettem. Minden szónál megmondom, melyik vígjáték hányadik versében fordúl elé; a mire nézve jegyzeteim kéznél voltak, ott egyéb idézeteket, bizonyítékokat és fejtegetéseket is mellékeltem.

A mi hiány van e glossariumban, azt a szíves olvasó némileg az idő rövidségének tulajdonítsa: mert a fordítás megjelenését nem volt szabad soká késleltetnem.

Ponori Thewrewk Emil.

GLOSSARIUM.

Abb'a: abba a. Darázsok 1310. *addsz'a* Nőuralom 163. *manób'a* Darázsok 1284. *id'a*: ide a. Madarak 207. Ach. 792. *össz'esküvő* Lovagok 421. *miót'a* Lovagok 594. *addsz'egy* Ach. 881. *rón'* mássalhangzó előtt is Ach. 321—672. *jó'karat* Lov. 639. *jó'karó* 816.

abárló: Schaumlöffel. Dar. 1109. Nyelvőr II. 491.

acsarkodik: agyarkodik. Madarak 1557. Nyelvőr IX. 91.

ad. *fejét adni valamire*: rászánni magát valamire. Béke 94. *ad májját nekem*? Béke 1039. Lásd *levét*.

adag: Portion. Békák 133.

addig-addig: mindaddig. Dar. 1416. V. ö. Simonyi Magyar nyelvtana. (Budapest. 1879.) 81. §. 2). *addszi* Lov. 120. Ach. 783.

adaja: adója Béke 729. Régi és dunántúli alak. Lásd Mátyás Flór. Magy. nyelvtörténeti szótár 6—7. lap. Berzsenyi is használja, Versei 1860. évi kiad. 195. lap., s védi Kazinczy ellenében, Kaz. és Berzs. levelezésök 109. lap. Aranynál több helyütt találkozik. Buda halála I. kiad. 93. 223. 224. 233. lap. V. ö. *adája* Nyelvőr IX. 481.

adándod: adandod. Madarak 906. Régies.

adó-beszedni: adót beszedni. Lovagok 990. Lásd Egyetemes philol. Közlöny I. 251—256. lap.

aegyptizáltok, azaz: ravaszkodtok. Nők ünnepe 882. Lásd: *tormázz*.

ajaz. nyilat ajazni: den Bogen spannen. Békák 1291. = *ivet ajazni* Nők ünnepe 108.

ajánl: felajánl, ajándékul, áldozatul hoz. Felhők 420.

ajk. *házam ajka*: házam ajtaja. Acharn. 448.

ajkharapva Darázsok 739. 1040. *ajkrebegve* Acharn. 650. *ajkszoritva* Ach. 656. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. Simonyi Magy. nyelvtan 207 és 208. §.

akkor-időben Darázsok 1053. V. ö. *akkor éjjel* Toldi szer. IV. 49. *mekkor tájt* Madarak 1409.

alakos, *deli tánez* Békák 324.

alám ment. Békák 444. V. ö. *nehogy a pokróczba menjen.* Nőuralom 346.

alattság: vastag (hajó-) kötél. Szláv eredetű szó. Béke 37.

alélhatatlan. *az aether alélhatatlan szeme:* das nie ermüdende Auge des Aethers. Felhők 284.

alfelleső Lovagok 820. v. ö. *férfiparázna.*

alkalom, *minő alkalmon útazol?* mit welcher «Gelegenheit» reisest du? Béke 124. = *alkalmatosság.* V. ö. Toldi szerelm. VI. 39.

almával hajigál a kéjnő. Felhők 956. Az alma erotikus jelentésű. Lásd Becker Charikles 1875. kiad. I. 292—3. lap. V. ö. Arany-Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 584. lap.

alólkelő: az előkelő tréfás ellentéte. Lovagok 189.

alsor Békák 1023. a több-sor evezős hajókon a felső sor alatt levő sor.

alvégi: az alvégről, a helység alsó részéről való. Darázsok 857. v. ö. *fölvégi* Darázsok 858.

ambroziás dal. Madarak 702.

anyámasszony katonája: gyáva. Felhők 960. *anyámasszony vitézi* Békák 943.

anyjányi: flügge. Madarak 1257.

anyjokom: Igy szólítja a magyar ember, kinek gyermekei vannak, a maga feleségét. Nőuralom 310. 334. 1143.

aradal: Brautlied Mad. 1614. *ara-üdvözlő* Mad. 1609.

aranystater = 12 f. 18 kr. Lásd: Római és görög pénzszámitás 8. lap.

aszalvány: gedörrtes Obst. Felhők 53 Nyelvőr IX. 509.

aszat: assa foetida. Madarak 509. 1469 stb. Nőuralom 404. *büzös aszat* Plutos 714. *büzaszat* Lovagok 837.

asszonyozni Békák 919. v. ö. *menyecskézni*.

asztaláldó dal Nőuralom 1151.

atyázgat: atyjának nevez, azt mondja hogy «atyám». Darázsok 614. v. ö. *papázgat*.

azon lovag-palástosan, azaz: le se veti lovagpalástját. Nőuralom 848. V. ö. *azon melegében* Toldi szer. X. 44. *azon vizesen, azon sárosan*. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 155.§.*)

azt t. i. teszem. *Lakomázni fogunk-e ma? vagy hogy?* A felelet rá: *Zeus uccse, nem azt; de beszélni fogok* stb. Madarak 441.

ágrokon: egyenes ágon való rokon. Nőuralom 1113.

álczázva Darázsok 1028. vhez.

áldozat-ernyő Nők ünnepe 782 *áldozó-tiszt* Nőuralom 128.

áldozzunk kehelyt: hozzunk italáldozatot. Darázsok 1172. Lásd: *néradóját*.

áll. *harczot állni*: einen Kampf bestehn. Béke 1092. V. ö. Gyöngyösi Kupido 32.

állat: lény (gúnyosan) Felhők 186.

álltokból: álló helyükből. Lovagok 489. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 265. §.

álla-kitátva Darázsok 588. Lásd *ajkharapva*.

álfenyőfatépők Békák 928.

álmot lakomázunk: wir essen ein Traumgericht. Darázsok 1173. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.

álmot hüvelyez: álmot fejt. Lovagok 757. V. ö. Mátyás Flór. Tört. szót. 125. lap. Mint közmondás azt jelenti, hogy hiábavaló munkát tesz. Ballagi Példab. 198.

álszemély: Afterperson. Lovagok 372.

árny Madarak 342. *árnyas* Acharn. 913. *árnyoldal*. Acharn. 651.

árutér: vásártér, piacz. Béke 928.

árva paszulyt se' adnék érte: ich gäbe keinen Pfifferling dafür. Felhők 1322. V. ö. régibb német *bône*.

átdarázsult: darázszsá változott. Darázsok 1029.

Bab-eszegetve Lysistr. 501. Lásd: *ajk-harapva.*

babó: Wicke. Plutos 1001.

Bacchusnedv-teli Nőuralom 14. V. ö. *dalteli*, örömtele.

baj-íru: veszélyt orvosló. Békák 1206.

Bajj Mad. 13. biharmegyei helynév.

baj-nyugató: baj-nyugtató, baj-szüntető. Békák 1257. V. ö. Vörösm. *fejét karjára nyugatja.*

bájzengzet Madarak 837.

Bakonbeli Ach. 808. veszprémmegyei helynév.

balga: balgatag. Lov. 974. Madarak 1149. Acharn. 323. Nőuralom 190. Új szó, a régi *balgatag*-ból kurtítva.

balkörmű: kicsapongó, kirugó (leány v. asszony) Béke 909. Ballagi Példab. 499 Hol jámbor nincs, balkörmű a táncos = Wenn man keine Jungfern hat, muss man mit Huren tanzen.

bal-nap: szerencsétlen nap. Acharn. 171.

bánat: bánatpénz. *teszem is a bánatot le.* Felhők 1196.

bánja: sínli, kárát vallja. *hasa bánja* Nőuralom 667. *S tudod, hogy ezt egy mércze búza bánja*, azaz: hogy ez egy mércze buzába kerül. V. ö. Népk. gyűjt. II. 424.

bársonyosan: bársony ruhában. Felhők 73.

batkát sem ér. Béke 1138. Nőuralom 144. Valamikor *bapka* volt s kis pénzt jelentett. Lásd Mátyás Flór. Tört. szót. 179. lap.

becsvágy Békák 639.

beczézte: kényeztette, gyöngéden ápolta. Felhők 71.

Beél Ach. 769. biharmegyei mezőváros neve.

befalt tizenhat szép czipónkat Békák 512—3. nem: befalta. V. ö. *felfordítál sok zsákomat* Nőuralom 735. *fülét ragasztanál* Béke 1174. Lásd Nyelvőr XI. (1880.) 511—514. lap.

beforr: betódul. Acá. 25. Lásd *visszaforr.*

behabzsol: mohón befal. Plutos 690.

belé. *görnyed belé* Béke 33. *elbámulsz belé* Madarak 1165. V. ö. *a füle ugyan csengett belé* Vadr. 397. *alig szuszogott belé*

399. *hogy a hejj sijett el belé* 400. *úgy hogy egészen elfáratt belé* 401.

beléízeledik : jól érzi magát az új helyzetben. Darázsok 1400.

belopózkodik : belopódzik. Darázsok 450.

beltetemek : Eingeweide. Béke 1030.

bélyeges : erkölcsileg megbélyegzett. Acharn. 484.

béke-kérni Béke 216. *béke-kötni* Madarak 1467. Lásd *adó-beszedni*.

békeáldomást ivál Acharn. 278. békepoharat iván Acharn. 270. 920.

békevágy Acharn. 32. **bendő** : gyomor. Lovagok 162. 164.

berzseny : vörös festéknek használt növény. Lysistr. 48.

bérhad : zsoldos had. Plutos 175.

beszédbe álltak: szóba álltak. Lovagok 1193.

beszicziliázta (a sok turót) : befalta mint Kleon a szicziliai expeditió hasznát. Darázsok 874.

beszűr : beszüretel. Nőuralom 888.

biczékel: sántikál. Nőuralom 208.

billeng : éretlen fürtöcske. Békák 92. Csokonai II. 61.

birátlanok : nincsenek biráik. Madarak 111.

birkaárus : birka-kereskedő. Lovagok 139.

birka *élet az, ha nincs mulatság és foglalkozás.* Plutos 920.

birok-tusa Plutos 1162.

bíró-jogosult polgár : bírói tisztre jogosult, Darázsok 624.

birkozta le : győzte le. Darázsok 1144.

birságban maradnál: birságban elmarasztalnának. Felhők 730.

bitolás : bitorlás. Madarak 529.

bizsergés : Prickeln. Nők ünnepe 132.

bogaras játék Acharn. 874 vhez való jegyz. Görög neve μηλολόνθη. Leírását adja Grasberger Erziehung und Unterricht im class. Alterthum. I. rész. 74—76. lap.

bogár-járművű : nem bogárhátú szekér, hanem a bogár, a melyik Trygaiost fölvitte a magasba. Béke 804.

bogárzó vén nő : pajzánkodó vén nő. Nőuralom 1021. V. ö. Népdal : *A vén asszony bogározik.*

bokáznak. *tánczot bokáznak* Békák 334. Lásd: *álmot lakomázunk.*

bókolódva : bókolgatva. Darázsok 142.

bókony : a hajó bordája. Nők ünnepe 53. Nyelvőr V. 567.

bolhanyom-tudós Felhők 800.

bolond *ki a bolond ad értetek pénzt?* Ach. 698. V. ö. *ki a manó, ki a fene.*

bonczmester Békák 786.

borág : szőllővessző, Béke 308. 581. Nőuralom 1030. Kazinczyféle szó.

boráldozó pohár Béke 412.

bornyomó zsák : Keltersack. Plutos 1086.

borsfű-kaczéran : «mit Saurampfsmiene». Acharn. 241.

borsokás : borsóka (Finnenkrankheit) nyavalyában levő. Lovagok 360.

borszipák : boriszák = iszákos. Nők ünnepe 365.

borzol : *(hajat)*. Felhők 529.

bölcselde : Denkerei, Denkanstalt. Felhők 183. *gondolkozda* Felh. 96.

bölcsmondalékony. *Mert kapcsolékony, mindig czélfutékony, Bölcsmondalékony, biztos és fogékony, Zajongékony elem közt is hatékony.* Lovagok 1271—1273. Kómikus szóalkotás.

böllér: bellér, hentes. Lovagok 392.

börtönjajok Nők ünnepe 977.

botlevél : a *skytala* nevű botra tekert levél. Lysistrate 923.

bugócsiga : Brummkreisel. Darázsok 1466.

burkony : Mantille (parodiából készített szó). Madarak 1153.

busán *nézett a földre mint a bika:* stierwild starrte er vor sich hin. Békák 762. Lásd Toldi szer. gloss.

butykos : szűknyakú, hasas korsócska. Békák 1146.

buvóka : buvóhely. Lovagok 805.

büdös *valamivel:* kevély. Plutos 178. V. ö. *büdös gőg.*

bűnbe marasztanak : sie erklären dich für schuldig. Nők ünnepe 644.

bütyke: bütykő, bütyök. Darázsok 1435.

bűzaszat. Lásd : *aszat.*

Csáb-dal Nőuralom 882.
csábult a fejem : kábult a fejem. Acharn. 1143. V. ö. Toldi szerelm. gloss. *bangó*.
csacsogékony. Lásd : *bölcsmondalékony*.
csalafinta : csaló, nyegle. Békák 964.
csali étkek : csalétkek. Lovagok 738.
csámcsog : *csamcsog*. Acharn. 768. Darázsok 742.
csapás. *Mi a csapás hoz erre?* Madarak 847.
csaplár-vidító. Nők ünnepe 697.
csapold meg v. ö. koppaszd meg : fizettesd meg jól. Felhők 781.
csapócsiga : bugócsiga. Madarak 1366.
csapófa : emeltyű népi neve. Lysistrate 400.
csapzott, összecsapzott : zusammengeballt. Lysistrate 539 Csokonai II. 48.
csatabontó Lysistr. 515. Béke 921. **csatorna-lé** Acharn. 1115.
csék : bikacsék. Békák 581.
cselefendi (v. cselefende) : nőcsábító. Béke 710.
cselle : delfín. Lovagok 518.
cselszövény Béke 394.
csélcsap Acharn. 136.
csengőczafrang-csikóju Békák 925.
cserebüly : cserebogár. Madarak 564. Felhők 735.
cseréphambár : gabnatartó. Béke 600.
csernemző : cserfatermő. Nők ünnepe 114.
cséza : hintóféle fedeletlen kocsi, chaise. Felhők 33.
csicseréz v. **csicséz** : a leányt pajzánkodva fogdossa. Béke 802. Nők ünnepe 453.
csimasz : csimaz, poloskaféle. Felhők 612.
csinálj nyelvét csinálj neki nyelvet. Béke 1163. Lásd : *fület ragasztanál*.
csinytételit űzni Béke 699.
csobány : csoba, csobán, máskép csobolyó : hengeralakú ivóedény. Acharn. 518.
csombó'fű : csomborfű, Polei. Acharn. 827.
csombók : Knoten. Lysistr. 539.

csöppent : véletlen ott termett. Nők ünnepe 494.
csörgettyű módra *szónokolni* Felhők 261.
csőr-szegezve v. ö. szurony-szegezve. Mad. 355. Lásd : *ajkharapva.* — *kampó-csőr* Lov. 200.
csoroszlya : alte Vettel, altes Reibeisen. Nőuralom 937.
csőstül : vastagon, tömegesen. Nők ünnepe 272. Békák 876.
csudaszerzet : csudalény. Madarak 279.
csupa hadvezérileg Madarak 353. Lásd Nyelvőr VII. (1878.) 538. lap.
csupádon : csupán. Plutos 184. Csokonai II. 80.
csupasz-vitéz : könnyű fegyverzetű harcos. Nők ünnepe 231. Görögben is, latinban is, csupasznak hitták az ilyest.
csüllő, csüllőmadár : Móve. Madarak 541. Lovagok 887.
csűrcsavar főnév. *Hallván a sok tekervényt, csűrcsavart, Szóvisszavágást* Békák 732.
csüvöllő : szövéshez tartozó eszköz, melyen a fonalat csőre tekerik, hogy vetéllőbe lehessen alkalmazni. Békák 1254.
czéklazubbonyos : czéklalevélbe takart. Acharn. 847.
czélfutékony. Lásd : *bölcsmondalékony.*
czigány : czigány módra kolduló. Acharn. 397.
czobák : a német «Zuwag»-ból : husos konc. Plutos 1127.
czompó : hal neve. Németül : Schleiche. Lysistrate 521.

Dagály Madarak 1240.
dagasztó : sütőteknő. Békák 1104.
dali tánc Békák 421.
dalolmány Madarak 1287.
dalteli Madarak 726. v. ö. *bánatteli* Felhők 414 stb.
dalzengte Lovagok 1221. V. ö. széllengette. Madarak 1599.
dárda-gerelyt lehelő Békák 965. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap.
dárdanyeles, dárdanyélvonó : Lanzenschäfter. Béke egyik személye. Lásd a Béke 1129 vhez való jegyz.
dárda-vetve Darázsok 1074. Lásd *ajkharapva.*
de v. ö. német aber «még pedig» értelemben. *Tulajdon engem*

vert meg, de nagyon Lovagok 34. v. ö. Lysistr. 487. *kópé vagy, de nagy* Nők ünnepe 817. *Előmozdítaná az a békét? — De jóval!* Lysistr. 148. *de sokkal ám* Plutos 1148. V. ö. Plutos 131. 137. Madarak. 968. 1319. *de senki* Darázsok 641. *de nem ám* Felhők 375. *de hogy'!* Madarak 332. *Jámborok, de halljatok* szót: so hört doch! Darázsok 402. *pénz, de csak egy fia sincs* Béke 121.

degesz : átvitt értelemben : has, bendő. Plutos 691. Nyelvőr VII. 457.

democsokráczia gúnyosan demokráczia helyett. Békák 398.

démutka Béke 1087 stb. : a német tájnyelvben *Dämut:* Thymus vulgaris. Lásd Spiess Beitr. zu einem Hennebergischen Idiotikon. Bécs. 1881. 41. lap.

dercze : korpás liszt. Béke 123. Darázsok 611.

díbol, lediból : czivódás és hanczuzás közben lever s összetapos. Lovagok 678.

dísz-szék Lovagok 1277.

Dob Acharn. 221. szatmármegyei helység neve.

doczka : deszka. Nők ünnepe 1063.

domika : egy alkalmasint tótos magyar túrós-étel. Lovagok 720.

dolog. *éjek dolgában:* was die Nächte betrifft. Felhők 415. *ha dolga ráért*, t. i. a vizellés. Lov. 830. V. ö. *úrdolog.*

dögfa : Anagyris, egy büdös fa neve. Lysistr. 68.

dölyf-utáló Darázsok 137.

döng a saruról mondva. Plutos 754.

dörgő-ropogó hang Felhők 373. **dörögve-morogva** Dar. 589.

dübögtet : dübörögtet. Felhők 135.

dühös-őrült Nők ünnepe 751.

dús. *nevekben dús* Nők ünn. 301. *szellemdús* Darázsok 63.

duskál Darázsok 521. *duszkál* Nőuralom 552. annyi mint: dőzsöl, úszik a jóban.

Ebanyád Lov. 96. V. ö. *k . . . anyád.*

ebédlene : ebédelne. Madarak 739.

ebfi : kutyakölyök. Acharn. 511. *ebtej* : kutyatej. Nőuralom 404.
eget verőleg Békák 739. Lásd : *csupa hadvezérileg.*
egynapélő v. ö. Eintagsfliege. Felhők 224.
egyőtök : egyitek, egyiktek. Darázsok 71.
Ekbatána-adta czifrasága Ach. 66. V. ö. *embere.*
eláztam (olyan kegyetlen sorsban), azaz tönkre mentem. Plutos 850.
elbölcselkedém (a zubbonyomat) : ich habe ihn «verstudiert», azaz a sok bölcselkedésben odaveszett. Felhők 826.
elcsinálni : vertuschen. Plutos 375.
elefánttetem : elefántcsont. Plutos 811.
elgyaláz : legyaláz, meggyaláz. Lovagok 660.
elemezni Felhők 315.
elesküszöm : eltagadom eskűvel. Lovagok 294.
eljárt a szám : ich habe mich versprochen. Acharn. 549.
elhitet valakit, hogy : elhitet valakivel valamit. Nők ünnepe 423. Darázsok 937.
élire vert sok Darius : rakásra gyüjtött sok Darius-arany. Nőuralom 603.
elkallódik (rólam a bőr) : wetzt sich ab. Lovagok 29.
elköpök : ich lasse den Saamen. Békák 709.
ellépted sajtóhiba eltépted helyett Békák 383.
elmés-ügyes Felhők 1325.
elokoskodja : er macht Ausflüchte dagegen. Madarak 1511.
előhely Lovagok 651. *előülés* Lovagok 531.
elő-szer : elsőbbség. *a csúnya legénynek törvényes elő-szere van nálunk* Nőuralom 707.
előny Darázsok 498.
elővásárt csinálnak Felhők 1143. *elővásárló* Felh. 1141.
első mint nominativus prædicativus. *a ki első megriszi* Madarak 900. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 185. lap.
eltelést okoz : macht Überdruss. Plutos 191.
elütni valakin a port v. ö. német Jemanden durchstauben. Felhők 1138.
elül *a madár* azaz : nyugodni megy. Nők ünnepe 46.

elvádol : bevádol. Lovagok 452.

elviszed szárazon : du kommst mit heiler Haut davon. Plutos 273. Darázsok 1311. Nyelvőr IX. 521.

embere! *Pusztulj a manóba, ügyetlen hájfejű vén embere!* Felhők 763. V. ö. *eszemadta városa* Madarak 779.

emberebb Béke 494. *emberebbül* Felhők 1006. Lásd A helyes magyarság elvei 94. lap. — *emberhalálból* Dar. 365.

emberileg Békák 1007. Lásd : *csupa hadvezérileg.*

emberül : mannhaft. Lovagok 421 Plutos 211. s egyebütt.

emelted szarvad : «du warfst den Kopf hoch». «hobst den Kamm» Lovagok 1237.

emeltyű Béke 299. Felhők 1323. v. ö. *csapófa.*

én. *minden én ellenségimnek* Lovagok 787. Régies.

ennyes! : ejnye! Lysistr. 856. Madar. 926.

eredve. *hadigályákkal eredve ki* Darázsok 1050.

ereszkedvést : ereszkedve. Felhők 1372. V. ö. óvást Toldi szer. IX. 52.

esés : esső. Felhők 1066.

esett. *nem esett hülyeségből* azaz : nem történt hülyeségből. Lovagok 476.

eszegetted Felhők 892.

eszelni Lysistrate 585.

eszély Madarak 1435 : *eszélyes* Békák. 499. 1214.

eszmécske-szedni Acharn. 366. Lásd : *adó-beszedni.*

Eszterág-király : Gólya-király. Madarak 818.

Euripides-czifrásan : olyan czifrásan, mint Euripides szokta. Lov. 18.

evez. *nagy hajót eveznek* Lovagok 1259.

ezek meg egy sem : ezek közül meg egy sem. Acharn. 579. V. ö. *ezek mindenik látni kívánják.* Magyar hölgyek levei 44. lap. stb.

ezem *van* : ez van nekem. Lysistr. 795.

ezüst-aranynyal : ezüsttel aranynyal Plutos 805. Lásd *ragelhagyás.* A helyes magyarság elvei 77. lap.

ezüstre vált : ezüstté vált. Plutos 810.

éhenkórász: Hungerleider. Béke 709.
étkes állatok: falánk állatok. Acharn. 772.
érem: Münze. Madarak 1022.
édeleghetném Acharn. 1146.
édes mit: valami édes dolgot. Acharn. 978. v. ö. *olyasmi* = olyas mi.
éjbuvárlanak Felhők 194.
éj-nap: éjjel-nappal Nőuralom 1091. Egyet. ph. Közl. I. 121.
élc Lovagok 487. 501.
előszörebb *először* comparativusa Lov. 1057.
élni valakit: bujálkodni valakivel. Nőuralom 113. Nők ünnepe 35. **élte virágját**: er war im Flor. Lovagok 492.
érczsulyos buzogány Békák 1336.
érczvegy: Metallmischung Békák 681. V. ö. *vizvegy*.
érik. *ha a vizellés rád érik* Darázsok 771. *rám érik a szülés* Lysistr. 700. *rám érik az álom*. Nyelvőr III. 411.
érünk. *mit érünk?* = mire jutunk? Béke 276.
értekeződni: értekezni. Felhők 460.
értekü: értékü. Felhők 462. Régies és népies. Szentiván éji álom 163. lap.
érv Felhők 999. *érvelés* Békák 1052.
étvágy Acharn. 1048.
évek ótai laktárs Plutos 434. Lásd Nyelvőr VIII (1879.) 348 s köv. lap.
évente: évenként Darázsok 669.

Fáklya-hordva Felhők 527. *fájdalom okozva* Acharn. 220. Lásd: *ajk-harapva*.
fakúsz: Baumläufer, Baumklette. Mad. 302 stb. Nyr. VII. 456.
falbirák: választott polgárok, kik a város falai jó karban tartására ügyeltek. Darázsok 1065.
famunkás: a ki fával dolgozik, a kovács ellentéte. Béke 463.
farcsika Békák 223. Darázsok 1032. Béke 1155. *farocska* Lov. 1261.

farcsúcsra kelétek: faratok csúcsára ültetek azaz: büszkén fölegyenesedve ültetek. Acharn. 610.

farkas-éhe van: hat einen Wolfshunger. Plutos 871.

fark-meresztve Plutos 296. Lásd: *ajk-harapra.*

fark-csaválva Lovagok 48.

farolhatnók (a révbe), szent lombbal verve, hajóját. Darázsok 308.

fazékkal: fazékszámra. Madarak 576.

fecstéj Darázsok 672; *pecztej*-nek is mondják.

fegyvercsiszár: fegyverkereskedő. Béke 1125.

fegyvernyugtot ajánlani: fegyvernyugvást, fegyverszünetet ajánlani. Lovagok 744.

fejében. *napidíjja fejében* Darázsok 623. E kitételről A nyelv optikája czimű értekezésem 9. lap.

feketeködszőrboruéjsüveg Acharn. 358. Droysen németül így: *Finsterlingshaarbuschdickmähniger Hadeshelm.*

fel van valamivel v. ö. *szarvát emelni. Monddsza csak, mivel vagy oly fel, s úrhatnál?* Darázsok 1266. *Föl is van vele* Acharn. 932.

felczihelődik: felkészülődik. Darázsok 523.

felelés. *S mind ezt felelés nélkül* azaz: nem *felelünk* azért. Darázsok 558.

felfordítál. *sok zsákomat*, nem: *felforditád*; Nőuralom 735. Lásd: *befalt — czipónkat.*

felgazdagít: gazdaggá tesz. Plut. 287. stb.

felgondoltam: meggondoltam. Békák 561.

feljő neki rá a bolondja: es *überkommt* ihn die Lust. Nőuralom 612. V. ö. *Megint rájött a bolondja* Ballagi Példab. 838.

felkéritek: elkéritek. *Az országlást Zeustól felkéritek* Madarak 528.

felkérődzni az ügyet: ujra *megrágni*, azaz ujból átvizsgálni az ügyet. Darázsok 746.

felkötő szakáll: vendégszakáll. Nőuralom 100.

fellengő: magasra emelkedő. *Olympos hóborította fellengő csúcsain ültök.* Felhők 271.

felloval: felbizgat. Felhők 1379.

felszűlünk valamennyit: jobb karba helyezünk valamennyit. Madarak. 689. V. ö. Jókai: *ha a most meglevő koldusokat ma rögtön felszülné valami hatalom más valami állásba, holnap ujak lépnének az elhagyott állomásokba.* Csokonai I. 106.*) *amazok szültek fel a Parnassusra.*

félkegyelmű: nicht ganz bei Trost. Plutos 13.

félre-dolgát tenni: auf die *Seite* gehen. Plutos 1183.

félre-hely: ahová félre megy az ember. Nőuralom 319. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 126. §.

feltáplál: felnevel, ápol. Felh. 504. *feltápláltad elmém* Bék. 846.

felüti diadaljeleit: er errichtet seine Trophaeen. Lovagok. 483.

fenekig csupa téjföl. *uraságod sem egész fenekig csupa téjföl.* Darázsok 575. *azt gondolta, fenékig tejfel vagyok.* Csokonai II. 132. Értelme kitetszik e közmondásból: *A tejnek sincs fenékig föle.* Ballagi Példab. 7442.

fenhéjazó: fenhéjázó Békák 902.

fenröptü Békák 778. **fentrónu** király Madarak 1613.

fénygazdagon Madarak 1592.

férfi-lakozta: férfi-lakta Felhők 298. V. ö. *dalzengte.*

férfiparázna Felhők 878. Darázsok 649.

férfiringyó: scortum masculinum. Darázsok 84.

feszelg: fészkelődik. Darázsok 605.

fi. *otthon pénz, de csak egy fia sincs, egy csepp sincs, legkeresebb sincs.* Béke 121. e hajlék *oly fiamat neveli*, olyan fiút nevel nekem, olyan fiam van ott. Felhők 1104.

figejövés: figehajtás Acharn. 941. Nyelvőr IX. 516.

fikarc tulajdonképen annyi mint rost, vékony szál. Átv. ért. minimum. *egy fikarczot sem* Acharn. 975. *fikarcznyi sem néz rád* (t. i. apád örökségéből): du hast nicht einen Heller Theil. Madarak 1541.

filléres: a ki fillérez, zsugoriskodik. Felhők 1101.

finnyálkodás: finnyáskodás. Darázsok 477.

firtat: kutat, tudakol. Békák 1144.

fitít: (dicsekvésből) mutogat. Nőuralom 97. fitogat = fitít-gat Darázsok 987.

fityegő mint főnév. *Te meg örvendsz, a hatalomnak rágódva körül májbőr-szélén s elhányni való fityegőin.* Darázsok 634.

fityma: ócsárló. Felhők 440.

fogni *egyéb fogást* Lov. 915. Lásd *merünk.*

fogcsikorító Darázsok 993. Béke 722.

fogsorvicsorító. Lovagok 936.

foghegyen. *no lám mily foghegyen s szétvont ajakkal ejti ki* Felhők 841. V. ö. *fokhegyen* Vadr. 499.

foglyosan: fogasan Lovagok 199.

fohász Béke 420. Békák 845.

fojtott lére: vadlére. Darázsok 489. *fojtva a sok madár vadlére* Békák 475. A vadlé úgy készül, hogy főzés közben a gőzét *lefojtják*, azaz: «*födővel erősen leborítják.*»

foly'sót: folyosót Nőuralom 15.

fonadék Acharn. 423. *fonatek* Lysistr. 1224.

fonálszövevény ruha: szőtt ruha Madarak, 871.

fonáltelyes (orsó) Békák 1282. V. ö. *örömtele.*

forgózom-atta: tréfás káromkodás. *Júj, forgózom-atta! Honnét esék rám e göröngy?* Darázsok 205. *Forgózom-atta! nem repülsz odább?* Madarak 1170.

forgótoll: «forgó», Helmbusch. Acharn. 1041.

földmüvesi élet Béke 562. Lásd Nyelvőr VIII 346.

föllengek Felhők 1418. Lásd *fellengő.*

fölösb. *hatszáznál fölösb*: hatszáznál több. Madarak 1160.

fölvégi Darázsok 858. Lásd: *alvégi.*

fő'terhölöm: ich packe ihn auf. Acharn. 896.

főtől: az asztalfőn Darázsok 1176. V. ö. *lábtul.*

fránya: hamis. Nők ünnepe 695.

fujsz követ valakivel: egy húron pendülsz valakivel. Lovagok 433. 796. 806.

fú: liheg. Madarak 1035.

fúrakodó: tolakodó. Felhők 439.

furcsálkodás: tréfálódzás. Darázsok 55.

furdál : furdal Lovagok 187.

furócsiga : Bohrwurm, furóféreg. Lovagok 1201.

Furta Lov. 80. biharmegyei helység neve.

fut. *futok Kleonra:* rá megyek, rá esem. Békák 540. *futnak Bocskai uramra* M. hölgy. lev. 171. *lámpát futottál:* részt vettél a lámpás futójátékban. Darázsok 1158. V. ö. *álmot lakomázunk.*

futáskor : menekülèskor. Nőuralom 244. V. ö. *szaladáskor, nagy szaladáskor.* Azt jelenti a szabadkai pórnép szavajárása szerint, hogy a *forradalomban.* Futás (török-, tatár-) : nem pusztán az *elfutás,* hanem sokszor évekig tartó *elbujdosás.* Toldi szer. VI. 23—16. glossar.

fuvóka : Blasinstrument. Lysistr. 1168.

függő : függő ólom, das Loth, kőmiveseknél. Békák 759.

fülét ragasztanál: *fület* ragasztanál *neki* Béke 1174. *csinálj nyelvét:* csinálj neki nyelvet. Béke 1168. V. ö. hagyj *békemet* = hagyj *nekem békét.* Lásd : *befalt tizenhat szép czipónkat.*

fülreszelő *dalok* Béke 756.

füstre teszszük: a kéménybe akasztjuk; félre teszszük. Acharn. 261.

Gabnakufár : gabnakereskedő. Lovagok 381.

gajdol : dudál. Békák 353. Nőuralom 889. Annyi is mint : óbégat. Nyelvőr VIII. 469.

galacsin : gölödény Felh. 1071.

galambom többekről mondva. Lásd : *szám.*

galyczipelő : ki ünnepkor a szent galyat viszi. Darázsok 516.

galibába *keverém magam'* : bajba keverém magam' Nők ünnepe 620.

gályavértes harcok Lovagok 523.

Ganajdi Lov. 841. *Vörösdi* 843. Lásd Nyelvőr IX. 509.

gatyás-ölyv: Habicht. Madarak 1095.

gazdászat Darázsok 547. Lásd az e vershez való jegyzetet.

gazd'asszonyilag Nőuralom 601. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

gazok gaza : Erzhallunk. Béke 183. *rosszak rossza* Lov. 1176.

gazúl: csúfúl. Plutos 877.
gédelget: dédelget Lovagok 938.
gép-csoda-szörny kereső Béke 747.
golyhó: bolondos, bohó. Lysistr. 842. Nőuralom 90.
gombolyagoz: gombolyagot csinál. Lysistr. 548.
gonddal-gonosz: kitervezetten gonosz. Lysistr. 324. Dar. 451.
gondolkozda: Felhők 96. V. ö. *bölcselde.*
gonosz. *Mi a gonosz lelt engem!*; mi a manó lelt engem? Darázsok 936.
górál: hajigál, szór. Madarak 777. Toldi szer.
górnyakú: hosszú nyakú Béke 746.
göcs: csomó. *ott kiáll a fáklya egy göcse* Darázsok 1323.
gubóbogarazva: gubóbogarakat (Gallwespen) szerepeltetve vígjátékaiban. Lovagok 485.
gulászta: a tehén első teje ellés után. Darázsok 672. Béke 1073. V. ö. *fecstej.*
gumó: *Bolle.* Felhők 191.
gunnyaszthatnám: szunyókálhatnám. Darázsok 5.
gyaluforgács- és tollsikárlás-szerü munka Békák 779.
gyapju-kalmár Békák 1320. *gyapjúpáczal*: wollenes Rindsgekrös, subáról mondva. Darázsok 1098.
gyarass gyapjut: kämme, krämple die Wolle. Lysistr. 501.
gyémutka Acharn. 734 = *démutka.*
gyerkőcze Felhők 790.
gyomros. *te gyomros!* = du Schmeerbauch! Békák 200.
gyomrozd agyon: «zermürb' ihm den Bauch», üssed gyomorba. Lovagok 422.
gyógytemplom: Aesculap temploma. Darázsok 125.
gyopár: stoechas citrina. Acharn. 827. Nőuralom 1029. Lásd Nyelvőr VII. (1878.) 62—3. lap.
gyönyörédes Lysistr. 512.
gyűléskedni: gyűlésezni. Acharn. 134. Darázsok 31. Felhők 1011.
gyümölcs sajt: birsalma-sajt, aszú préselt gyümölcs. Béke 552.

Ha elhagyva. *jobb is, elpusztulsz* = jobb is, ha elpusztulsz. Felhők 1149. *jobb biz a fiadra, jól ráparancsolsz* Felhők 1209.

habarékdühü. *Átgázolva erős bőrszagon és habarékdühü fenyegetésen* Béke 721. mit Droysen így fejez ki: Durchschritt den entsetzlichen Ledergestank und *die Schrecken des sprudelnden Zornkoths.*

háborúment: háborútól ment. Béke 409.

hadd elhagyva. *Állj fel; tartsd: pörkölöm le!* = hadd pörkölöm le. Nők ünnepe 235.

hadd helyett *had'. had' adjak* Béke 49. *had' öntözöm meg* Béke 898.

hadd helyett *hagy'. hagy' éljen* Madarak 1271.

hadnagy régibb magyar értelemben: hadvezér. Béke 431.

hadút: Feldzug. Békák 1217.

hadverő Nők ünnepe 298. V. ö. *egy probált hadverő.* Csokonai II. 64. *Csaba Bendegúznak volt hadverő fia.* Vörösm.

hágcsókint. *szöget vert, hágcsókint, a falba,* azaz úgy hogy hágcsó lett belőle. Darázsok 131. Nyelvtanaink csak olyan példákat ismernek, melyekben a *-kint* az alany szerepére vonatkozik, péld. *Lebegj te őrző angyalként fölöttük.* Simonyi Magy. nyelvt. 472. §.

hagymabősz: «*bollenwild*» Acharn. 493. *hagyma-mérges* Acharn. 166.

hagymakuktalisztkenyérkofák! Lysistr. 429.

hagymáztátok össze Béke 482.

háj. *Ha majd a vén biró háját eszed* azaz: örökségét. Darázsok 198.

hajlok: hajlék. Plutos 408.

hajnal-járkel-árulkod-biráskod-nyomorú szokás Darázsok 483.

hajószeg-pántolt nagy szavak Békák 784.

hajó-lik a nézésed Acharn. 97. V. ö. *tolvaj a nézése.* Dar. 863.

hajporozva Nőuralom 734.

hajszál-érő. *Vagy loptam egy hajszál-érődet el!* Békák 576.

hajt: mondogat. Lovagok 21. Béke 67. Plutos 263. Buda halála: *Gyöngyvér ijedez bünevelő gondon*
És hajtja szünetlen: de hiába mondom.

halhatlan: halhatatlan. Ach. 54. Mad. 647. Nők ün. 640. *-hatlan, -hatatlan* helyett elvétve a régiségben s a népdalban is előfordul. *szólhatlan* Adhort. mulierum.

hallj szót! Hör'! Darázsok 1383.

hallva halljon Lysistr. 257. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III. (1874) 387. lap. V. ö. *kérve kérik, adva adják* Vadrózsák 133. *sírva-sírjunk* Darázsok 310.

hallvád *e férfiölő vészt, miért nem közelgsz?* Békák 1205. Régi alak: most minden személyre vonatkozólag csak azt mondjuk hogy *hallván*. V. ö. Szilády Régi magy. költ. tára II. 482. lap: *menekedvénk, eltávozvánk, bemenvétek, bizvájok.*

hámozni a héjját Madarak 636. Lásd Nyelvőr III. 387.

hanczúzik, hanczúroz, hanczúrozik: dévajkodik. *ha végig hanczúztuk az éjt* Nők ünnepe 466. V. ö. Fazekas Mihály versei 7. lap: *Mint egy virgontz őzetske Fürgén hantzúzom.*

hanem elhagyva. *Nem a más tolla lőtt meg: a magunké.* Madarak 759.

hány. *szemed zöld karikát hány* Darázsok 606. V. ö. szikrát hány.

hara: durva szőrpokróc. Béke 345.

harczilag Lysistr. 626. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

harczlamankós. A szójáték kedveért alkotott melléknév, mely Lamachos nevére céloz. *Oh, harczlamankós, háborus zimankó* Acharn. 1017. Droysen így: *Weh über den Feldzug, lahmen lamachäischen!*

harczona, marczona képére alkotott új szó: harczos. Darázsok 1020.

harcztolongás Acharn. 515.

harmad magamnak. *Telik ebből a pránvi napidíjból, Úgy-e, liszt, fa, paszúly, s minden egyéb, harmad magamnak?* Darázsok 300. E tulajdonító esetre más példát nem tudok. V. ö. *ha többed magáról szól.* Bárány Nyelvkönyv 30. lap. Rende-

sen csak a *vel* ragos kitételek járják: *másod, harmad, többed, sokad magával* (Erdélyi, Népd. II. 259. III. 284. Vadr. 418. Nyelvőr IX. 318.) De itt a *vel* rag az additiót fejezi ki, melynek következtében én vagyok a 2. 3-ik stb. *agarad magammal* Borszem Jankó 1878. apr. 1. oly tréfás kitétel, melynek analogiája a nyelvben nem akad.

hármas-szigonyú: kinek háromágú szigonya van. Felhők 549. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 113. §.

harsányriadva Béke 374. Lásd az *ajkharapva* czikk idézeteit.

has-imádóbb Nők ünnepe 776.

hász': hát hiszen Darázsok 599.

hatékony Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalékony.*

hátrálhatatlan Béke 241. **hátvakaró** Darázsok 702.

hava-járó lunaticus. Felhők 392. a kinek feljő a hava = bolond óra jön rá. Ballagi Példab. 3379. Nyr. VIII. 426.

havaz Ach. 1080. Nem a nyelvújítás szava, mint némelyek állítják, hanem a népé. Még a moldvai csángóknál is megvan. Lásd Nyelvőr IX. 489.

házfeltörő, házfelverő: éjjeli tolvaj, der einen Einbruch verübt, Räuber. Felhők 1263. Plutos 206. 866.

hazugság lomblugosa: kérkedő hazugnak a jelzője. Darázsok 319.

hegedű: kéz- és nyakszorító kínzó eszköz, fabékó. *Hurkot vettek a nyakára s hegedűt* Felhők 573. *állítsd hegedűbe* Nők ünnepe 891.

hékám: *(megszólításul)* barátom. Nőuralom 802.

helypénz: Standgeld. Acharn. 849.

helyre-tanács: helyén való, helyes tanács. *mentsd meg szeretett városodat helyre-tanácscsal* Békák 1435. V. ö. *helyre-legény* = derék legény. *nagyba-lány* = még nagyon is lány. Bácsmegyei kifejezés. Lásd: *félre-dolgát tenni.*

helyen Nők ünnepe 733. *helyt* Acharn. 16. Nők ünnepe 815. annyi mint: *helyett.*

helyére lopni: *lopva* azaz titkon visszatenni a helyére. Nőuralom 509.

helytelen *gőgös madár* Madarak 275.
hencseregve: henteregve. Békák 507.
hercze-hurcza Darázsok 733. *hercze-hurczált* Lovagok 1301.
hétbikabőrharagú. a *hétbikabőr* Aias pajzsának a jelzője Homérnál. Békák 966.
hihetlen: hihetetlen. Madarak 403. Lásd: *halhatlan.*
himnélküli Madarak 654. V. ö. *főnélküli* Arany-Gyulai Népköltgyüjt. I. 144. még ilyet is mondanak: *nélkülemi ottlétteled.* Lásd Nyelvőr VIII. 346 s köv. l.
hirnök Madarak 797. stb. *nőhirnök*: női hirnök Nőuralom 835. után. *hirt hirdető* Plutos 270. Figura etymologica. Lásd: *hallva halljon.*
hólyagtörés. *Sem evezve, se dárdavetve nem kapott hólyagtörést*, azaz: nem *hólyagzott fel* a keze, sem az evezés, sem a dárdavetés nem *törte föl* a kezét. Darázsok 1074.
hőköltök, úgy-e vissza már, azaz: hátráltok. Lysistr. 328.
hon Békák 187. Madarak 1185. *honfi* Plutos 899 stb. *honol* Nők ünnepe 848. *honos*: honi Felhők 1116. Plutos 47.
honvéd Madarak 1092.
horogujjzatu: görbe ujjú, karmú. Lovagok 200.
horpasz: a borda és csipő közt eső testrész. *Ütni legottan kell neki a két horpaszá közzé.* Madarak 913.
hörpöl, lencsét Darázsok 776. 777.
hősileg Acharn. 661. Lovagok 549. Lásd: *csupa hadvezérileg.*
hozzávet: sejt. Lovagok 401. Béke 119. Darázsok 70. *hozzávetőleg* Nőuralom 385. (Lásd Nyelvőr VII. 538. lap.)
hurkamüves Lov. 149. = **hurkaszatócs** Lov. 203.
húros Acharn. 1050. = *hüros rigó* u. o. 1054. = Krammetsvogel.
húslás: a bőrről vakart szennyes, nyálkás rész. Acharn. 353.
hűvös mint főnév: hűs levegő. Plutos 894.
húzakodni: czivódni. Felhők 1157. 1285.

Ibolya-koszorúzta Lovagok 1222. V. ö. *dalzengte, férfiakozta.*
id'a Madarak 207. Lásd: *abb'a.*

ide termett: itt termett. Plutos 870. V. ö. *ide hagy* és *itt hagy*.

ifjoncz Darázsok 649.

igen Darázsok 1130. Felh. 323. Lov. 166.

igénybe vesz Nőuralom 515. *igényel* Békák 736.

íjász Acharn. 669.

ildomos férfiú Acharn. 919. *ildomos ész* Nőuralom 570.

illa hát!: fuss hát! Nők ünnepe 1145. V. ö. *illára venni a dolgot. illa berek nád a kert.*

illel Darázsok 1359. V. ö. *bánol* Lov. 1037.

illetetlen: gefeit. Felhők 1339.

ima: imádság Lovagok 158. Felhők 264. Békák 849.

imádat: istent illető hódolat, tisztelet. Felhők 299. *imádatos* Felhők 551. Békák 378. *imádottan* Darázsok 531.

indul. *szépen indul:* fängt gut an. Béke 323.

infinitivus. *ki városának használni lassu, míg gyors ártani* Békák 1362. *egyszer felugrik ez rám, és ütni verni engemet! kinozni, fojtogatni!* Felhők 1308. elbeszélő infinitiv, melyet így a nép is használ, mondja a fordító. *rám bizták Spártával békét kötni* Acharn. 53. *téglát vetni meg ha sejtjük*, azaz: hogy téglát vet. Felhők 1072. *tudod, hogy' bánni ezzel?* Acharn. 1001. *eltökéltem minden szónokat lebőgni.* Ach. 37. *őrzened rendelte* Lov. 965. *ajánlom tartani* Ach. 750.

ínyént: valakinek ínye szerint. *ámbár nem volt a dolgotok ínyént:* ínyetekre. Lysistr. 476. Az *ént* határozó képzőről Szilády Régi magy. költők tára I. 270. lap. V. ö. *azént:* a szerint Kat. leg. 1555 stb. Mátyás Flór. Tört. szót. 147. lap. *ezént:* e szerint Vadr. szót. *alkalmasint. vérini* Toldi sz. V. 38. *szája izént való* Nyelvőr II. 222. *igazságoménť, ártatlanságoménť* Döbr. cod. 7. *Józsa. Megkönnyebbüle nagyságod az bűnlerakással? Balassa M. Igen is, mert elébb másfél százint voltam, mostan pedig mázsa szekerint vagyok* Comœdia Balassi 1569. IV. r.

ír: fest. *irva fali képeken* Acharn. 937.

irmagostul: mindenestül. *pusztuljak irmagostul* Békák 550. Lásd a következő kitételt.

irúl se lelnél : ritkaságnak sem lelnél. Nők ünnepe 519. ír írmag és mag synonym jelentésüek. írmag embernek, állatnak utolsó ivadéka, melytől a faj tovább tenyészik. Átvitt értelmen kedvencz gyermek és ritkaság. Csokonai II. 35.

írótőr : stilus, a mivel írtak. Darázsok 814.

irtartó edény : Salbentopf. Nőuralom 747. v. ö. *olajtartó* Madarak 1479.

isten az atyám: Gott ist mein Zeuge, bei Gott ! Nők ünnepe 563. Plutos 818. *ist' az atyám* Toldi sz. VIII. 58.

istenadta : *istenadták* Plutos 267. Simonyi Nyelvt. 169. §.

isten bolondja: Nőuralom 790.

istenileg Lysistr. 1174. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

istennyilás Béke 42. istennyila-ból melléknév mint *úrdolgás úrdolga*-ból.

istenuttarcs: istenuccseg. Béke 1152.

ivor : elefántcsont Lovagok 1061.

izzatag acharni lány : glühende acharner Maid. Acharn. 637.

Jaj a keservét!: schwere Noth ! Plutos 386. V. ö. *keservét a bajának* Lovagok 1.

jajdal : Klagegesang. Madarak 227.

jaj-keserves Acharn. 296. *jajra-búra* Nők ünnepe 971.

java-mulatozás. Acharn. 928. *java polgár* Acharn. 565.

játszódni : játszani. Nők ünnepe 933. Plutos 1054.

jelentsd közre : hirdesd. Madarak 433.

jellem-rokon Nők ünnepe 543.

jelmez Békák 108.

jó lábon lesztek velünk : ihr werdet mit uns auf gutem Fusse stehen. Madarak 1482.

jogar: Scepter. Madarak 456. 1430. Czuczorféle szó.

joggal-jogtalan : mit Recht oder Unrecht. Acharn. 344.

jogszerűleg Madarak 1488. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

joh latinul : exta, a nemesebb belrészek. Madarak 493. 903. 904. 912. *Bőrét lefeszíték, johait fölmetszék, Nézni a nézőknek*

oltárra helyezték Buda halála I. én. 10. lap. Lásd Szilády Régi magy. költ. tára 264. 265. 269. 301. 373. lap.

jóhír-mondó Lovagok 568. V. ö. Simonyi Magy. nyelvt. 188. §.

jól meg van teremtve : meg van adva a módja. Anarch. 895.

jónilag puhán Nők ünnepe 162. Lágy, kéjes volt az ióniai mindenben. V. ö. Nőuralom 885. Plautus Pseudulus V. 1. 35 *probe perdidici Ionica.* Horatius Od. III. 6. 21. *motus doceri gaudet Ionicos matura virgo.* — A *lag-leg* képzőről lásd : *csupa hadvezérileg.*

jósilag Béke 955. *jóslati mód* Darázsok 981.

jövény: jövevény Békák 425.

juhfürösztő. *Legelébb is, mint gyapjúból a juhfürösztőn, a szennyet kéne kimosni* Lysistr. 188.

juh-ölve Lysistr. 188. Lásd : *ajk-harapva.*

Kacska kéz: görbe kéz. Lov. 1005.

kaczároz : vihog, viháro, nevetgél. Nőuralom 851.

kakas zuzom : kakas zuzám Darázsok 758.

kakó : bohó, esztelen. Anarch. 568. Plutos 1054.

kákán-csomó-haj-szőrszál-hasgató Darázsok 1302.

kalolni: kallani. Acharn. 294. Lovagok 364.

kanáli gém Madarak 1056. *kanalas gém* Madarak 820. Lásd Nyelvőr VIII (1879) 345. s köv. lap.

kanbab : nagy bab Béke 1067.

kancsó ünnepet kell inni Acharn. 945. A kancsó-ünnep, görögül Choes, az Anthesterion (febr. második fele s márczius első fele) hónap 11. 12. és 13-ik napjára eső Anthesteria virág- azaz tavaszi ünnep középső napja. Leirását adja Mommsen Ágoston Heortologie 356. lap.

kap fölül : fölül kerekedik. Béke 215.

kap evezőre Lovagok 553. v. ö. *lóra kap. a tűz a hajókba kap.* Ach. 877. *a konyhába kapott (kutyamódra)* Lov. 952.

kapcsolékony Lovagok 1271. Lásd *bölcs-mondalékony.*

kapczabetyár : hitvány betyár. Madarak 473.

Kapjon Lov. 81 = *Kaplony* szatmármegyei helynév.

kapva-kapnak Darázsok 481 : *hallva-halljon.*

kapóra : «in den Wurf», eben recht. Nőuralom 78. Toldi sz. XI. 26.

kaptató : meredekség. Lysistr. 276.

kar-fölemelve Nőuralom 297. Lásd : *ajk-harapva.*

karszerető : az énekkar kedvelője. Nők ünnepe 1075.

károgi varjú Madarak 583. V. ö. *játszi, csali mese, ugri füles. oh népfecsegi Kleon* Darázsok 334. *tagadi* Felhők 1111. Simonyi Magy. nyelvt. 277. §.

károgva károglak le. Lásd : *orditva orditlak le.*

kártol, gyapjut : gyaratol, krämpelt. Plutos 168. Lysistr. 548.

kása-zabálni Nőuralom 688. Lásd : *adó-beszedni.*

kaszaműves Béke egyik személye.

kászolódni: fölkerekedni, fölkészűlődni. Felhők 1239. Nők ünnepe 630.

kavarint. *furcsa dolgokat kavarinta házunkhoz valami daemon* Darázsok 1415.

kecskegolyó-morzsa : «Bockköthelgebröck» Béke 747.

kedvencz Madarak 622.

kedvetek szottyan : kedvetek kerekedik. Madarak 1026.

kegy-osztva Nők ünnepe 931. Tásd : *ajk-harapva.*

kéjdüh. Lysistr. 762. **kéjhölgyszem** Darázsok 994.

kék, kén, kéne : kellenék, kellene. Felhők 642. Lysistr. 536. Ach. 911.

kell, hogy. *S a birkaárus a bőrvarga által kell hogy pusztuljon?* Lovagok 140. Nem latinismus, a mint azt a Nyelvőr több ízben (I. 432. II. 127.) állítja. Hogy nem az, bizonyítja a nép nyelve. Lásd Nyelvőr I. 475 *félbe kellett hogy hagyjam a szorgos dolgom* Nyelvőr V. 175. *megkellett hogy haljon* Arany-Gyulai Népköltési gyűjtemény I. 230. lap. Megjegyzendő, hogy a nép soha sem mondja. *kellett hogy meghaljon, kell hogy végig szenvedje,* hanem: *meg kellett hogy haljon, végig kell hogy szenvedje.*

Kellemek : Grácziák Acharn. 934. Béke 750.

kengyelfutó: Läufer. Darázsok 1160.

kenekedni Felh. 936. *kenődzni* 807. Béke 836. *kenődni* Ach. 944.

kenyered: szokásod. *test-gyakorlat nem kenyered* Felhők 411. Jóka örd.

kenyereztesd magad': lass dich füttern. Lovagok 751.

kenyért: kenyeret. Acharn. 1061. v. ö. *kosárt* Acharn. 231. Nőuralom 734. *madárt. Darázsok és darazsak*, lódarazsak Felhők 913. *ökört* Lov. 607. V. ö. Csokonai II. 36. III. 8. 32. Népk. gy. I. 185. 191. 260.

kényurkodol: zsarnokoskodol. Darázsok 453.

képire másznak: megtámadják. Nőuralom 641.

képes. nem képes: képtelenség, lehetetlen. Béke 1071. Lysistr. 1005. Lásd Vadrózsák 504. lap.

kercze rucza: csörgő kacsa, csörgő récze. Madarak 421.

kerekűl: keréknek. *ötödik kerekül néznek* Darázsok 637.

kereszt kérdéseket tesz: er kreuzt die Fragen. Acharn. 654.

kérgesfonású korbács: kérges azaz kemény bőrből keményen megfont korbács Acharn. 686. *kérges suba* Felhők 75. Toldi sz. gloss. *kérges, szívós, tölgykemény Marathon-bajnokok* Ach. 181.

kerülj belől: gyere be. Nőuralom 950.

kései vetés: amit későn vetettek. Dar. 265. Toldi sz. gloss.

ketté róva: ketté vágva, fürészelve. Béke 1178.

kétrét: kétrétűleg Lovagok 351. Lásd Egyetemes philol. Közl. I. 183. lap. Nyelvőr IX. 317.

kevés vártatva: ein Weilchen. Felhők 484. Lásd Nyelvőr IX. 316.

kétszer-gyermek *a vén* Felhők 1343.

kezelni: behandeln. Nők ünnepe 736. *kezelő* Lysistr. 460.

kezemben kövecses kosár nominativus absolutus. *leánytársim közt állok itt kezemben kövecses kosár* Nők ünnepe 974. *mécs a kezökben* Darázsok 222. Lásd Egyet. phil. Közl. I. 260. lap. Nyelvőr IX. 318.

kezes vagyok azaz olyan mint a *kezes bárány*. Békák 393.

kéz-mosni Madarak 440. Lásd: *adó-beszedni*.

kézmosó medencze: mosdó tál Béke 885.
kézmű: kézi mesterség Plutos 903.
kézvíz: kézmosásra való víz. Madarak 830.
ki. *nevetség, a ki tudja*: nevetség, ha valaki tudja. Felhők 1184. A relativumnak ilyetén használatáról Egyet. phil. Közl. II. 393—4. lap. Nyelvőr IX. 170. lap. *úgy kell szárogatni ruhánkat, mint a ki belé rizellt* Lysistr. 373—4. azaz: *mint annak a ki.* — *kik, és az apjok*: kik apjokkal együtt, Békák 655.
ki tárgyra vonatkozva. *Van ezer város, ki nekünk az adót köteles évente behozni* Darázsok 669.
kibabonázza: babonával kigyógyítsa bajából. Darázsok 119.
kibotolni: bottal kiverni, kikergetni Lysistr. 189.
kifürdesz vagyonomból: sok fürdéseddel elköltöd a vagyonomat. Felhők 808. Droysen így: *verbadest mir Haus und Hof.* V. ö. *kifürösztöttem magamat minden pénzemből.* Szász K. Othello 109. l.
kieszlek *az országból . . . én meg hát* **kiiszlak** Lovagok 648—9.
kihordani, *a titkot*: másoknak elmondani. Nőuralom 442.
kilel: kitalál. Nőuralom 491. Lovagok 395.
kileselkednek: kikandikálnak. Béke 911.
kimber-szoknyásan: kimberféle szoknyában. Lysistr. 45.
kimosdom. Madarak 1077.
kincs-köpű azaz: valóságos kincstár. Darázsok 244.
kipállott: kisebesedett. Lovagok 842.
királydinnye: «sólyomszurdancs» Lysistr. 537. *királydinnyés homok* Petőfi. Lásd Nyelvőr VII. 458. lap.
királyos pártbeli: királyi pártbeli. Darázsok 456.
kitörtem: kifakadtam. Felhők 1305.
kiválva. *mostantól kiválva*: kivéve most. Béke 586.
kiváncs: kíváncsiság. Darázsok 341.
kivisz: ausführen, zu Stande bringen. Lovagok 857. Felhők 1016 stb.
kivolt. *vékám négy mérczés kivolt* azaz *kitelt*, megvolt a teljes mértéke. Darázsok 427. *nincs ki az eszed.* Plutos 361.

kivoltam: jó dolgom volt. *S beh kivoltam én, hálván szeméten, a bástyák mögött* Acharn. 73. V. ö. Toldi sz IV. 46.

kizé?: micsoda izé? Nők ünnepe 590. *izé, mizé? semmizé* Hamlet.

kobozesztergálypaizsáros Madarak 467.

koczkatörvény: a koczkajátéknál való szokás. Nőuralom 986.

kóficz: zagyvalék, Békák 104. hitvány ember, bikficz. Darázsok 1278. Toldi sz. gloss.

kohol: forral agyában. Darázsok 178. *a rabok felől koholtok s pőrölyöztök ott* t. i. a rabok kiszabadítása felől. Lov. 435.

koldusabb Acharn. 393. Lásd: *emberebb.*

koloncz: fityegő valami. Felhők 523.

konya: lefelé konyuló, lóggó. Felhők 522. Nyr VII. 456.

kopácsolni ki a szemét: die Augen aushacken. Acharn. 95.

koppant. *bár a szemem' koppantám vala ki* Felhők 25. Lásd az e vershez való jegyzetet *szemem koppanva* Békák 508. *szeme szája koppan.* Csokonai I. 329.

kopja-császár: Speerschmied. Béke 434.

korhelyleves Acharn. 260.

kóriándrom: Coriandrum. Lovagok 629.

koronghajtotta Nőuralom 1. V. ö. *dalzengte, férfilakozta, ibolya-koszorúzta.*

korpa-enni Béke 436. Lásd: *adó-beszedni.*

kottabos egy sajátságos itallocscsantó játék, melynek leirását a Beckerféle Charikles (Göll-kiad.) II. 366. s köv. lap. olvashatni.

kőív: kapu. Acharn. 417.

könnytele: könnyel tele. Nők ünnepe 982. V. ö. *örömtele.*

könyedzett: könyezett. Béke 580.

könyörgeni: könyörögni. Béke 896.

köpedelem személyről mondva. Acharn. 269.

köpeny: köpönyeg. Madarak 469.

köppöly: köpöly, Schröpfkopf. Béke 522.

körjárat: a hold forgásáról mondva. Felhők 173.

körömig-gyürűs-pulya-hajnevelő Felhők 327.

köröm-hegyén *sem kell mutatni hogy nő*: sehogy se árulja el, hogy nő. Nőuralom 93.

körösleg Felhők 646. Lysistr. 306. Darázsok 419. Béke 724. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

korsó-bedugni Darázsok 889. Lásd: *adó-beszedni.*

körvonó: Zirkel. Felhők 179. = **körző** Madarak 931.

köt. *azzal kötve beléjek, hogy . . .*: azzal támadván meg őket, hogy . . . Béke 609.

kötélre fojtva: erősen megkötve kötéllel. Békák 434.

közlátvány Nők ünnepe 646.

közinkbe: közénk. Béke 353.

köz-kotyvalék Nőuralom 876.

köz-köpű Plutos 907.

krúgás: krúgatás. Madarak 669.

kuczorog: hockt. Béke 163.

kukojcza: Heidelbeere. Madarak 588.

kuksi: bámész. Lovagok 164.

kulcsolom a térded: átkarolom a térded. Béke 1041.

kunczog: grunzen. Acharn. 708. Plutos 306.

kurjancs: nagytorku, nagy szájú értelemben véve, Grossmaul. Lovagok 138.

kurta polgár: Kleinstädter. Lovagok 765. V. ö. *kurta nemes.*

kürtláncsatorzonbajszú. Békák 928.

kushad: kuksol, bújik, görnyed. Nők ün. 229. 890. Lov. 275. *kushaszd le vállad'*: bücke nieder die Achsel. Acharn. 902.

kutra-járó dal: mit kútra járva dalolnak. Békák 1236.

kuttog: lappang, meghúzza magát. Ach. 317. Darázsok 907.

Lábhegyen. *miért oly lábhegyen?*: miért oly gőgösen? Madarak 922.

lábra állítani: értsd: vagyonomban. Felhők 80.

lábtul Darázsok 1189. V. ö. *főtől. Széltül* Toldi sz. gloss.

lakhely Nőuralom 674. Sem nem új sem nem rossz szó, aminek a Nyelvőr állítja. Előfordul már a Bécsi codexben

40, 12. Es egbe gulekezenec menden kőfalos varasoc zérent es kő falotlan varasocban lac helécben es égeb helécben. Baróti kisd. szót. 54 **lak'hely** s a hozzávaló jegyzetben: *lakó hely (lak, szép lak, farkas lak).* **lak** (*hely* nélkül) megvan egy székely népdalban: *kicsin az én lakom, nem nagy vár* Erdélyiféle Népd. III. 66. Végre tudni való, hogy *Lak* maga is helységnév, és hogy sok helységnév *lak*-kal van összetéve. Példákat még az Árpádok korából is idézhetni. Jerney Magy. Nyelvkincseiben: Asszonylaka 2. lap. Bőlak 20. Csekelaka 24. Lak 82. Nagylak 96. Pócslaka 110. Tótlak 144. Ujlak 147. Ujlak-halász 147. Ujlak-Thalut 148. Egyik másik ezek közül nem egészen bizonyos; de azért a tény maga legkisebb kétséget sem szenved. A **lakos** sem Bartzafalviféle szó amint azt a Nyelvőr I. 95. állítja: már Molnár Albert szótárában is megvan. Egyébiránt a *lakóhely* a szokottabb.

laktárs Plutos 435.

lángmadár: Flamingo. Madarak 256.

lángnyilú csillag: a villám különös körülírása. Nők ünnepe 992.

lángos: lepény-féle. Kuchen. Ach. 233. Lovagok 767. *loangosennyi*. Acharn. 694. Lásd *adó-beszedni*.

lángharagu Ach. 637. **lángőrjöngésü zimankó** Felhők 331.

lanka: víz melletti ligetes (olykor) gyümölcsös hely. Másutt szelid emelkedésű hegylejtő. Madarak 1009. Toldi szer. XI. 12. Nyelvőr VIII. 509.

laposat s nagyot köpve Béke 761. Lásd A helyes magyarság elvei 95. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 71. §.

lassadán: lassacskán. Darázsok 1069.

lát. *Te lásd* (t. i. *hogy mi lesz belőle)* mint a német *Sieh zu*: vigyázz. Plutos 217. *törvényt lát*: törvényt szolgáltat, ítéletet mond. Darázsok 728.

látomány: tünemény. Madarak 1598. Nők ünnepe 663.

lator: kurafi. Lysistr. 107.

lazsnak: Vliess. Lysistr. 865. Békák 411. Plutos 168.

lázbetegen Acharn. 1097.

lebernyeg : könnyű nyakbavető ruhaféle. Madarak 674. - Toldi szer. XII. 32 *nyakbavető*. Csokonai II. 93. jegyz.

lebókoló : a ki lebókol, lehajolva áll. Felhők 183.

lebúj-dal. mit lebújokban énekelnek. Békák 1240.

lecsepül : leront, levág, legyőz. Acharn. 545. *lecsepülte szóval* Lovagok 213.

lecsorbult *szélü csuprocska*. Ach. 429.

lefaru. Darázsok 649. Lásd az e vershez való jegyzetet. *les . . gü* annyi mint nagy lelóggó s . . gü.

lefőz. *három-négy fazék lencsét lefőzött* (más értelem mint *megfőzött* vagy *összefőzött*) Békák 471. mint a német *ab*kochen.

légevezni : repülni. Béke 92. — **legen** Felh. 200.

légúszó *Madarak* Felhők 332.

legemberebb Béke 52. Lásd : *emberebb.*

legényes t. i. dolog : Junkerstreich. Darázsok 1159.

legényül : legényesen, derekasan, Békák 555. Darázsok 1256.

legmagánfalóbb : von ärgster Selbstgefrässigkeit. Darázsok 886. *legnagyja* Darázsok 992. V. ö. *legnemese* Toldi szer. IX. 47. *legpajzsgyűlölőbbike* Béke 629. *legtolvajabb* Nőuralom 27. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 41. lap.

légtünettan : meteorologia. Felhők 1226.

lejt : tánczol. *lejteni kart* Békák 318. V. ö. *tánczot bokáznak* Békák 334. *tánczot roprán* 391. *lejtő szép leányok* Acharn. 1031. **lejtelmei** *a szóbeli táncznak* Békák 857.

lelkem többekről mondva. Lásd *szám.*

lényaló : tányérnyaló Darázsok 1267.

lenyelvel : letorkol. Acharn. 351.

leorczátlankodott: orczátlanságban túltett rajtam. Lov. 1098

lesbiázni Darázsok 1291. Nőuralom 917. *lesbizálni* Békák 1247. A nóknek egymással való fajtalankodását a hirhedt lesbosi nőkről nevezték el. Lásd a Becker-féle Charikles Göll kiad. II. 283. lap.

les-őrzeni Acharn. 1012. Lásd *adó-beszedni.*

leszek rá. *nem leszek rá* : rá állok, rá nem állok. Felhők 121. 906. Mad. 202. Lys. 122. Nők ün. 1105.

leszónokol : szónoklatával legyőz. Darázsok 513.

letérő mint főnév : letérő hely, hol letér az útról az ember. Békák 113.

levén *ma népgyülés* Acharn. 19. v. ö. Lov. 643. 1013. nominativus absolutus. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 260. lap. Simonyi Magy. nyelvt. 52. lap.

levét = levéből. *ha ménta főtt levét iszol* Békák 680. Lásd *ad* és Nyelvőr 1. X. 511. köv. lap.

liba : ostoba. Plutos 910.

libucz : bibicz. Acharn. 828. Madarak 61 előtt.

lile : Regenpfeifer. Madarak 255.

lisztláng-finomul : olyan finomul mint a lisztláng. Felhők 261.

locspocsbugyborékoló Békák 246.

lőgérez : laviroz. Békák 1026.

lohad a szélről mondva : enged. Lovagok 416.

lóhalálban : lóhalálában, lélekszakadva. Madarak 1082.

lóhátas beszéd : fennyen kérkedő beszéd. Békák 781. V. ö. *lóhátról beszél az emberrel.*

lombhaju *kőrös* Madarak 695. *haj* a fa lombjáról mondva. *Hosszú haja árnyát lendíti a fűz is* Buda halála 202. lap. E metaphoráról Hense, Poetische Personification. Halle 1868. 6 s köv. lap.

lómódra ülvén *egy ganajbogáron*, azaz : lovagolván, nyargalván rajta. Béke 81.

loncz : Geisblatt, Lonicera. Felhők 966.

Lopád Lovagok 81. alsófehérmegyei helység neve. Voltakép : *Lapád.*

lósárgaság. *ezért futá el vagyonom' ló-sárgaság*, azaz : a sok lovasdit, (Felh. 28.) a ló-sportot vagyonom sinlette meg. Felhők 77. *lóbetegség* Felh. 243.

lóvá tett Madarak 14. v. ö. *lúddá tesz* Acharn. 411. Plutos 274.

lovatlan : ló nélkül. Felhők 126.
lovaz : lovagol. Felhők 15.
lóvezérlő Felhők 553.
lő : frecscsen. *felfuródik hirtelenül (a bendő), és szétpukkanva, szemembe lő egyenest* Felhők 405.
lötykölődni : lacsni. *lötyköllődre ronda helyt* Lovagok 1179.
luddá teszem v. ö. *lóvá tett.*
ludvércz Békák 299 = *lidérc* Békák 287. Nyr. V. 156. 323.
lydizálva azaz lydus énekeseket és tánczosokat léptetve föl. Lovagok 485.
lyukad. *mire lyukad ez a dolog!* Acharn. 334. *mindjár' a halvásárba lyukad ki* Békák 1017. azaz váratlanul ott mutatkozik. *lyukkal nem lyukadunk ki* Darázsok 345.

Madárdühöncz : ki madármániába esett, ki gyönyörből mind azt cselekszi, mit a madár. Madarak 1190.
madárhatnám : madár szeretnék lenni. Madarak 1251. mint *árhatnám.* Nyelvőr IX. 438.
madártalan madár azaz : ki emberből változott madárrá, nem madártól lett. Madarak 17.
madártej Darázsok 486. *madár teje* Madarak 1560. *madarak teje* Madarak 688. valamint a görög ὄρνιθος γάλα közmondás úgy ez is ritka vagy épenséggel lehetetlen dolgot jelent. *Van ott még madártej is* azaz : ott minden, még a legritkább dolog is megvan. *madári világ:* madárvilág. Madarak 395. Lásd : *földmüvesi élet.*
madárzimankó. *Hüh, egész madárzimankóval jösz a vásárra* : azaz tömérdek sok madárral. Acharn. 829.
magolni : memoriren. Lovagok 334.
magyaltölgy : Stecheiche. Madarak 586.
majd mit mondok Felhők 1310. V. ö. ezzel a népies német kitétellel : *ich hätt' bald was gesagt.* Csokonai II. 134. 142.
makk. Néhol a népnél még ma is vannak fazárak, melyek leső *makkjait, azaz czöveket,* a szintén fakulcs makkjai fölemelik, s ez által a zárat félre lehet húzni, s az ajtó kinyí-

lik. *vigyázz, hogy a zár makkját le ne rágja* Darázsok 157. *a makkot ejtsd le a tolóreteszbe.* Darázsok 203. *most már kapukkal védve jól a hely, zárjában a makk* Madarak 1073. *rejtélyes kulcsot hordanak magok, lakonit, a mely három makkra jár* Nők ünnepe 395.

makkopáncs, tulajdonképen a makknak a kopáncsa. Átvitt értelemben : kicsi valami. *olyan kis görbe makkopáncs* Nők ünnepe 489. csecsemő «testéről» mondva : V. ö. *a tündér mind makkopáncsba bú.* Szentiván éji álom 155. lap. *te csepp-nyi csepp, te kis göcs, te parányi, te mokkopáncs.* u. o. 191. l.

makktyú : die Vorhaut, másképen *fityma.* Felhők 973.

mancsi, manka : a malacz diminutivumai. Acharn. 767.

manóba velök : pokolba velök. Plutos 777.

már mint a német *denn : már ki ?* Acharn. 46. *már például kit ?* Plutos 865. *már én vagyok koldus ?* Acharn. 564. *már a micsodás ?* Madarak 605.

maradtjában : maradványában, amennyiben megmaradt. Darázsok 1024.

marczona : vad, szilaj, kegyetlen. Poseidonról mondva. Felhők 550. *marczona hadvész* Békák 1465. *marczona fájdalom* Acharn. 1120. V. ö. Nyelvőr VI. 569.

maró : héjjaféle madár. Madarak 301. Arany össz. költ. I. 312.

martalócz : portyázó, zsákmány után járó. Acharn. 1013.

másfőzte fazék, a mit más főzött meg. Lovagok 694.

másodvívó : ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett Békák 750.

mécsbél. *a nap égő mécsbelét önmagába visszahúzta* Felhők 566.

megagyal : megagyabugyál, agyba-főbe ver. Plutos 874.

megarázni, azaz : koplalni. Acharn. 783. Lásd : *tormázz.*

megakasztalak : zavarba hozlak. Nőuralom 665.

megbicsakol : makacsan megköti magát. Darázsok 692.

megbutykosolt : azzal a «butykos»-sal megadta neked. Békák 1160.

megcsendült *a tenger :* megcsendesült helyett a szójáték miatt. Békák 298.

megegresedni: megmérgesedni. Acharn. 326.
megfej: kifoszt. Lov. 894.
megéritek: beéritek. Nőuralom 655.
megfed: befed. *Mi jól, mi bölcsen megfedéd te a házad cseréppel* Darázsok 1243.
megharminczadolni őket, t. i. a lányokat, kik a harminczéves békét jelképezik. Lovagok 1284. E szójátékos kitétel csak az összefüggésből érthető.
magpiacztojászöldségkofák Lysistr. 428.
megretkelik: retket vernek az alfelibe. Felhők 1037. A házasságtörőnek a büntetése. Lásd Becker Charikles III. 395. lap.
megszelelni: würfeln. *magunk vagyunk tisztára megszelelve. (polyvának értvén a zselléreket).* Acharn. 474.
megtenyerelt: megpaskolt. Békák 1045.
megtetézd *a férfiút*: túl tégy rajta, fölül-muld. Felhők 989.
megül: ülve marad. *Megkeserűlöd, meglásd, a Helenát, ha meg nem ülsz, míg eljő a prytan.* Nők ünnepe 813.
megvisít: *hogy megvisítnak a fügére, lám!* Acharn. 765. Lásd Simonyi Magy. nyelvt. 80. §.
megvívni, várat: ostrommal bevenni. Felhők 469. *vívni*: ostromolni. V. ö. *Sokszor vitták Budát.* Ballagi Példab. 1043.
mégis: még mindig. Darázsok 903. Madarak 970.
megy ki a szó, azaz: nem marad titokban. Nők ünnepe 445.
méhnyitó szer: a mi a szülést könnyíti. Nők ünnepe 477.
mekkor-tájt Madarak 1409. V. ö. **akkor-időben.**
mely: a mi, *hadd mondok valamit, melyet ha megtanulsz, ember leszesz.* Felhők 792. V. ö. M. hölgy. lev. 184. 189. 195. stb.
melyikőnk Nők ünnepe 760. **melyőnk** Lovagok 1171. **melyitek** Felhők 917. **melyőtök** Darázsok 651.
menhely Békák 113.
menőkém *van*: ich habe einen kleinen Gang. Lysistr. 383. V. ö. *buvóka* Lov. 805. *mondóka* Acharn. 411. Ilyen képzésű szintén: *járóka*: láb, *látóka*: szem. Baróti Kisd.

szót. 101. lap. *ivóka*: ivogatásból álló mulatság vagy: piócza. Ballagi, Példab. 1309. stb.

mentre: menten. Madarak 1133.

mennydörgedelmes *beszéd* Lovagok 575.

merünk *ily borzasztó merényt.* Nőuralom 106. *ily nem tűrhető merényt nem merétek.* Plutos 417. E figura etymologicáról Nyelvőr III. 387. s köv. lap. *merénylet* Lysistr. 301.

méreg: a mi mérget okoz, bosszantó. *Hát nem méreg ez?* Acharn. 126.

mérleg Békák 1300.

merevenség: tentigo. Lysist. 514. V. ö. *mert hej sokan várnak tirátok vágyva és meredten.* Béke 696.

merít *lelket* Acharn. 361. V. ö. *erőt merít.*

mersz: merészség. Lovagok 17. Felhők 884.

mert. *mer' nem tieetek a sau*: mintha bizony nem a tiétek volna a só. Acharn. 722. *mer' bion ti nem*: mintha bizony ti nem. Acharn. 723.

mez: ruha Plutos 938. Lovagok 1224.

miatt. *szél miatt*: *széltől.* Lovagok 842.

mílő éjtszaka: egész éjtszaka. Nőuralom 39. Lásd Toldi szer. gloss. és Nyelvőr VIII. 532.

mímelés: utánzás. Nők ünn. 155.

mína = 39 for. 29 kr. Lov. 777.

mindkét pofára *(őrleni)*, mit vollen Backen. Béke 1225.

mindenha: mindenkor Felhők 546.

mindenre semmi *ember*: semmire való. Acharn 890.

minden-szerette: mindenkitől szeretett. Béke 294.

mindnyájótokat: mindnyájatokat. Plutos 1107.

minkbe *sem kerül*: semminkbe sem kerül. Plut s 798. mitse': semmitse. Darázsok 74.

modor Madarak 850.

módos: jómódu. Lovagok 1188. *módosan s inyenczesen* Acharn. 959. *módos* annyi is mint szép módu, szerény. *de úgy, hogy illedelmes, módos legyen.* Békák 868. *módosan*: szépen.

Darázsok 1166. V. ö. közm. *a ki nagyon takaros, ritka benne jómódos* azaz: szerény.

moly-ette: schäbig. Plutos 320. V. ö. *dalzengte.*

monnó; mind a kettő. Nők ünnepe 680. Madarak 609. Régi szó, melyet Hunfalvy Pál használt újra először. Etymologiáját adja Budenz, Nyelvőr VII. 338. Magy. ug. összeh. szót. (629.) 606. lap.

mosódjunk: mosakodjunk. Darázsok 1172.

motyog: csak a szája mozog, de szava nem érthető. Lovagok 334. V. ö. Toldi szer. XI. 44.

múmus-adta dölyfe: mintegy mumussal ijesztgető dölyfe. Lovagok 642. V. ö. *embere!*

múmuskodol: ijesztgetsz. Madarak 1156.

munkás, *a boglárja*: von besonderer Arbeit. Béke 1132.

mustárt pislogott azaz: csipősen, mérgesen. Lovagok 581.

müvészleg: müvészileg, müvésziesen. Felhők 511. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

Nagy-bátran Darázsok 518. *nagy-czifrán* Nőuralom 723. *nagy-futva* Nők ünnepe 1157. *nagy-népszerűen* Nőuralom 410. *nagy-siránkozva* Darázsok 535. Lásd Nyelvőr IX. 308. és 318. lap.

nagyolni: csak úgy nagyjából csinálni valamit. Lovagok 364. V. ö. *elöregelni a fát*: csak nagyjából vágni a fát.

naphosszanta: naphosszant. Felhők 1007.

napon napolsz Darázsok 734. Figura etymologica. Lásd Nyelvőr III, 285. s köv. lap.

napos-bíró: heliasta. Lovagok 273. Napi díjt kaptak s onnan a magyar nevük.

nászi ágy Béke 787. *nászkötő Héra*: házasságszerző Héra. Nők ünnepe 926. *násztalan Artemis*, azaz: szűz Artemis. Nők ünnepe 118.

nedü-harmatos Békák 1250.

nekem mint dativus ethicus. *Elmenj nekem már.* Acharn. 428.

hol van nekem Kleánym kis fia? Béke 1212. *S ezt te nyilván ki mered a szádon nekem bocsátani?* Acharn. 286.

neki. *felállott a székről neki.* Békák 748. = székét átakarta *neki* engedni.

nekihúzalkodván: nekiágaskodván, nekiállván. Acharn. 1101.

nekünk valóbb: inkább nekünk való. Madarak 126.

ne'kül: nélkül Lov. 503 s egyebütt.

nemezz: *nemzeni* imperativusa. Béke 676.

nemlétbe *dönt*: semmiségbe dönt. Béke 373. V. ö. *a nemlétel hiv.* Csokonai I. 182.

nemtő: genius. Lysistr. 2.

Népfecsegi-Kleon: Volksbeschwatze-Kleon. Darázsok 334.

népszerüleg Darázsok 825. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

nép-végzemény: Volksbeschluss. Nőuralom 1012.

népvezérkedik Békák 397.

névadóját, *csak most áldozom*, azaz: névadási áldozatát, ünnepét. Madarak 853.

néz, *mindez én rám néz*: mindez én rám vár, az én dolgom. Nőuralom 715.

nézlem, nézlelem: vizsgálom. Felhők 226. 670. 672. *nézlet* Békák 934.

nominativus absolutus. «Éjfél után már kezdik hivogatni, *mécs a kezökben*, és dúdolva egyre» stb. Darázsok 222. Lásd Egyet. philol. Közl. I. 263. lap és a *levén* czikket.

nőhirnök: Heroldin. Nőuralom 335 előtt.

nősködés: ha valaki nőt játszik, nőnek teteti magát. Nők ünnepe 822.

nővizsla: nőstény vizsla. Béke 1006.

nyájdús Békák 1317. V. ö. *szagdús* Mad. 986. *szellemdús* Darázsok 63.

nyakába varrni Lovagok 407. átvitt értelemben mint: *nyakába akasztani.*

nyakal átv. értelemben. *mentek.. tölteni vért, bikavért: s nyakalák, úgy tartom, örömmel*, azaz: itták. Béke 1203.

nyakon kevert: nyakadba tojt. Nőuralom 329.

nyárára Béke 1088. v. ö. *télire.*

nyári vágású fa: mit nyáron vágtak, száraz fa. Béke 1060.

nyárs-lopni Darázsok 347. Lásd *adó-beszedni.*

nyavalya. *mi a nyavalya ez!*: mi a fene ez? Darázsok 1090. *csapjátok el a nyavalyába:* a pokolba, a fenébe. Madarak 651.

nyegle Lov. 272. *nyegleség* Ach. 95. *nyeglészkedés* Plutos 791.

nyelvcsók Felhők 54. = **nyelvjátszi csók** Acharn. 1128.

nyelve-tört síp Acharn. 648. Az ezen szerkezetű melléknevekről Simonyi Magy. nyelt. 208. §.

nyikkanni: mucksen. Felhők 912.

nyilas: egy osztályrész, görögül kleros. Felhők 204. *nyilhuzatlan* Lovagok 561. A közföldet a polgárság közt nyilas-számra ki kellett osztani. *nyilhuzatlan* tehát azt jelenti, hogy mielőtt ki volna osztva. *a nyilába*: a fenébe. Ach. 576.

nyomon: nyomban. Acharn. 489.

nyugágy Felhők 255. Nők ünnepe 259.

nyulga: nyulánk. *hosszú nyulga karjait* Béke 35. V. ö. *Míg végre győzött nyulga termete* Szent-Iván éji álom III. 2. sz. 189. lap.

nyűgös: alkalmatlan Lovagok 1197. *eszelős vagy, öreg, s nyűgös, de nagyon.* Felhők 877.

Obolus ami pénzünk szerint 6 krajczár. Lásd A római s görög pénzszámítás 7. és 12. lap. *obol, obla, oblos.* Lov. 258. 599.

ocsúdni: zu sich kommen. *De nem bírnék ocsúdni a kaczajból* Békák 45.

ódonszidonphrünikhosz-ének: Phrynichosféle, Sidon városemlegető ódonszerű ének. Darázsok 223. Lásd az e vershez való jegyzetet.

ó-gat Darázsok 1464. mint *óbé-gat, jaj-gat* stb.

okhatnám: *okni* szeretnék, azaz kellő ismeretet, jártasságot szerezni magamnak. Felhők 185.

oltári-bohó Nők ünnepe 777. **oltárlesi**: áldozatoknál egy kis

lesi-pecsenyéért bohóczkodó. Innen általában aljas bohócz. Béke 716. Békák 345. 1454.

olyba: *olybá*, oly formán. Darázsok 191.

ont: dönt. *míg a fejökre nem ontod az egész épületet.* Felhők 1411.

ordas: *ordas a mécs hamva:* der Lampendocht ist voll von Diebesschmaddern. Darázsok 263. *Ordas csontok* Arany Bol. Ist. I. 41.

ordítva ordítlak le. — *És károgva károglak le* Lov. 288. Lásd *hallva halljon.*

orgonál: prézsbitál, kiabál. Acharn. 907.

orját metszek a hátadból Lovagok 289. *(disznó) orja* szalonnás hátgerincz.

orrmány: Rüssel. Acharn. 706.

orsózni: peregni mint az orsó. *Hogy egész kénynyel orsózzanak itt, csigamódra forogva előttünk.* Darázsok 1458.

orúl: *orrúl.* Békák 351. V. ö. Toldi szer. X. 107. Szász K. Othello 121. lap.

ostorcsapó átvitt értelemben. *Hogy el ne szedjék a fiatalok ostorcsapóját,* azaz: potentiáját. Nőuralom 722. V. ö. *Magok elcsergetik másutt sugárjokat S itthon még csúfolják a szegény lyányokat.* Csokonai II. 62. E *sugár* ról Toldi sz. gloss.

osztozik átvitt értelemben: perlekedik (a mivel az osztozás járni szokott.) *Mit osztozol velem?* Nőuralom 927. *Szóváltás,* azután *perelés* lőn: vagy magyarabbúl mondva ki: *osztoztak* stb. Arany Össz. költ. III. 22. Nyelvőr IX. 94.

óta. *mióta itt ülök, hogy veled már jót tegyek.* — *Én meg tízszer mióta, húsz mióta, ezer mióta, régmióta óta.* — *S én várva itt harminczezermióta haragszom régesrégmióta óta.* Lov. 1344—9.

Öböng Felhők 358 = **ödöng** Lysistr. 656. czél nélkül ide-oda jár, őgyeleg.

öklöm beléd, káromkodás. Lovagok 929.

ökör-kifogás ideje azaz: este. Madarak 1396.

ölön fogni: auf den Arm nehmen. Felhők 1315.

öltőbeli: életkorbeli. *Mind jőjön a ki még amaz öltőbeli*, azaz: a ki egykorú. Darázsok 238.
önélczeivel Darázsok 538. *önkezűleg* Lysistr. 264. *önnehezüktől*: saját súlyuktól. Felhők 372. *önútadon*: tenútadon. Felhők 26.
őrállani Darázsok 240. Lásd: *adó-beszedni*.
öregel: öregnek tart. Acharn. 938.
öregszerű: öregfajta. Plutos 260.
őr-feloszlatás: mikor vége az őrállásnak. Darázsok 2.
őrít: őrültté tesz. Nők ünnepe 531. Nőuralom 963.
örömszaka: öröm ideje. Felhők 306. *örömtele* Lys. 1203. v. ö. *könnytele*.
őrült *nem vagyunk*. Nők ünnepe 195. Lásd: *szám*.
örv: ürügy. *Minek örvével teszi ezt?* Darázsok 330.
őszebben virítanak *fürteink*. Darázsok 1023. *őszöreg* Acharn. 659.
összecsapzott. Lásd: *csapzott*.
összeférünk azaz: megegyezünk. Békák 175. *idővel összeférkezénk* Felhők 69.
ösz-tusákat küzdeni Béke 836.
összvagyon: Gesammtvermögen. Nőuralom 870.
ötévfordúlós *tatja van* az Ünnepélynek t. i. ötévenként ülték meg. Béke 815.
ötlyukú bitó Lovagok 968. Lásd: *hegedű*.

Pacsmagol: pacsmaggal dolgozik, mázol. Nők ünnepe 246.
padlás-bíró: ennek van a heliasta Philokleon elnevezve, mert a padlásra bujt. Darázsok 209.
pagony: fiatal erdő. Madarak 229.
páhog: liheg, piheg. Békák 1042.
paizsdobó: Schildabwerfer, görögül rhipsaspis. Béke 1103.
paizs-kupecz: paizs-árus. Béke 434.
papázgat Darázsok 579. v. ö. *atyázgat*.
parancsnok Madarak 1125.
párhagyma: allium porrum. Darázsok 475, Lovagok 629.

parlag-istennő: Euripides anyja, ki zöldségkofa volt. Békák 800.

pászma: Gebinde, a *motring* (Strähne) egy része. Békák 1283.

patvardi: patvarkodó, perlekedő. Felhők 1115.

pécze: valami helyet jelölő pózna. *kezdem az induló péczénél* azaz: a kiinduló ponton. Darázsok 519.

pénzel: pénzzel tart. Plutos 143.

pénz-sülyesztő: telhetetlen mint egy örvény. Lovagok 251.

perbeli *ügybaj*: peres ügybaj. Felhők 461.

per-csűrcsavar főnév: per-csűrés-csavarás. Madarak 1373.

perzselkőzni Nőuralom 726. Hogy mit kell rajta érteni, azt megmagyarázzák a Nők ünnepe 235. s köv. versei.

Phrynichos-költötte Felhők 540. *Phrynichos-ugrós*: Phrynichos-táncz. Darázsok 1463.

piaczozni: a piaczon (agorán) gyülekezni. Lysistr. 516.

pipogya: bamba. *pipogyán szájtatva* Acharn. 607. Csokonai II. 62. jegyz. szerint; *pipogya, bászli, baszuta, liphecz, kákompilli* hasonló értelműek.

pirinyó: *pirinkó*, parányi. Felhők 972.

pislant tormát: mérgesen néz. Darázsok 441. V. ö. *torma tekintetű* Nőuralom 293 *vaczkor a tekintete*. Béke 1101 *ürmöt pillant a szeme*. Békák 565. *mustárt pislogott*. Lovagok 581. Lásd az Ilias I. 105. vhez való jegyzetemet.

piszka hal: Flunder. Lovagok 613.

piszokdús *jelmez* Acharn. 394.

pityke. *fa pitykét sem visz ám haza*, azaz: semmit. Nőuralom 285.

pocsok: pocsék. Béke 1071.

pocsolya-lubiczkoló: pocsolyában lubiczkoló. Lovagok 300.

pofaszíj Darázsok 553. Hogy volt az a fuvolás szájára illesztve, mutatja Rich Illustr. Wörterb. der röm. Alterthümer *tibicen* szó alatt.

poklodba azaz: telhetetlen gyomrodba. Lovagok 667. V. ö. *kenyér pokla*, ki sok kenyeret eszik. Csallóközi kitétel. Thewr. Józs. gyűjt.

popa: papi (gyermeknyelven), étel. Nők ünnepe 654.
poroszkál: apró gyors lépéssel üget. Madarak 1227.
pörcsavaró Felhők 441. *pörhajhász* Madarak 1326. *pörletek*: pereltek, Felhők 598.
pőrölyöz: kalapácsol. Lovagok 435.
puffancs: bombastikus. *Adjunk néki valamely puffancs nevet* t. i. az ujonnan alapított városnak. Madarak 771.
puszil: csókol. Acharn. 1133.

Rag- (és képző-)elhagyás. *ezüst-aranynyal* Plutos 805. *nemesebbek- s jobbakká* Békák 959. *vargák- s timárokhoz* Lov. 689. *más-, — még nyomorultabbá.* Ach, 388. *rózsaberkek- és virágzó szép mezőkre* Békák 420. *férfi- nő és mindenkinek.* Nők ünnepe 646. *gonosztevő- botránykő- s istentelen erkölcsűeknek.* Nők ünnepe 638. *világos-kereken* Darázsok 597. Lásd A helyes magyarság elvei 77. lap.
ragya! Nőuralom 932. v. ö. *rohadt!* Nőur. 886. *te dög!*
ragyoglatos fény Felhők 553.
rágyujt, *dalra*: dalolni kezd. Plutos 316.
rája-hal: Roche. Darázsok 488. *rája-leső*: rájahal-leső Béke. 758.
rágtodbul: abból, a mit megrágtál. Lovagok 666.
rajtam estek Lov. 269. V. ö. *rajtatör, rajtaüt.*
rakodom: végzem a szükségemet. Felhők 293.
raktár Lov. 177. — **ráleszek.** Lásd: *leszek rá.*
rám bizták, *csupán, Spártával békét kötni istenink* Acharn. 52. = hogy én kössek békét.
ravaszdiság: ravaszság. Felhők 1096. Lásd Nyelvőr IX. 509.
rávitáz *valakire valamit*: rádisputál, Jemanden etwas weiss machen. Felhők 1275. 1277.
ratérsz magad is: idővel magad is belátod. Békák 104.
régebbi: régibb. Lov. 469. Lásd Nyr. VIII. 354.
réges-régóta Madarak 852. Figura etymologica.
rekedni valamibe: belekerülni valamibe. Békák 997.
rengeteg *lepény*: szörnyű nagy lepény. Lovagok 1111.

rekeg: brekeg. Békák 252.
rémkép-vád: ijesztő vád. Lovagok 576.
repít *a szőre*: hull a szőre. Béke 1138. *repít a gabona*, mikor hullatja szemét. Nyelvőr IX. 90.
reteklé-mérni Béke 1170. Lásd *adó-beszedni*.
retteneteskép: rettenetesen. Felhők 383.
ribancz: bitang ember. Madarak 1425.
rimásan *megsikárlott* (a beretvával): finomra megborotvált, mint kurafi. Acharn. 806.
riszálhatnám a farom': kényeskedve lóbálni szeretném a farom'. Darázsok 1127.
rocska: vízhordó faedény. Nők ünnepe 602. Nyelvőr IX. 93.
rohadt! Nőuralom 886. V. ö. *ragya!*
rókalúd: Fuchsente. Madarak 1201.
romolhatlan Madarak 648. Lásd: *halhatlan*.
rongyzat komikusan *rongy* helyett. Acharn. 400.
ropni, *táncot ropni*: tánczolni. Békák 323. 361. s egyebütt.
rögtön-dal: rögtönzött dal. Nők ünnepe 126.
röpke: vízeszű. Madarak 171.
rőzse-hozni Nők ünnepe 688. Lásd: *adó-beszedni*.
rudas: a jobbfelül befogott ló. Felhők 124.
rugkapálni Lysistr. 738. Lásd Nyelvőr IX. 319. lap.
rút-piszkosan Felhők 889. Lásd *nagy-bátran*.

Sajt-kufár: sajtos. Békák 1305.
sandal: sanda. Darázsok 475.
sarlódat máséba vágtad: máséba ártottad magadat, du hast in fremdes Handwerk gepfuscht. Lovagok 294.
sárt: sarat. Madarak 1056. Lásd: *kenyért*.
sár-taposni Madarak 793. Lásd: *adó-beszedni*.
sarufűzve Madarak. 468. Lásd: *ajkharapva*.
saslódik: strapacziát áll ki. Madarak 1188. Plutos 329. Régi népies szó. *saslog*-nak is hallottam.
sátor-czimbora: egy sátorbeli. Nők ünnepe. 593.

savát-borsát megadni: kellőképen elkészíteni, megtenni. Lovagok 330. Közmondásos. Ballagi Példab. 6563.

sebész Darázsok 1380.

segéd Darázsok 980. = *segély* Nőuralom. 659.

selypít *valamit*: selypítve mond valamit. Darázsok 44.

semmibe néznek: semmibe se vesznek; semminek néznek. Madarak 551.

senki *másikat*: más senkit. Nők ünnepe 649. senki sincs tanú: senki sem tanúja. Nőuralom 447.

Seregszalasztó Lov. 1069. *Ádázapáju* 1070. Pallas mellék-nevei.

sibyllás Lovagok 63. azaz: vakbuzgóan szereti a jóslatokat. V. ö. *bibliás.*

sinkó: süveg. Darázsok 431. V. ö. *s e sinkót nyomja be fejébe.* Kazinczy, a Vályi Nagy Ferenczhez írt epistolájában. Kaz. és Berzs. level. 220. lap. Ballagi teljes szótára szerint a debreczeni deákok magas süvege, mely 1774-ben ment ki a divatból.

sisakforgó-csináló Béke 525. *sisakgorgonos*: gorgós-sisakú, a kinek sisakján Gorgó van. Acharn. 536. *sisakingós*: lobogó sisaktarajú. Békák 778. Szabó István-féle szó. *siskot*: sisakot. Madarak 292.

sívó: sivító. Béke 992. 993.

soha-meg-nem-fizető *beszéd*: olyan beszéd, mely az adósságot elvitázza. Felhők 245.

sok fából faragó: ravasz. Nők ünnepe 895.

sok lében kanál: kotnyeles. Béke 985.

sok sokat: nagyon sokat. Nők ünnepe 449.

sor: sors, állapot. Plutos 1. 747. 853. 858. Felhők 604. Darázsok 348. 1068.

sors-jelölte: a sorstól kijelölt. Madarak 950. *sors-veder*: Loostopf. Nőuralom 682. *Sorsnők*: Moirak, Parcák. Mad. 1614.

sullog: mintegy lopva kullog. Felhők 497. Darázsok 674.

sunnyog: ravaszkodik. Nőuralom 921. Buda h. I. 9. str.

surgyé v. *surdé*: matracz, szalmazsák. Lysistr. 868.

sülyedjek el Acharn. 151. Darázsok 596. *siedj el* Magy. Nyelvészet VI. 376. átkozódás, mely valamint a görögben, úgy egyebek közt a magyarban is szokásos. Lásd az Ilias VI. 281. vhez való jegyzetemet.

sülyös: fekélyes. Lovagok 849.

sürge: fürge, sürgő-forgó. Felhők 353.

sűrü tömöttre *tekerni* Lysistr. 546. V. ö. Nyelvőr IX. 314.

süv: sógor (régi szó). Nők ün. 554 stb. Toldi sz. V. 67.

sykophantáz: sykophantáskodik, úgy tesz mint egy sykophanta (árulkodásból élő). Madarak 1380.

sz': hisz, hiszen Darázsok 443. V. ö. *hász'*.

szájalni: szájaskodni. Felhők 962. s egyebütt.

szájatáti: tátott száju. Lovagok 266.

szájongva: szájtátva. Madarak 170. *kik ott szájonganak* Csokonai II. 77.

szakácsi Lovagok 219. *szakácsilag* Acharn. 958. Béke 947. Lásd *csupa hadvezérileg*.

szàkàjtott ànyjà: egészen az anyja, egész anyja. Acharn. 745. V. ö. *A szakasztott világra éppen ojan, mind az apja.* Vadr. 360. Így is mondják: *kiköpött anyja* (Pest vidékén). *Ugy hasonlit hézza, mindha a száján töpte vona ki.* Vadr. 360.

szalma-hozni Lovagok 557. Lásd *adó-beszedni*.

szám. *Egyes szám* ilyenekben: *tűrjetek, galambom!* Lysistr. 711. *oh lelkem, asszonyok!* Lysistr. 200. *kedvencz iróitokat ti mikép hagyjátok cserbe, ha vénül.* Lovagok 408. «fügét a *manesinak*, hadd *egyenek*». Acharn. 767. *hisz nem vagyunk mi ember.* Madarak. 65. *mi vagyunk a gonosz.* Nők ünnepe 743. *néma lettünk* Acharn. 648. *őrült nem vagyunk* Nők ünnepe 195. V. ö. *hogy ne legyünk rongyos.* Nyelvőr III. 31. *csak úgy leszünk boldog* u. o. *már jobb vagyunk.* Erdélyi embertől hallottam, ki magáról többes számban beszélt. Ugyanilyen ez a példa is: «Most is szegény vagyok én, Még *szegényebb leszünk.*» Erdélyi, Népd. III. 112. lap. De többes számú alany után is olykor egyes számú az állítmány: *Ti se legyetek kényes* Erdélyi, Népd. II. 329. *minálunk a lányok kényes.*

u. o. III. 18. *ysa mend ozchuz iarov vogmuc* Halotti besz. Lásd még Nyelvőr III. 319. Erdélyi, Népd. II. 263. stb.

szám' se' hűtöm: ki sem nyitom a számat. *Mert Athaeneről effélékkel a szám' se hűtöm* azaz: mert Athenæről soha effélét nem mondok. Lysistr. 38.

számadolás Lovagok 772. *bojtárjával megszámadol*. Főv. Lapok 1874. szept. 18. *számadol* helyes alkotásu népies szó. V. ö. *becsmérel*.

szárnyas jóslat: azért szárnyas, mert szárnyról van benne szó. Lovagok 1006.

szatyor: összelapítható kétfülű kosár. Ach. 519. Mint gúnynév *vén szatyor*: alte Schachtel. Lysistr. 352.

százalagos jövedék: perczentes jövedelem. Darázsok 620.

százrétű: Grimmdarm. Lovagok 423.

szed-vesz Lovagok 407. Nőuralom 774. *szedni-vedni* Szentiváneji álom 206. lap.

szegént. *hozom szegént* Acharn. 188. Népi szólás, némi dicsekvőbb színnel, mint a *bizony*.

szegény fejem: ich armer Narr, ich armer Schlucker. Nőuralom 1091.

széket ül: törvényt lát. Darázsok 788. V. ö. Magy. hölgyek levelei 27. 40. 70. 177. lap.

szélforgatag: forgószél. Madarak 656.

szellemdús. Lásd: *dús* és *nyájdús*.

széllengette Mad. 1599. Lásd: *istenadta*.

szélt fogtak egészen: egészen betöltik a helyet. Felhők 323.

szembelevés: találkozás. *bosszant engem ez a szembelevés* azaz: hogy itt vagyok szemben Euripidessel. Békák 955. V. ö. *mi olta te veled szemben voltam* Magyar hölgyek levelei 18. lap. s egyebütt.

szemessé tette: felnyitotta a szemét. Plutos 741.

szem-behunyva Darázsok 950. Lásd: *ajk-harapva*.

szemfül: szemfüles. Békák 509.

szemlét tart Nőuralom 731.

szemrefőre: anzuschauen. *úgy szemrefőre mily nagy léhütő vagy*.

Darázsok 785. *szemrefőre asszony:* egészen úgy néz ki mint egy asszony. Nők ünnepe 264.

szemöld: szemöldök. Acharn. 1006. Felh. 148. Darázsok 617.

szentély Lovagok 935.

Szeppents tulajdonnévnek alkotva: félénk. Madarak 66.

szer emberről mondva. *bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű nagy szer.* Békák 930. V. ö. *gonosz szer, hamis szer ez a gyermek.*

szénkosár: szenes kosár. Acharn. 310.

szerepmondó t. i. színész. Felhők 525.

szerzet. *miféle szerzet ez?*: milyen különös lény, milyen csoda ez? Béke 180. *hát ez miféle szerzet?* Madarak 838. Jóka örd.

szigorog: nyomorog, sanyarog. Felhők 358. Béke 350.

szikkadt *pohárszék* t. i. a bortól. Nincs a mi elcsorogjon a pohárszéken. Plutos 836.

szikraraj: Funkenschwarm. 638.

szíjjat nyögsz Nőuralom 350. V. ö. *mennyi belső tűz s fene üldözések ostorát nyögték.* Berzs. 174. A helyes magyarság elvei 95. lap.

színig: bis zum Rande. Lovagok 762.

színleg Lovagok 432. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

szirt-dobálva Lovagok 577. Lásd: *ajk-harapva.*

szitált *a hódara* Felhők 926. V. ö. *szitál az eső:* permetez, lanyházik. *Nagy bajt szitáltak nékem a nyakamba:* nagy bajba kevertek. Nők ünnepe 75.

szivacs Nők ünnepe 245. másutt *spongya.*

szívszerénti édeset lehelsz Béke 504.

szív-vágya *vígjátéki karnak* Acharn. 839. *szívszerénti vágya.* Lovagok 509.

szívvel-szájjal *ráriadtak* Lovagok 621.

szodé: torkos, nyalánk, falánk. Béke 939. Madarak 287.

szolgám: *fiam*-féle megszólítás. Plutos 819.

szokott: *szokott lenni* helyett. *Nem borsokás-e, mint disznó szokott.* Lovagok 360.

szoknyakergető Darázsok 1309.

szólam Békák 954. Döbrenteiféle szó.

szolgásan: szolgamód'. Békák 699.

szolgavér: szolgafaj. Plutos 281.

szólni szót Acharn. 451. Figura etymologica. Nyelvőr III. 368. IX 486. *kapu elé mingyár' szót szólani küldött.* Buda halála 235. lap. *szólt-szapult:* lehordott. Ach. 351.

szónokabb Nőuralom 113. Lásd: *emberebb.*

szónyegleség: szájhősködés. Madarak 778.

szopóka *kell neki* tréfásan a helyett hogy: valami szopni való kell neki. Béke 798.

szópöffpuffbeszédű: szószátyár. Békák 799. *szópuff* Madarak 1154. *szószátyárság* Békák 801.

szórend. *nem megjósoltam?* Acharn. 41. *nem benyelted az egész Euripidest?* Acharn. 454. *nem kitüntetted-e?* Lovagok 312. *s nem elszalasztád?* Madarak 92. *Nem megérdemelted?* Békák 912. *nem megfizette?* Plutos 1029. *nem visszahivatott?* Békák 1113. *hát nem bebújt a Lábas a kályhába?* Darázs. 800. *s nem megvala már?* Békák 1001. *hát nem lecsepülte?* Acharn. 545. *hát nem kipállott nektek a sok szél miatt vörösre?* Lovagok 842. *nem színre hozott?* Békák 1028. *miért is harczba nem menék?* Békák 33. *mért oly borúsan jösz ki?* Lysistr. 654. *kinek is ne öröm volna?* Madarak. 1224. *mért a tested volna csak verésnek illetetlen?* Felhők 1339. *nem ajándokot kivinnem illik, sőt behoznom inkább.* Plutos 787. *téglát vetni meg ha sejtjük:* ha meg azt sejtjük, hogy téglát vet. Felhők 1072. *nép fiának, nekem:* nekem, nép fiának. Acharn. 642. *mindent te merészlő:* te mindent merészlő. Felhők 370. Lásd Arany Jánosnak *A szórend* czímű czikkét a Nyelvőr II. 7—11. lapjain. *széles e földön* Darászok 520.

szoros-aljig. *szoros aljáig üres:* leer bis an den Boden. Lovagok 762.

szóveder: szavazatgyüjtő veder. Darázsok 819. Madarak 960.

szóvisszavágás Békák 733.

szökem: ugrás. *mint paripák súgár szökeme* Madarak 856.

szöktiben Ach. 1108. V. ö. *röptében.*

szőnyegen lesz: szóban lesz. Acharn. 62.

szőri-szarva Madarak 834. V. ö. *csontja-bőre.*

szörszál-hasogatva-ravasz perpatvaros Felhők 963.

szövő-pad: szövő-szék. Nők ünnepe 698.

szuka: nőstény kutya. Darázsok 1348. Átv. értelemben: nőszemély. *De én se láttam csokolnivalóbb szukát.* Lysistrate 1084.

szúnyogcsa: kis szúnyog. Darázsok 344.

szúrj be: tolj be, iktass be. Békák 1156.

született. *a későbben születők:* a kik később születnek. Lovagok 905.

szütyö: zsákocska. Lysistr. 1133. Nőuralom 381. Plutos 676.

Tagadi: a ki szeret tagadni. Felhők 1114. Lásd: *károgi.*

tagad. *tagadja* rútul, *hogy* színem *se'* látta.: mondja, hogy színem se' látta. Plutos 243. Lásd Simonyi Antibarb. 54. lap. Nyelvőr II. 408.

táglikú Lovagok 589. *táglikúság* Acharn. 802. v. ö. *férfiringyó.*

tákol: flickt, schustert. Lovagok 304. 305.

talál. *le talál győzni:* er könnte mich besiegen. Darázsok 509. *tormát találtam enni:* történetesen tormát ettem. Nők ünnepe 585. V. ö. a görög τυγχάνειν hasonló használatával.

talány Darázsok 20. Békák 61.

talentom Lov. 411. A mi pénzünk sznrint 2357 forint 50 kr. Lásd Római és gör. pénzszámítás 8. lap.

tan Madarak 649. *mértan, légtünettan* stb.

tanácska Lov, 101. v. ö. *cselecske, tervecske* u. o.

tanít. *kemenczének tanitják az eget:* kemenczének mondják az eget. Felhők 98.

taraj: sisaktaraj. Béke 385.

tarcsa: Tartsche. Béke 1190.

tarisznyád *vadon gyökérrel, harmatos zöldséggel megrakottat,* azaz: kinek tarisznyád ama dolgokkal rakva. Plutos 297.

tárkony: növény, német neve Bertram. Acharn. 447.

társas *városok:* szövetséges városok. Darázsok 619. *társkör* Darázsok 1133. = *társaskör* 1164.

táskarák: Taschenkrebs. Lovagok 558. Darázsok 1461.

tavi gyöngyvér: Strandreiter. Madarak 666.

távoldad: kevéssé távol. Felhők 743.

tekerő: Schraube. Lovagok 494. *tekerő peczek* Darázsok 545.

teknő, *tekneje* Darázsok 241.

teles-teli Plutos 804. *teljes-teli* Arany Össz. költ. I. 308.

telyesítek: teljesítek. Darázsok 532.

terhelődznek *a komoediában*, azaz: terhet vitetnek a komœdiában. Békák 15.

terv Madarak 436. — **tésis**: te is Darázsok 443

tengersokfövényszer: «Sand-am-Meere-malerlei» Acharn. 3.

teszem magam': tettetem magam'. Plutos 902. *tegyek ők, amit akarnak:* tegyenek amit akarnak. Lysistr. 459. *tesszük a tanácsot:* tanácskozunk. Béke 659. *tettleg* Nők ünnepe 198.

télvíz időn: télen, Lovagok 825. V. ö. népd. *megtanított földön hálni, télvizben mezitláb járni.*

terebély-röpü *fecske:* «flügelspreizende Schwalbe». Madarak 1314.

tér. *veszni tért:* veszni indult Nőuralom 1101. V. ö. *mostani veszni tért erkölcsöd* Berzs. 115. lap.

tetemes *váll:* erős nagy váll. Felhők 971.

Theoros hozta *thrák hadak* Ach. 155. Lásd: *istenadta.*

tilos mint főnév az a hely, a hová nem szabad lépni. *a sziklatetőn épült Akropolis szent tilosa.* Lysistr. 450.

tinhal: Thunfisch. Lovagok 927.

Tizumenos-Phainipp-gaz-Hipparchida. Ach. 573. Lásd az e vershez való jegyzetet.

tisztúlj lakomból: takarodjál lakomból. Acharn. 425.

tojás-görgetve Béke 133. Lásd: *ajk-harapva.*

tokány, tokányhús: paprikásféle erdélyi étel. Lovagok 355. 719.

tolárd: tolakodó, befurakodó. Acharn. 441. Békák 80. Szentiván éji álom 211. lap.

tolvaj *a nézése:* der Dieb sieht ihm aus dem Auge. Darázsok 863. *tólvajzsákodat.* azaz: a bőrödet, mely tolvajzsák, mert lopottat eszel. Lov. 354.

tompa-morajlatos Felhők 278.

torkára forralom: torkára forrasztom. Darázsok 365.

torma tekintetű Nőuralom 293. Lásd *pislant tormát.*

tormázz. *tormát találtam enni. No csak ne tormázz!* Nők ünnepe 586. Egy eddig észre nem vett kifejezési mód, mely a szóba hozott tárgy nevéből alkotja a tárgy szóbahozását jelentő igét. Jelen esetben egyszerüen azt lehetett volna mondani: *csak ne beszélj* (tüzetesebben: csak ne beszélj tormáról, *ne emlegesd a tormahistóriát*), *ne fecsegj, ne teketóriázz,* e helyett az van hogy: *ne tormázz,* ami egyúttal szójáték is, minthogy *tormázni* rendesen azt jelenti hogy, tormával meghinteni. V. ö. *aegyptizáltok* (= ravaszok vagytok mint az aegyptusiak), *lesbiázni, megarázni* (azaz éhezni mint a megaraiak Perikles idejében).

torna: palæstra. Békák 684. s egyebütt.

től: tevél. Lov. 1231.

tőlem: miattam, nem bánom. Madarak 801. *Szép ez tőletek:* das ist schön von euch. Madarak 375. Megegyez ugyan a némettel; de azért nem germanizmus. A magyar nép régóta mondja: *sok ez gyermektől, elég ez tőlem, csunyaság tőletek* s több effélét. *izenre tőlem:* izenve általam. Madarak 1141.

törlekedni: törülni magát. Plutos 814.

törvénybe hurczolt: bíróság elé hurczolt. Acharn. 350. *törvényt tesz:* biráskodik. Lov. 840.

töve *a szobornak* Lovagok 498.

trágyalé Acharn. 968.

trón-úr: király. Békák 1224.

tulajdon: der eigentliche. Plutos 84. *tulajdon:* tulajdon maga. Felhők 1304.

Tulajdonító eset. *hozz nyársat a fogolynak, hadd vonom rá.*

Ach. 953. Itt annyi mint a német *für*. A dativus ethicusról a *nekem* czikk.

turbolyáz. *csak ne turbolyázd a szót nekem!* Lovagok 19. Vágás Euripidesre, hogy anyja zöldségkofa volt. Droysen is igen sikerülten így: *Nur keinen langen Kohl! Turbolya* Kerbel, Körbelkraut, Scandix Cerefolium.

túrógöldökű *lepény* tréfásan *túrós lepény* helyett a *Gorgonköldökű pajzs* mintájára. Acharn. 1062—3.

túsz: kezes. Acharn. 301.

tüczet: tuczat. Békák 1074.

tülkölni: (szarvával) döfni. Béke 837.

tünölődöm: tünődöm. Lovagok 1184.

tüske-kerítte: tüske-kerítette, tüskétől (körül) kerített. Lysistr. 745.

tyukász: hízeleg. *Hallod-é, hogyan tyukásznak, én királyom és uram!* Béke 381. *Ha ki meg titeket, tyúkászva, körér Athenaenak monda.* Acharn. 611.

tyúkhúr: Hühnerdarm. *tyúkhúrleves* Darázsok 242.

Ugyan úgy-e: wahrhaftig? Acharn. 526. 969.

ujdon-szült *embermicsodát* Acharn. 1100. Droysen így: ein frischgelegtes Häuflein Menschlichkeit.

újít *valami gonoszt*: valami új gonoszságot követ el. Nőuralom 337. *újítanod kell valamit*: valami új dolgot kell kitalálnod, valami új dologgal kell előállanod. Felhők 987.

újolag Darázsok 977. Lásd: *csupa hadvezérileg.*

uracs Nőuralom 633.

úrdolgot *csinálni*: szükségét végezni. Nőuralom 371. *urak dógára mén.* Nyelvőr VIII. 461. V. ö. *dolog.*

úrnő Madarak 820. Békák 327.

ustor átv. ért.: csapás. Acharn. 790. Lov. 712.

utczalobor: kupalakú oszlop az utczán. Darázsok 838.

uttarts, uttartson: úgy tartson, mint *uccseg, uccsegen*: úgy segéljen. *Zeus engem uttarcs!* Nőuralom 1043. *Zeus uttartson.* Madarak 446. Jóka örd. Lásd *istenuttarcs.*

útvezér: kalauz. Plutos 1158.

üdv *neked!*: Heil dir! *légy üdvöz!* Béke 557. Dar. 1124. stb.

üdvlégszellet-úszoma. *kezdő* sort kerestek: afféle «üdvlégszellet-úszomát.» Béke 774. Droysen így: Sie schnappten im Flug Poesie sich auf so *Aethergewölkesschwimmenflammensurium.*

üdvösség. *Pusztúlj az üdvösségbe láb alól!* Lov. 4043. Euphemismus, a helyett hogy: *pokolba.*

ügyet vet valakire: ügyel, hederít valakire. Plutos 153. Toldi sz. V. 76.

ühm-get. *Hühüm!* — *Mit ühm-getsz?* Nők ünnepe 230.

ünnepély Béke 502. *ünnepkövet:* Festgesandter. Darázsok 1142. *ünnepileg* Béke 1234.

ürög-forog: sürög-forog. Nők ünnepe 229. *ürgetjük-forgatjuk* Csokonai II. 125.

ürmöt pillant a szeme Békák 565. Lásd *pislant tormát.*

ülök népgyűlést: «tartok népgyűlést». Lovagok 699. V. ö. *széket ül.* — *ültében*: a hogy ott ül. Béke 266.

ülő: kakas-ülő. Felhők 1356. Bácsmegyében *üllő* nek ejtik.

üt. *hang üté fülem'*: hangot hallottam. Béke 61.

ütem: taktus. Plutos 753. Lysistr. 1226. *ütemes lábbal s ütemellenesen.* Nők ünnepe 120. *üteny. poflé-ütenynyel.* Darázsok 1443.

üzekedni Felhők 343 = *üződni* Nők ünnepe 50. férfiról mondva.

üdén *sajtólt olaj*: frissen sajtólt olaj. Béke 554.

Vaczkor a tekintete Béke 1101. Lásd *pislant tormát.*

vaczkot vet Plutos 658 mint: *ágyat vet.*

vádlanál, *vádlani* Felhők 749. V. ö. Ach. 652. *ebédlene.*

vág. *Nem vág, barátom a beszéd!* azaz: nem talál, nem vág össze. Felhők 1357.

vág: *neki vág*, neki megy. Béke 160.

Vakhénae Lov. 1156. Szójáték Athenae helyett; *vak* város.

vaktetű: lábviszketeg, fagyás miatt Darázsok 1121.
valószinűleg Dar. 709. Lásd: *csupa hadvezérileg.*
vált: változtat. *hangját vékonyra se váltá.* Felhők 938.
van s nincs: van is, nincs is. Felhők 471.
vápa. Mélyedés, homorú vágás, különösen testen. *kéz', láb', nyak', térd' vápája. izzad a vápám.* Békák 236. *vápámba dugtam.* Lovagok 398. 450. = alfel. Lásd Nyelvőr VIII. 37. IX. 515.
vargabetű. Beh félre szaladt ez az *R*, s milyen vargabetű lett. Nők ünnepe 741.
varkocs. «Ez magyar szó volna, mely zopfot jelent.» Darázsok 1217.
varrt *rám sok hitelt* Felhők 56. Szójátékos kitétel, melyet az összefüggés magyaráz.
vár-víva Darázsok 646. Lásd *ajk-harapva* és *megvív. várvívó* Acharn. 539.
vasvilla *ordítással*: olyan ordítással, mintha vasvillát hánytak volna felé. Béke 606.
véd: védő. Plutos 1121. vhez. *védisten* Madarak 780. 1422. *védszövetség* Madarak 1501. *védúr* Békák 712. *honvéd* Madarak 1092. *üggvéd* Felh. 1042.
vedli *tollát*: hullatja tollát. Madarak 283. *vedli bőrét* Szentiván éji álom 164. lap. Szótáraink csak a verbum reflexivumot ismerik.
vegyíték: vegyítő rész. Lov. 1079.
vékás *kenyér*: oly kenyér, mely egész vékából sült. Lysistr. 1130.
veleszülött és *veleszült*: veleszületett. Darázsok 1231. 613.
vendéglátó: vendégszerető. Madarak 949.
ver *tanyát* Plutos 187. V. ö. *ver sátrat.*
véres = *véres hurka*: Blutwurst. Acharn. 1048.
vérnász Békák 810. Vörösmarty-féle szó.
versent um die Wette. Lov. 1057.
verset *táncolni valakivel* azaz: versenyezve. Darázsok 1439.
versenyőr: «Kampfspielhüter.» Plutos 1160.

vérszemet *vesz* Acharn. 304. Nőuralom 433. V. ö. *vérszemet kap*: bátorságot kap.

vért-ölteni: vértet ölteni. Béke 1202. *vért tölteni*-vel szójátékot képez. Lásd: *adó-beszedni.*

vesz. *haragot veszek magamra*: ich mache mir Feinde. Felhők 1159. *vérszemet vesz* lásd fönt. *E siker vérszemet adott a föld népének.* Jókai, A magy. nemz. története 276. lap.

veszékel: jajveszékel. Lysistr. 164.

vesszetthordta Acharn. 819. v. ö. *lánczhordta.*

vészszel-viselős *örvény* Darázsok 996.

vet: szemre hány. *Van, ki nekem azt veti, hogy* ... Darázsok 1233. *magadra vess*; schreib' es dir selber zu. Felhők 1358. *vetem föl az összeget.* Felhők 21. V. ö. *számot vet.*

vetéllő: szövő eszköz, Schifflein. Madarak 4.

vetrecze: «a megmaradt pecsenyéből újra készült húsétel.» Darázsok 61. Elkészítése módjáról Nyelvőr II. 556. Szakáts mesterségnek könyvetskéje Nagyszomb. 1785. 62. lap.

vicsog: vigyorog, vicsorog. Darázsok 864. Béke 314.

vígjátszó *személy*: Komiker. Acharn. 466.

vigyázni *valamit* Lov. 264.

vinnyog: elfojtva nevetgél. Darázsok 940.

világ gyávája: Memme. Felhők 349. V. ö. *világ csúfja.*

világos-kereken *szólani* Darázsok 597. Tulajdonképen annyi mint: *világosan, kereken szólani.* Lásd *ragelhagyás* és Nyelvőr IX. 319.

villámdübörgő *Zeus* Béke 369.

virány: Flur. Békák 1239. Thewr. Józs. gyűjteménye szerint Buczy Emil-féle szó; de eredetileg melléknév; *virány borostyán* viruló borostyán helyett. Berzsenyi volt az első, ki főnévnek használta. *Nincs oly illat egész Tempe virányain.* Versei 1860. évi kiad. 138. lap.

visszaforranak: visszatódulnak. Lysistr. 1162. Toldi sz. II. 1.

visszakorogni: korgásra korgással felelni. Felhők 291.

viseltes az életről mondva: ha már megszokta az ember, mint a *viselt* ruhát. Madarak 160.

viszály Acharn. 253.

viszont-verés. *Mivel kevesb az én jogom, jövőre a fiaknak új törvényűl behozni az apák viszont-verését?* Felhők 1350.

vivós. *ha oly vivós vagy:* ha annyira kedved vívni. Madarak 1272.

Vizkannalocska Lovagok 91. *Wasserkrugsalfanzer* Voss. *Wasserkrukenhasenfuss* Droysen. üres fecsegésü bornemiszának az elnevezése.

víz. *akit háborgat vize,* azaz: vizellete. Darázsok 774.

vízroham szavú: valami olyas rekedt, mégis lármás hangú, mint a hegyről lerohanó víz. Lov. 138.

vízvegy. *egyenlő vízvegyű pohár,* melynek fele víz, fele bor, Plutos 1131. V. ö. *érczvegy.*

vizsgát tart. Békák 744.

vizslat: (vizsla módra) keresgél. Nőuralom 485.

vontatott: *nem volt elébb ily vontatott, még elűljárt mindig.* Darázsok 268.

vödör-kihúzni Nőuralom 1001. Lásd: *adó beszedni.*

Zabi: zabigyermek, zabgyerek, fattyugyerek. Béke 645.

zagyvatol: mörsern. Béke 270.

zajongékony Lovagok 1273. Lásd: *bölcsmondalékony.*

zákányos *bor:* tisztátalan bor. Békák 1095.

Zeus-özöl: istengetsz. Lysistr. 663. M. Nyelvészet VI. 234.

zordúl *néz* Békák 556.

zúgó: csatornaféle a víz gyűjtésére és leeresztésére. Átvitt értelemben a beszédről: *zúgódat bátran ereszd meg!* Békák 954.

zurbol: (vizet) zavar, kavar. Lovagok 782.

zsarnoki *férfi* Lov. 1031. Lásd Nyelvőr VIII. 853.

zsázsa: Pfefferkraut, Kresse. Felhők 235.

zsákút Felhők 677. *zsákutcza* mintájára.

zsarátnak Acharn. 295. = *zsarát* Felhők 1037. = parázs.

zsugorult *a vállad:* du bist schmalschulterig. Felhők 976.

Végül ide iktatjuk a Nőuralom 1165—1168. versebeli óriási összetett szót, mely az eredetiben hetvenkilencz szótagból áll, s német fordítása Vossnak egy napi munkájába került: csigasülthalhusszeletczetvelőmaradtcsipősreszeltaszatlemézöntvehúrosonrigóvadgalambkokastaréjgerlerostélyosbefőttmustbanyúlporczhallé.

MAGY. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

SAJTÓHIBÁK.

Az I. kötetben		*e helyett:*	*olvasd:*
XVII. lap	27. sor	nyer-erős	nyers-erős
Lovagok	379. vers	énekelném	énekelnem
»	658. »	prytanni	prytani
»	864. »	sergenyőben	serpenyőben
Felhők	2. »	hosszú	hosszu
»	16. »	húszas	huszas
»	155. »	könnyű	könnyü
»	425. »	teljesítve	telyesítve
Darázsok	302. »	s	is
»	782. »	hőstemplomát	hős templomát
»	1007. »	meggyöngítétetek	meggyöngítétek
»	1185. »	szélén	szélin
»	1316. »	fuyolásnőt	fúvolásnőt
»	1254. »	ka zag	kaczag
»	1370. »	kibékűlök	kibékülök
301. lap	3. sor	Hizelgő	Hizelgője
Béke	20. vers	közületek	közületek
»	132. »	gyülölködve	gyűlölködve
»	1174. v. előtt	ülét	fülét

A II. kötetben			
3. lap, alul	11. sor	lacedaemonokkal	lacedaemoniakkal
Acharnaebeliek	190. vers	Ajbaj?	Ajbaj!
»	213. ».	és	s
»	221. »	Dob, felé	Dob felé
»	283. »	En	Én
»	604. »	késsőn	későn
»	692. »	voo'tàlàk	voa'tàlàk
»	738. »	ês	es *(is)*
»	760. »	ees	es
Madarak	181. »	hasznom, ha	hasznom benne, ha
»	195. »	istenek.	istenek:
»	197. »	bocsátják	bocsátjuk
»	287. »	szodé [1]	szodé [2]
»	413. »	fogásra	fogasra
»	467. »	kobos	koboz

		e helyett	*olvasd :*
Madarak	545. vers	dörögjön	dörgjön
»	582. »	éltök hosszát	az éltök hosszát
»	593. »	beszédiben	beszédiden
»	603. »	Jőjenek	Jőjetek
»	663. »	szerelmnek	szerelemnek
»	738. »	S megunná	És megunná
»	781. jegyz.	alkalmával	alkalmával Athena istennőnek
»	897. vers	Mi	Mit
»	1180. »	Tisztelne	Tisztelve
»	1475. »	S	És
»	1553. »	néz	néz hát
»	1600. »	Múzsa —	Múzsa-
«	1610. »	Őt	Őt
Békák	79. v. jgy.	hasad-e ?	hasadt-e ?
»	205. l. alul 6. sor	költő	kettő
»	216. vers	nysbi	nysai
»	330. »	Lobogasd	Lobogtasd
»	383. »	lépted	tépted
»	423. »	Mért	Mert
»	505. »	ha	hogyha
»	596. »	No s hát te	No s ha te
»	608. »	XANTHIAS	DIONYSOS
»	1156. »	szúrj	szúrja
»	1162. »	szúrja ki	szúrja bé
Lysistrate	384. l. alul 4. sor	közhordozása	körülhordozása
»	391. lapon 4-szer	AETHENAEI	ATHENAEI
»	688. vers	Ilithiya	Ilithyia
»	947. sor	tüznél	tüznél-viznél,
»	1207. »	Jé !	Ié !
»	1212. »	Asánát	Aszánát

A III. kötetben

4. lap, fölül	4. sor	Kalligencia	Kalligeneia
5. » »	4. »	MNESICHOLOS	MNESILOCHOS
5. » alul	1. »	esz	lesz
7. » »	2. »	gúnyolják.	gúnyoltatik.
Nők ünnepe	78. vers	ítél.	ítél,
»	148. »	drámaíró,	drámaíró
»	155. »	böngészheti	böngészhetni
»	a 192. »	vége kimaradt.	Javítva így van : AGATHON. Te irtád ezt : «Örülsz a létnek : azt hiszed atyád nem ?»
»	458. vers	eredj	csak eredj
»	645. »	mind	mint

			e helyett:	*olvasd:*
Nők ünnepe	746.	vers	van.	van,
»	771.	»	ki lopott?	a ki lopott;
»	771.	»	a mit	mit
»	772.	»	búzájából	buzájából
»	772.	»	a mit	mit
»	780.	»	ime	íme
»	886.	»	még	míg
»	928.	»	S násznak	S a násznak
»	952.	»	szóritsak	szoritsak
Nőuralom	306.	»	ivóvizet,	ivóvizet
»	580.	»	Teve	Téve
»	590.	»	s	és
»	603.	»	beadják	béadja
»	611.	»	eltagadással:	eltagadással?
»	750.	»	von'	vón'
»	921.	»	Gondolj	Gajdolj
»	975.	»	mi,	mit
»	1099.	»	Phryhne	Phryne
»	1119.	»	elpálorog	elpárolog
»	1148.	»	kezembe	kezemben
»	1149.	»	miért	mért
Plutos	137.	»	ám?	ám!
»	646.	»	jót?	jót
»	682.	»	fazékot	fazekat
»	711.	»	Ebből	Előbb
»	942.	»	vagyok,	vagyok
	1119.	»	csáplárné	csaplárné

A HARMADIK KÖTET TARTALMA.

	Lap
A NŐK ÜNNEPE	1
A NŐURALOM	85
PLUTOS	171
GLOSSARIUM	265

MAGY. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA